

BAŠĆINA 31

GROHOTE, 2022.

BAŠĆINA 31
Grohote, 2022.

IZDAVAČ:
KULTURNO-INFORMATIVNI CENTAR OTOKA ŠOLTE

ZA IZDAVAČA:
Marina Garbin

UREDNIK:
Dinko Sule

LEKTURA:
Kulturno-informativni centar otoka Šolte

NASLOVNICA:
Luka Bezić i Dinko Sule

NAKLADA:
200 primjeraka

GRAFIČKA PRIPREMA I TISAK:
DES - SPLIT

DVIJE STOGODIŠNJICE



Članovi ŠGZ „OLINTA“



Članovi Lovačke udruge „ŠOLTA“

Šoltanske udruge, Šoltanski glazbeni zbor „Olinta“ i Lovačka udruga „Šolta“ ove godine navršavaju stogodišnje postojanje. Za njihov stogodišnji rad iskreno im čestitamo. Neka čarolija *sedan nota sto divota* još dugo nadahnjuje našu Glazbu, a *dobra kob* neka bude suputnik našim lovcima, još dugo, dugo.

Dinko Sule

DON ŽIVANE, BUDI MOJ SVJETIONIK

(napisano za 100. godišnjicu njegova rođenja, 2021.)

Nebo je sve više sivo, nebo je sve teže, sve više pritišće.

Tvoj život, tvoje patnje, neka budu moja nada.

Đakon.

Mobilizacija.

Metak kroz glavu.

Zarobljeništvo.

Nesnosne boli, krvarenja, poniženja.

Posušje, Imotski, Mostarski logor,

kaznionica Zenica...

Početak Križnog puta.

Vjera u Svevišnjega.

Zagreb posljednja nada.

Pisma za pomoć...

Razočarenja.

Vagoni smrada.

Glad, patnja, ratna putanja s mirisom smrti...

Mauthausen izbriše ti ime,

postaješ broj, broj 39962.

Smrad, batine, glad, uši, zima, jad,

za dobro jutro, za dobar dan,

za laku noć, svaki dan.

Smrt, strepnja, plinske komore, krematorij...

Bog te napustio nije.

Redl-Zipf.

Umjesto obilate hrane,

obilatih batina napretek.
Neljudi supatnici,
gorka spoznaja o čovjeku,
flegmona, jutarnji marševi,
teški rad i nepodnošljive boli,
učinili te kandidatom za samoubojstvo.
Vjera i zvanje učine svoje.
Opet Mauthausen,
pa Dachau...
U Dachau slobodu dočekaš.
Osveta, potoci krvi.
I logoraši osvetom se sladili.
Osveta, krv, za tebe nisu bili sloboda.
Slobodom si sebe u kapeli ovjenčao.
U molitvi predao se Bogu.
Pobijedio sebe.
Vjera ti okove skinula, okove boli i mržnje.

Zaređenje.
I u slobodi si bio na nišanu, često i meta.
S Kristom i u Kristu,
k Ocu Nebeskom otišao si kao pobjednik,
oprostivši svima.

Nebo je sve više sivo, sve više pritišće.
Nestaje svijetla, sve je više mraka.
Dug je, predug je ovaj tunel naš.
Patniče, budi moj svjetionik.
Učini me „Davidom u jami lavovskoj“.
Patniče, moli se za svih nas.

VJEČNOST KOJA TRAJE

(napisano povodom 11. godišnjice smrti Vesne Parun)

Na grobu njenom
danas cvijeće i svijeće.
Cvijeće i svijeće protokola.
Danas sam slušao stihove njene,
stihove jednog protokola.
Nisam dionik tog protokola.
Više sam promatrač?
Zapravo ni sam ne znam što sam?
Pa već kad sam tu, ako smijem,
Vesna, molim te,
udijeli mi dio dara tvoga,
da i ja ispišem stihove,
stihove koji će šiba biti.
Šiba je iz raja izašla.
Prije jedanaest godina
prestao je život,
počela je vječnost...
Jučer je naše prošlo.
Danas, još naše traje.
Što li će sutra sa nama biti?
Znam!
Bog će ustati prvi!
Stihovi njeni,
u knjigama su bili jučer,
tamo su i danas,
tamo će biti i sutra.
Stihovi njeni,
vječnost su koja traje...

25. listopada 2021.

Marina Garbin

Stoto proljeće Vesne Parun

Kako je Šolta obilježila stotu obljetnicu pjesnikinjina rođenja?

U sklopu manifestaciju *Dani Vesne Parun*, a povodom stote obljetnice rođenja jedne od najvećih hrvatskih pjesnikinja, Vesne Parun, koja je Šoltu odabrala za svoje posljednje ovozemaljsko počivalište, u organizaciji Kulturno-informativnog centra otoka Šolte, uz potporu Općine Šolta i Ministarstva kulture i medija, Šolta je 10. i 11. travnja 2022. u Galeriji bratske kuće u Grohotama prigodnim kulturnim programom obilježila rođendan poetese.



Povodom ove obljetnice postavljene su ploče sa stihovima Vesne Parun u parku Đardin u Grohotama. Namjera je bila donijeti poeziju književnice u svakodnevni život Šoltana i svih prijatelja Šolte, gostiju, ljubitelja poezije... Snagu, ljepotu i vječnost njene riječi kako bismo u prostoru dnevnih susreta čitali njene stihove. Vječna Parun.

Profesorica na Western Michigan University, Dasha Čulić Nisula objavila je na engleskom jeziku prijevode Vesninih stihova pod naslovom *You With Hands More Innocent*, u izdanju Exile Editions, 2019. Pozdravila je samu ideju koju joj je Kulturno-informativni centar predstavio i ovom prigodom čestitala je namanifestaciji te dala suglasnost za korištenje njenih prijevoda koji su



Vesninin stihovima otvorili prozor u engleskom jeziku, prenijevši njihovu snagu, ljepotu i učinili ih dostupnijima u prostoru koji je mjesto dnevnih susreta i odmora te manifestacija, parku Đardin.

Pjesme na pločama su *Ti koja imaš nevinije ruke*, s kojom započinje niz, slijedi info tabla o Vesni Parun, *Pred morem kao pred smrću nemam tajne*, *Večernja zvijezda* i odlomak iz pjesme *Ropstvo* po odabiru Sanje Knežević, jer vrlo snažno sažima i slika u par stihova Vesnino stvaralaštvo. Tu su još i pjesme *Tri otoka* i *Sonet o bajamovu cvijetu* – pjesme su odabrane zbog svojih motiva i simbolike – otoci Vesnina djetinjstva i rođenje u proljeće, između ostalog.

U Galeriji Bratske kuće održano je predstavljanje knjige *Golubica iz crnoga maslinika*, Sanje Knežević, ujedno i pročelnice Odjela za kroatistiku u Zadru te književno druženje, uz gosta Tomislava Marijana Bilosnića.

Profesorica Knežević govorila je o konceptu svoje knjige u čijem je središtu mediteranizam te drži da Vesna Parun uz Ujevića i Nazora drži velik trolist mediteranskog tekst i o tumačenju ljubavne lirike Vesne Parun.

Osobito je istakla zadovoljstvo da se na Šolti opet našla tu nakon tri godine, povodom stote obljetnice gdje prije tri godine i dobila ideju za svoju knjigu.

Vesna Tominac Matačić je kazivala pjesmu *Hrvatska kraljica* koju je Vesna posvetila svojoj majci Antici, rodnom iz Grohota sa Šolte.



Tomislav Marijan Bilosnić čitao je pjesme posvećene Vesni Parun iz svog najnovijeg ciklusa upravo objavljenog u Vijencu i sjećao se svojih susreta s Vesnom. Pročitao je dijelove svojih kritika i esjea iz kojih je vidljiv njegov interes i poštovanje za njeno stvaralaštvo, podijelio je nekoliko anegdota iz druženja s Vesnom. Poklonio je Šolti reprodukciju svoje slike s naslovnice knjige *Golubica iz crnoga maslinika* koja je portet Vesne Parun prikazane kao golubice, kao masline i kao more, posebne kakva je bila u gvašu, koja će biti izložena u knjižnici u Grohotama.



Drugog dana manifestacije *Dani Vesne Parun* je otvorena izložba dječjih radova u GKMM Knjižnici Grohote s radionice posvećene dječjem stvaralaštvu Vesne Parun.

Uz Šoltane i goste, bili su prisutni učenici OŠ Grohote s učiteljima, učiteljicama i ravnateljicom. Upravo njima je bilo posvećeno predstavljanje knjige *Za Vesnu*, koja je izdana povodom desete obljetnice smrti pjesnikinje.

Željka Alajbeg im je predstavila kontekst u kojem su nastali dječji radovi posvećeni pjesnikinji. Pročitala je iz časopisa *Bašćine*, urednika Dinka Sule, br. 14 pismo Vesne Parun koje zahvaljuje, ohrabruje, pecka i podsjeća, no i daje poruku za budućnost da djeci damo malo i od svijeta mašte što im je ona ostavila.



Trudimo se Vesna, trudimo! (op.a)

Predstavljanje knjige *Za Vesnu*¹, Siniša Vuković, književnik, dirigent i jedan od autora koji su pisali u knjizi i Marina Garbin, u ime izdavača, KIC-a, su interaktivno i poučno predstavili knjigu učenicima.

Pjesme Vesne Parun u dramskoj interpretaciji sjajne Vesne Tominac Matačić zaintrigirale su i odrasle i mališane.

Poruka je učenicima bila Siniše Vukovića da čitaju i da sanjaju, da idu naprijed i kad im kao Franičević Vesni kažu, da idu samo naprijed i da mogu sve!

U godini kada se obilježava 100 godina ŠGZ-a "Olinta" i Lovačkog društva "Šolta" ovom manifestacijom smo obilježili i još jednu 100. obljetnicu koja čini ova trolist stoljetnica – Stoto proljeće Vesne Parun, jedne od naših najplodnijih i najvažnijih pjesnikinja, koja je ovaj otok, rodni otok svoje majke Antice izabrala za svoje posljednje ovozemaljsko počivalište, pod čempresom zelenim do crkve Svetog Stjepana u Grohotama.

Dok ovo pišem, imajući na umu da želim da ostane zapisana zanimljivost čitatelju kojem će ova Baščina doći u ruke, želim reći da je i gospođa Marija Burica iz Grohota u ovoj godini proslavila prvog svibnja svoj stoti rođendan. A ove godine se napunilo i 200 godina da je sorta dobričić prvi put spomenuta u zapisima.

¹ Kulturno-informativni centar otoka Šolte objavio je zbornik radova "Za Vesnu", posvećen važnoj hrvatskoj pjesnikinji Vesni Parun, koja je pokopana na Šolti, rodnom otoku svoje majke, u listopadu 2020. Zbornik je naslonjen na desetogodišnjicu smrti pjesnikinje koja je bila 25. Listopada 2020., kada se pripremao umjetnički program, koji je nažalost spriječila pandemija koronavirusa. Pjesnikinja umjesto umjetničke večeri, cvijeća i svijeća, dobila ovu knjigu koja sadrži devet, a ne prigodnih deset radova. *Deseto mjesto nije prazno već namijenjeno Vesni, da u svakom od nas svojim stihovima ispiše posebnu priču*, zapisala je u predgovoru urednica. Sanja Knežević i Diana Zalar pisale su o Vesninu dječjem pjesništvu), Tea Vidaić o lirskom poljupcu u njevoj poeziji, Ksenija Banović o gradnji duhovnog mosta s bugarskom kulturom, Denis Derk o pjesnikinjinoj ostavštini i samostalnim nakladničkim projektima, Siniša Vuković o "najvećem otoku stiha na Mediteranu" i burevjesničkoj zbirci "Crna maslina". Tomislav Marijan Bilosnić pisao je o druženju s Vesnom Parun, donijevši nekoliko anegdota, ali i pjesama, Mladen Vuković pobrojao je skladatelje koji su uglazbljivali Vesnine stihove i autore koji su joj posvetili pjesmu, a naš pjesnik i slikar, urednik Baščine Dinko Sule pisao je o vezama književnice sa Šoltom. Na koricama zbornika, koji je premašio sto stranica, nalaze se dva ulja na platnu pjesnikinje koja je imala bibliografiju od osamdesetak objavljenih naslova, ali i 11 samostalnih izložbi slika. Zbornik je ilustriran fotografijama s prošlogodišnje izložbe "Kapa, marama, slika i knjiga" održane u Grohotama, koja nije izazvala zasluženi medijski odjek.

Na otoku koji pridalek nije ...

Živjeti na otoku ima svoje prednosti i nedostatke, kao život bilo gdje na svijetu. No živjeti baš na ovom otoku - na Šolti, nadomak Splita, a u svojevrsnoj oazi... Živjeti na Šolti je blagodat, bili mi svjesni te blagodati ili ne.

Komadić raja je ovaj naš otok!

Šolta je otok maslina, vina, meda i kulturne baštine!

Priroda je Šoltu darovala kamenom i suncem, šoltanski težak je iskrčio kamen, složio suhozid natopljen znojem i na ono malo crvenice do koje je došao, izboranom, izmučenom, no čvrstom rukom izgorjelom od sunca – usadio je lozu i maslinu. Pod žarkim suncem rasle su obje kulture koje i danas daju od plodova svojih, većinom autohtonih sorti, vrhunsko, svjetski poznato i priznato maslinovo ulje i vrhunsko vino.

Zlatno maslinovo ulje od sorti oblice i one autohtone – šoltanke (levatinke) osvojilo je nagrade na sve četiri strane svijeta, no nije zato samo nazivano zlatnim već zbog svoje boje, ljekovitih svojstava i vrhunske kvalitete. Tradicija proizvodnje maslinovog ulja na otoku Šolti je duga stoljećima, šoltanski težak je svoja stečena znanja i zasađene maslinike ostavio svojim potomcima, koji su usavršili proizvodnju ekstradjevičanskog maslinovog ulja.

Grožđe autohtone sorte dobričić dozrijeva na škrtoj šoltanskoj zemlji zahvaljujući velikom broju sunčanih dana. Loza ove sorte danas nema mnogo, no ulažu se iznimni naponi u njeno oživljavanje, a vino koje se dobiva je vrhunsko, crno i doista posebno.

Osim ovih kultura koje uzgajaju Šoltani, priroda je i sama čarolijom dotakla šoltansko tlo i samoniklo bilje, ponajviše ružmarin, vrijednoj šoltanskoj pčeli izvor su trećeg ljekovitog blaga – meda i tako od antike do današnjih dana.

Smokve i mendule, kadulja, lavanda šoltanska su blaga. Simbiozom čovjeka i prirode, sunca i mora na ovom otoku tijelo ispunjava svoju nasušnu potrebu za odmorom i hranom koja je gotovo lijek. Dana nam blaga čekaju i one koji dođu na naš otok s kojima Šolta i Šoltani rado dijele ove darove koji su na Šolti poznati od antike.

Od antike su i carevi i kraljice ovaj otok birali za svoje gušte. Prema legendi, lijepa i neustrašiva ilirska kraljica na južnoj strani otoka imala je svoju utvrdu iz koje se pružao beskonačan pogled na morsku pučinu prema Visu i Hvaru.

Dioklecijan je u uvali Piškera izgradio ribnjak, što svjedoči o bogatstvu ribljih vrsta. Sačuvan je zid ribnjaka i mnoštvo keramike. Intenzivno se radi na povezivanju sadašnjosti i prošlosti kako bi i mi danas uživali antičke ljepote!

No osjećaj boravka na ovom otoku, blagovanja njegovih dobara odmara i dušu. Da je tome, tako osjete sami svi koji dođu bar jednom, a osvjedočio se i Marko Marulić, otac hrvatske književnosti, koji za boravka na ladanjskom imanju svoga kuma Balistrilića u Nečujmu, početkom 16. stoljeća, opisuje prirodne ljepote čarobne Gluhe uvale, njen blaženi mir i poziva svoje prijatelje u posjet. Kuća zaslužuje biti obnovljena, ponajviše zbog svoje memorijalne vrijednosti za hrvatsku kulturu. Kako bi svjedočila o jedinstvenoj prošlosti. Kako bi se inspirirali i oni koji dolaze iza nas i mi, tu i sada!

Renesansni jelovnik gozbe koji je uživao otac hrvatske književnosti sačuvan je u antologijskim stihovima njegove poslanice prijatelju Frani Božićeviću Natalisu:

*Tad ćemo ispod stabla sjenovite masline leći,
Dok nam do uha blag dopire valova šum,
Razgovor ugodan vesti, predavati slatkoj se priči,
Dok nam se pripremi stol, nešto da zabavi zub. (...)
Ipak, predragi moji, za objed će dovoljno svega
Naš vam pružiti vrt: blitvu, slanetak i kelj,
Bit će i riba koje u obližnjoj vali se love:
Salpa, sipa i pas, menula, brancin i sarg.
Neće uzmanjkati čaša, ni u njima crnoga vina,
Bit će i s vodom vrč jaku da razrijedi kap.
Na kraju, kao desert, poslužit ću domaće voće,
Smokvu, il komu je drag kruške i jabuke griz.*

Sve je bolje kada dijelimo, zar ne? Marulićevim stopama, Dioklecijanovima, Teutinima, i stopama svih dragih ljudi budimo ponosni na naš otok, čuvajmo ga, guštajmo u njemu i upoznajmo svih s njim i njegovom suštinom – ljepotom i prirodom! I sami šetajmo njime i čuvajmo njegovu prirodu.

Ponudimo prijatelje i goste osim uljem, vinom i medom, inspirirani izborima Dioklecijana, Teute i Marka Marulića i da ih upoznamo s našom kulturnom baštinom!

Okusimo, iskusimo iskonsku ljepotu Šoltu, uvijek iznova i podijelimo iskustvo!

Pozivamo da dođu i one koje još nisu bili kod nas, a ova im se Bašćina nađe u rukama da „na otoku, koji baš pridalek nije/nego je od grada on udaljen

stadija sto“, poziv star pet stoljeća, pisan rukom Marka Marulića, inspiriranog ljepotama otoka Šolte, koja na svih čeka raširenih ruku, zeleno-plavog zagrljaja:

*Ako li slučajno ushtiju prijani sa mnom da budu,
Hoće l`daužiju moj blaženi, seoski mir,
Jedna će veslarka ubrzo, sedam za nepunih sati,
Čilo dorinuti njih amo, gdi boravim sam.*

I ne brinite, ne morate veslati, danas ste udaljeni ste od ovog našeg malog raja jednu vožnju trajektom ili katamaranom, pola sata do sat.

Naš otok za gušte biran je od davnina, a mi imamo privilegiju u njemu uživati svaki dan i dužnost, očuvati ga one koji dolaze kako bi se uživalo u njemu dugo, dugo, dok i mi ne postanemo davnina!

Šolta i njena divota je za zauvik!

Don Ante Sorić

**Jedan Šoltanin u sjeni društveno-političkih događanja
U prigodi stote godišnjice rođenja don Živana Bezića (1921. – 2021.)**

Uvod

Časopis za povijest i kulturu otoka Šolte *Bašćina*, kojeg je don Živan Bezić svesrdno podupirao, prije 14 godina zahvalnim je tekstovima obilježio završetak zemaljskog života ovoga Šoltanina, vrijednog svećenika i teologa Splitsko-makarske nadbiskupije.¹

Živan Bezić rodio se 18. svibnja 1921. u Grohotama, a kršten je 13. lipnja iste godine. U obitelji Antona Ćirila Bezića i majke Delfine, osim Živana, bila su djeca: Veljko (1908.-1931.), Sloboda Vinka (1922. – 2007.), Borko Neven (1924. – 1945.) i Nikša (1925. – 2006.). Završivši četiri razreda Osnovne škole u Grohotama osjetio je Božji poziv te kao sjemeništara upisao Biskupsku klasičnu gimnaziju u Splitu, koju završava 1939. godine. Teološko-filozofsku naobrazbu primio je na Visokoj bogoslovnoj školi u Splitu (1939./41.), godinu kasnije nastavlja na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu (1941./42.) i na kraju na Visokoj bogoslovnoj školi u Zadru (1942./43.), gdje je 6. lipnja 1943. primio red đakonata u katedrali sv. Stošije. Uoči svećeničkog ređenja prisilno je na rodnom otoku mobiliziran u partizane te je 10. listopada 1943. kod Posušja ranjen i potom odveden u zatvore u Mostaru i Zenici, odakle je deportiran u koncentracijski logor Mauthausen, potom u Redl-Zipf i na koncu u Dachau. U tim logorima proveo je 18 mjeseci, sve do 29. travnja 1945. godine, nakon čega je oslobođen i vraćen u domovinu. Zaređen je za svećenika 29. lipnja 1945. godine, a Mladu misu je imao 6. srpnja 1945. godine u Splitu. U rodnoj nadbiskupiji vršio je razne službe kao župnik, odgojitelj malog sjemeništa, član različitih biskupijskih vijeća i kao profesor na Centralnoj teologiji i Medicinskom fakultetu u Splitu. Svoj svećenički put započeo je u župi Komin iz koje je posluživao Desne, Plina, Pasičinu i Rogotin. Godine 1948. imenovan je duhovnikom u Biskupijskom sjemeništu u Splitu, a na splitskoj bogoslovnoj školi predaje kao sjemenišni odgojitelj od 1948. do 1951. Župnikom Neorića imenovan je 1951. godine te poslužuje i selo Gizdovac. Na otoku Drveniku bio je župnikom od 1953. do 1959. i nakon te službe 1959. godine vraća se u Split gdje je imenovan župnikom župe sv. Križ. Godine 1964. postaje župnikom u

¹ Časopis za povijest i kulturu otoka Šolte *Bašćina* (ur. D. SULE), 15-16 (2008), 5-26.

župi Žedno na otoku Čiovu, a kao župnik manje župe po odluci nadbiskupa Franića nastavlja postdiplomski studij u Zagrebu gdje 1965. postaje magistar teologije. Na studij doktorata iz pastoralne teologije odlazi u München 1966. godine no ubrzo se vraća u domovinu zbog zdravstvenih razloga uzrokovanih ranjavanjem i posljedicama logorskog života. Premda je postao profesorom u akademskoj godini 1964./65., pastoralnu teologiju službeno predaje od 1967. godine pa sve do umirovljenja 1995. Osim pastoralne teologije predaje i misiologiju, župnu administraciju, pedagogiju, apostolat, a od 1993. do 1997. održao je i predavanja iz kolegija etike studentima medicine na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Godine 1989. uručen mu je počasni doktorat na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu te 1990. postaje izvanrednim profesorom Teologije u Splitu. Sudionik je brojnih međunarodnih i domaćih simpozija od čega ističemo predavanje na Sveučilištu u Torinu 14. veljače 1997., a članom *Academy of Science* u New Yorku imenovan je 1991. Živanov opus broji 21 objavljenu knjigu u više izdanja i preko 300 članaka u različitim teološkim i drugim domaćim i stranim časopisima². Ovozemaljski život don Živan Bezić napušta 17. rujna 2007. godine te je 20. rujna 2007. pokopan u obiteljskoj grobnici u rodnom Grohotama. Osim autorovih autobiografskih crtica valja napomenuti kako je prvu cjelokupnu biografiju života i opusa Živana Bezića objavio njegov učenik i prijatelj koji je sredio i inventar arhivskog gradiva Živana Bezića³.

Bezićevih 87 godina života i 63 svećeničkog i teološkog rada urodilo je plodonosnim pastoralom i bogatim opusom pisanih djela koja sama svjedoče o eruditskoj naravi ovog šoltanskog intelektualca. Impresivni opus koji je Bezić ostavio kao testament budućim čitateljima može se analizirati iz više znanstvenih i drugih pozicija, a raznolikost tema i sadržaja s pozicije katoličkog nauka pokazuje svestranost Bezićeva promišljanja nad svijetom i društvom. Nije jednostavno iz Bezićeva bogatog opusa izdvojiti samo jednu temu jer bismo time mogli ugroziti njegovu vlastitu težnju za sustavnošću i zaokruživanjem znanja u pisanoj riječi. Izazov izdvajanja samo jedne teme iz Bezićeva opusa

² U arhivskoj građi postoje brojni tekstovi (poput duhovnih dnevnika, propovijedi, kateheza, pastoralnih savjeta o sakramentima, zanimljivih korespondencija i ostalih sadržaja) koji bi se mogli urediti i objaviti a iz pozicije autora članka predstavljaju vrijedan teološki i duhovni sadržaj. Usp. Nadbiskupski arhiv Split (dalje: NAS), Inventar arhivskog gradiva don Živana Bezića, kutija 1- kutija 17.

³ Usp. S. KOVAČIĆ, Bilješka o znanstvenom radu prof. don Živana Bezića u: *Crkva u svijetu*, 25(1990) 1, 70-77. S. KOVAČIĆ, Don Živan Bezić. In memoriam, u: *Crkva u svijetu*, 42(2007) 4, 715-719. Usp. NAS, Inventar arhivskog gradiva don Živana Bezića, kutija 1- kutija 17.

nalazi se i u činjenici da je ovaj prozvani «apostol pisane riječi»⁴ jednostavnim i razumljivim rječnikom, bliskim čitateljima našega vremena, ispisao vrijedan sadržaj koji bi više trebalo čitati nego tumačiti. U tom smislu razumljiva je oproštajna rečenica: «Što li napisati o čovjeku svećeniku, prijatelju, učitelju, kad je za života sve sam napisao, i o sebi i o nama».⁵

Kada je ipak dopuštena „slobodna tema“ izbora iz opusa ovog teologa dobro je tada povezati dramatičnu biografiju Živana Bezića s njegovim osobnim stavovima pa se izbor teme tiče društveno-političkog konteksta u kojem je don Živan Bezić živio od 1921. do 2007. godine odnosno pitanja koliko je životni kontekst oblikovao Bezićeve stavove? Pri izboru ove teme treba se ograditi u činjenici kako društveno-politički kontekst predstavlja minijturni dio njegovih sadržaja i ne predstavlja glavnu preokupaciju njegova polja interesa. Društveno - politički okvir vlastitog života Beziću nije toliko važan zbog političkih rasprava koliko zbog njegova rada u ulozi pastoralnog teologa. Živan Bezić je prije svega pastoralni teolog koji iz evanđeoske perspektive promišlja nad Crkvom, društvom i svijetom svoga vremena. Njemu kao teologu zadaća je promišljanje nad „znakovima vremena“ koji se pojavljuju u povijesnosti trenutka. Iz pozicije pastoralne teologije to se tiče konkretnog vremena i događaja njegove sadašnjosti odnosno vremena i društva u kojem je živio i djelovao. Pod značenjem društveno-političkih stavova ovdje se podrazumijeva «sveukupni okvir unutar kojega se odvija život pojedinca i zajednice».⁶ Preko Bezićevih citata unutar sadržaja moći ćemo vidjeti njegove političke stavove koji imaju više pedagošku ulogu u odnosu na puku političku polemizaciju. Definicija politike u Bezićevu sadržaju povezana je uz Aristotelovo tumačenje politike kao brige oko općeg dobra u službi *polis*a kao zajednice jednakih, čiji je pojedinac, čovjek, «zoon politikon, tj. Društveno biće»⁷.

Zbog ograničenosti tekstualnog prostora nije moguće prikazati sve teme vezane uz društveno- -politički stav ovog Šoltanina već samo one najbitnije, koje su uostalom obilježile njegov život. Premda se Bezić politikom u profesionalnom smislu te riječi bavio vrlo malo ipak pripada u onu skupinu ljudi koje su politička događanja iz prve i druge polovice 20. stoljeća životno obilježila.

⁴ R. GRGEC, Don Živan Bezić (1921-2007), u: *Marulić*, 5(2007) 9-10, 854-855.

⁵ D. SULE, Don Živan Bezić - neugasiva lanterna, u: *Bašćina*, 15-16 (2008), 6.

⁶ B. LUKŠIĆ, Kršćanin i politika, u: *Politička misao*, 31(1994) 4, 17.

⁷ Ž. BEZIĆ, Crkva i politika, u: *Obnovljeni život*, 56(2001) 1, 60. Usp. Ž. BEZIĆ, *Etika i život*, Karitativni fond UPT, Đakovo, 1995, 281.

Djetinjstvo u „sjeni“ Otoka

Tri godine prije svoje smrti Živan Bezić objavljuje autobiografsku knjigu *Otočke davorije: jedno djetinjstvo na otoku*.⁸ Riječ je o knjizi koja se u bitnome razlikuje od drugih njegovih djela po stilu pisanja, naglašenoj poetičnosti, lirskom raspoloženju i rodoljubnom zanosu kojim evocira sjećanja na djetinjstvo rodnih Grohota i otoka Šolte. Pisac vodi čitatelja na početak 20. stoljeća te kroz oči dječaka opisuje ljepotu života na jednom *Škoju*. Čini to kroz predstavljanje vlastite obitelji, vjerski život, prirodna bogatstva i običaje otočkog kraja. Za taj period svoga života Bezić tvrdi da «djetinjstvo sve pozlaćuje» a sebe opisuje kao ono otočko dijete što «nikada mu mora dosta».⁹ Knjiga osim lirsko-memorijalne vrijednosti sadrži i poziv čitatelju da barem jednom posjeti ljepote otoka Šolte i osobno se uvjeri u istinitost poetičnog nadahnuća ovog autora. Iz samog sadržaja iščitavamo životne vrijednosti koje mu je usadio rodni otok, a one su prvotno vezane uz obiteljsko okruženje: «Po broju članova i načinu života njegova je obitelj nalikovala starim hrvatskim obiteljskim zadrugama s više podobitelji zajedno».¹⁰ Cjelokupno sjećanje započinje i završava isticanjem članova obitelji koji predstavljaju suštinu toplog odgoja i djetinjstva na otoku. U istoj je obitelji usađena ljubav prema Bogu i katoličkoj vjeri osobito kroz obiteljsku molitvu.

Sjene Bezićeve djetinjstva tiču se obiteljskih tragedija koje proživljava vrlo emotivno, ali i društveno-političkih prilika na rodnom otoku.

«Nekoliko je većih neugodnosti zbog politike doživio, ni kriv, ni dužan, već kao mali dječak... U svojim je mladenačkim godinama dramatično proživljavao najprije strašan teror Karađorđevske diktature, a potom novo hrvatsko nacionalno i političko buđenje okrunjeno uspostavom Banovine Hrvatske...»¹¹

Živanov otac, Anton, bio je dočasnik u austrijskoj vojsci te «kao rodoljub, nije volio Austriju, smatrao ju je tamnicom svog naroda» zbog čega je emigrirao u Sjevernu Ameriku i vratio se kući tek nakon propasti države koju nije volio.¹² Vrativši se u prvu Jugoslaviju, razočaran viđenim, Anton je svoju kćerku iz inata prema novom političkom sustavu nazvao Sloboda. Sve to dobro pamti mladi Bezić i zapisuje u svojim memoarima gdje je očit snažan utjecaj oca

⁸ Usp. Ž. BEZIĆ, *Otočke davorije. Djetinjstvo na otoku*, Karitativni fond UPT, Đakovo, 2004.

⁹ *Ivi*, 66.

¹⁰ *Ivi*, 8.

¹¹ S. KOVAČIĆ, Životni put don Živana Bezića, u: Živan Bezić: teologija i pastoral, Zbornik radova znanstvenog skupa o životu i djelu don Živana Bezića, Alojzije Čondić - Mladen Parlov (ur.), Crkva u svijetu, Katolički bogoslovni fakultet, Split, 2017, 10.

¹² Ž. BEZIĆ, *Otočke*. 8.

za kojeg tvrdi da je bio topao i miran čovjek osim kada se radilo o politici i pitanju ljubavi prema domovini. Kada je Živan imao četiri godine, prvi put je na otoku vidio bicikl: «Doveli su je na Otok mjesni žandari, koje nam je na Otok slala majčica Srbija, kojoj smo perfidno priključeni od 1918. godine.»¹³ Neki je mladi žandar posudio Beziću bicikl i on se ponosno vozio po selu. Taj je događaj odmah dojavljen njegovu ocu, a neposredni susret s ocem bila je prva lekcija iz politike. Bezić piše kako mu se toga dana očev gnjev duboko urezao u sjećanje.¹⁴ Njegovu ocu Antonu, koji je bio predsjednik Radićeve seljačke stranke, to je značilo veliku sramotu i uvredu. Druga nezgoda vezana je uz brata Veljka koji je kao vrstan crtač napravio karikaturu kralja Aleksandra i stavio je na općinsku oglasnu ploču. Kada se okupio narod Grohota, u svojoj naivnosti Bezić je ponosno povikao: «Ja znam tko je tu sliku naslikao - moj brat!»¹⁵ Bila je to druga politička lekcija naučena uz posljedice jer je predmet protiv brata Veljka nakon dojava, kaznene uvrede Njegova veličanstva Kralja, završio na državnom sudu, a parnica nikad nije službeno završena. U staračkoj dobi Bezić se sjeća događaja: «Mali ´izdajica´ i dandanas jako žali što je svojom taštinom ugrozio bratovu slobodu, a možda i život... isto tako ostaje trajno žalostan zbog šiba što ih je nevin ´zaradio´. Politika je skupa škola»¹⁶. U prvim školskim danima opet je nevin upao u nemilost kraljeva jer, kako sam tvrdi, «nije još ništa naučio o kraljevima i njihovim ´vjernim i odanim podanicima´»¹⁷. Smatrajući kako kralj Aleksandar u njegovoj prvoj čitanki nije dovoljno lijep, učenik Bezić odlučio je „uljepšati sliku“ crvenom bojom po kraljevim obrazima. Odmah su intervenirali učiteljica i ravnatelj te je učenik trebao biti izbačen iz osnovne škole uz službeno obrazloženje da «njegovo je kraljevsko veličanstvo već dovoljno lijepo i uzvišeno pa mi ne smijemo ništa mrčiti po njegovoj slici»¹⁸.

Premda je iz spomenutih događaja riječ o djetinjoj naivnosti i nevinom pogledu na društveno- -političku situaciju njegova rodnog mjesta, ovakve će ga situacije u puno gorem smislu, «ni krivoga, ni dužnoga», pratiti u kasnijem odrastanju. Od društveno-političkih događaja Bezić u svojoj biografiji spominje veliku proslavu tisuću godina hrvatskog kraljevstva na Šolti, sjeća se velikog veselja u rodnoj kući na spomen hrvatskog kralja Tomislava:

¹³ *Ivi*, 16.

¹⁴ *Ivi*, 16-18.

¹⁵ *Ivi*, 18-22.

¹⁶ *Ivi*, 22.

¹⁷ *Ivi*, 94.

¹⁸ *Ibidem*.

«Ostala mu je u pamćenju velika svečanost obavljena na trgu pred župskom crkvom (na drugom mjestu se nije smjela obaviti jer je i ona protudržavni čin). Sjeća se i pjesama i glazbe hrvatskih trobojnica uz urnebesne poklike Hrvatskoj».¹⁹

Političke prilike na svom otoku Bezić je doživljavao i kroz dva glazbena zbora, jedan financiran i podržavan od jugoslavenskih unitarista pod nazivom *Sokol*, a drugi osnovan od katoličkih rodoljuba naziva *Orao*.²⁰ Zorno opisuje kako je *Sokol* nastupao na državne praznike a orlovski zbor na vjerske, crkvene i rodoljubne manifestacije:

«Ove dvije glazbe su zapravo predstavljale dva različita i oprečna svijeta na Otoku, kao i cijeloj Hrvatskoj. One su bile živi odraz različitih i suprotnih svjetonazora i uopće onih političkih i nacionalnih struja koje su vladale dvadesetih godina»²¹.

Bezić je i sam bio članom orlovskog pjevačkog zbora - stoga ne skriva simpatije:

«Nasuprot prisilnom unitarizmu te sokolskim tiradama i paradama orlovska je glazba njegovala katolički duh, hrvatski melos i oporbeni etos naspram sve jačoj kraljevskoj tiraniji. Iza nje je politički stajala najveća hrvatska stranka onog doba - Radićeva Seljačka stranka (HSS). Hrvatski seljaci nisu htjeli biti 'guske u magli' koje će spašavati beogradski Kapitol»²².

Kada se Živanov otac Anton 1928. vratio sa sprovoda Stjepana Radića, bila je vidljiva očeva fizička i psihička iscrpljenost te je zbog lošeg zdravstvenog stanja sljedeće godine umro. Godine 1931. pod sumnjivim okolnostima umro je i stariji brat Veljko, a obje smrti obilježit će daljnji život mladića koji je umjesto svoga oca i brata preuzeo brigu oko obitelji. Slijedom tih događaja «on je prestao biti dijete»²³ te djetinjstvo na otoku završava odlaskom u Split početkom 1931. gdje upisuje Biskupsku klasičnu gimnaziju. U srednjoj školi u kojoj se pripremao za svećenički poziv promatrao je napeta društveno-politička događanja u domovini i svijetu. Godine 1939. maturirao je i započeo pripremu za teološko-filozofske studije. Njegove bogoslovske dane obilježio je Drugi svjetski rat koji će u bitnome promijeniti uobičajenu svećeničku formaciju: «Nitko tada nije mogao slutiti kakvi sve izazovi, naponi, patnje, ali i uspjesi

¹⁹ *Ivi*, 24-25.

²⁰ *Ivi*, 35-38.

²¹ *Ivi*, 37.

²² *Ivi*, 38.

²³ *Ivi*, 112.

čekaju toga nadobudnog Šoltanina u životu»²⁴. Iz ovog najranijeg perioda života Živana Bezića temeljne vrijednosti usađene na rodnom otoku Šolti u bitnome će oblikovati njegove životne stavove.

Mladost u sjeni ideologija

S ciljem da ograniče hrvatski odgoj i obrazovanje budućih svećenika, talijanske su vlasti zatvorile splitsku bogosloviju zbog čega je Bezić morao nastaviti studij u Zagrebu, kasnije i u Zadru.²⁵ Ta odluka, uslijed nesigurnih društveno-političkih događaja u zemlji i svijetu, omogućila je Beziću da na početku Drugoga svjetskog rata zbivanja u domovini promatra iz Zagreba te je mogao biti i u neposrednoj blizini zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija Stepinca - kako je Alojzije Stepinac omogućio bogoslovima otvoreni perivoj do nadbiskupskog dvora, bila mu je to prilika da upozna «asketsku figuru nadbiskupa s brevijarom ili krunicom u ruci. Ako nije molio, znao se je zaustaviti s nama te kratko porazgovarati».²⁶ O zagrebačkom nadbiskupu, kasnije kardinalu i hrvatskom blaženiku Bezić svjedoči:

«Vjerske, moralne, rodoljubne pa i 'političke' ideje nadbiskupa Stepinca mogli smo najbolje upoznati slušajući njegove propovijedi u katedrali i ostalim zagrebačkim crkvama. Ni u jednoj svojoj propovijedi isto tako ni u svojim privatnim, javnim i službenim izjavama i spisima - nadbiskup Stepinac nije rekao ni jedne riječi u korist ustaškog režima. On je znao isticati pravo hrvatskog naroda na slobodu i na vlastitu državu, ali ustaški pokret nikada nije pohvalio. Naprotiv, znao je kritizirati nepravde, nasilje i rasizam što se je krio u nacističkim i ustaškim postupcima i djelima. U nekoliko svojih propovijedi ustao je odvažno protiv progona nacionalnih i rasnih manjina te je u tom kontekstu izričito spomenuo Židove, Srbe i Cigane.»²⁷

U istom tekstu ističe i Stepinčeve kreposti kojima je djelotvorno štitio živote i u to vrijeme bio akter spašavanja brojnih progonjenih. Živan Bezić bio je svjedokom uspostave Hrvatskog sabora u veljači 1942. U toj je prigodi stajao odmah iza samog nadbiskupa. Sjeća se Stepinčeva govora, ali i mrzovoljnih pogleda tadašnjih predstavnika društveno-političkih vlasti. Živan Bezić ni sam nije mogao slutiti koliko će se ta događanja odraziti na njegov život već sljedeće godine.

²⁴ S. KOVAČIĆ, Životni. 10.

²⁵ Ž. BEZIĆ, Don Kerubin Šegvić: život, smrt i djelo (II.), u: *Hrvatska obzorja* 4(1996) 2, 357.

²⁶ Ž. BEZIĆ, Je li Stepinac bio Ustaša?, u: *Marulić* 30(1997) 3, 623.

²⁷ *Ivi*, 623.

Tri dana prije svećeničkog ređenja, dok se Bezić na Šolti pripremao za red prezbiterata, prisilno je mobiliziran u partizane zajedno s drugim mladićima i odveden u borbe hercegovačkog fronta. Bilo je to pitanje strijeljanja ili prijave u Prvu dalmatinsku brigadu. S druge strane smrt ga je „očekivala“ na isti način i 10. listopada 1943. čudom ju je izbjegao - teško je ranjen i odveden u zarobljeništvo, o čemu imamo i zapisano svjedočanstvo:

«Tog dana Živan je imao sreću u nesreći, jer oni koji su ga zarobili namjeravali su ispaliti i drugi metak u njegovu glavu, ali on je zavapio: 'Nemojte me ubiti, ja sam svećenik!' Pokazao im je krunicu. Vidjevši krunicu, poštediti mu život... Gubitkom Živana moj život postade prazan. Zahvatila me tuga jer sam izgubio prijatelja, savjetnika i čovjeka kojega sam u tih tridesetak dana u šumi jako zavolio»²⁸.

Ranjeni zarobljenik robijao je u Mostaru i Zenici, a zatim u nacističkim koncentracijskim logorima smrti: Mauthausenu, Red-Zipfu i Dachauu. Bezićeva životna priča i ovdje pokazuje presliku hrvatske tragedije iz perioda Drugog svjetskog rata. Prvotno jer je nasilno uvučen u direktni sukob koji nije htio, potom u činjenici da je njegov mlađi brat Borko završio na suprotnoj strani, najvjerojatnije među domobranima. Borko se nikada nije vratio kući i njegova sudbina ostaje nepoznata.

Svoju tragičnu životnu priču iz osamnaestomjesečnog razdoblja u koncentracijskim logorima Živan je opisao u knjizi *U sjeni krematorija. Uspomene jednog logoraša*²⁹, koja je postala bestseler. Nevjerojatan paradoks objavljenih sjećanja iz dana zarobljeništva nalazi se u činjenici da živi svjedok opisuje užase iskustva nacističkih logora a da pri tome dominira pacifistički pogled ne samo na žrtve ovakvih nehumanih uvjeta već i na provoditelje zločina. Besmislenost rata i ubijanja prožima cijelu Bezićevu memoriju i već na početku knjige istaknuta je riječima: «Pogođen od bratoubilačke ruke, od oružja što sam ga mrzio iz dna duše, od nepoznata čovjeka kome nikada nikakva zla učinio nisam. I najzad, zašto ginem? Hoće li od moje smrti ikome biti dobra?»³⁰

Dok se vraćamo na početak zarobljeništva jednoga Šoltanina, «ni krivog, ni dužnog» vođenog od «Iruda do Pilata»³¹, u kojem će on nevin u trenucima bez svijesti prisilno potpisati vlastitu osudu, vidimo kako započinje kalvarijski proces. Mladi đakon Živan Bezić osim što je bio ranjeni zarobljenik u rukama

²⁸ D. BEZIĆ, Šoltanin na tankom ledu, Izdavački Centar Rijeka, Rijeka, 2011, 51-52.

²⁹ Ž. BEZIĆ, *U sjeni krematorija. Uspomene jednog logoraša*, Vlastita naknada, Split, 1975.

³⁰ *Ivi*, 10.

³¹ *Ivi*, 11.

osvetoljubljivih mučitelja dodatno pati i stoga što je pripadnik Katoličke Crkve.³² Prisilna deportacija u stočnom vagonu ide prema nacističkim logorima kroz Bosnu sve do Zagreba, otkuda ga 18. rujna 1943. voze prema Austriji, točnije u Mauthausenu u koji stiže 21. rujna 1943. U tim trenucima neizvjesnosti misli su mu opterećene «očajem nad sunčanim morskim žalima rodnim što ih ostavljam okrvavljene krvavom pjenom, očajem nad domovinom, mojom 'ljubom neljubljenom', ljubom nevjernom, koja me eto šalje u tuđinu i koja će me skoro sasvim zaboraviti... Oh kad bih mogao i ja nju zaboraviti!,... pa kad su napokon nestali pred mojim očima posljednji obrisi drage hrvatske zemlje - bio je mrak, bila je noć. Ne samo na nebu i zemlji, nego i u mojoj duši».³³

U ovako kratkom tekstu, a ni u puno dužim sadržajima, ne može se predstaviti cijelo svjedočanstvo proživljenih logora smrti pa je potrebno povjerovati Beziću kada kaže: «Da je Dante okušao novovjeke logore, po svojoj prilici bi bio drugačije opjevao svoj Inferno».³⁴

Početak prosinca 1944. Bezić je deportiran u svoj posljednji logor, koji je 1933. ujedno i prvi ustanovljen za provođenje ovakvih zločina. Izgrađen od samog Himmlera sa svrhom «da ukloni i potamani sve moguće 'neprijatelje' njemačkog naroda» a riječ je o Dachau³⁵, logoru koji je prema Bezićevom svjedočanstvu brojao oko 30 000 logoraša, 3000 svećenika i 818 Hrvata. Za sam logor Bezić tvrdi da je «Dachau bilo najveće svećeničko mučilište i morilište te ujedno i najveće svećeničko groblje na svijetu»³⁶. O Dachauu Bezić je zapisao:

«Ni rimski progoni, ni vandalsko razaranje, ni hunska haranje, ni turske najeзде, ni francuska revolucija, kao ni ove najnovije u XX stoljeću, nisu uništile u tako kratko vrijeme toliko svećeničkih života, kao što je to učinio u Dachauu Hitler, 'bogomdani' tvorac 'novog poretka' u Evropi.»³⁷

Materijalizirana mržnja koja eksperimentira nad zarobljenim, bolesnim, gladnim, golim i ranjenim tijelima onoga što definiramo kao ljudsko biće, ubija, prema Bezićevu svjedočanstvu, ne samo tijelo i psihu već i duhovni dio čovjeka bez obzira na besmislenu olakšicu koju je naš Živan doživljavao u kratkim intervalima kada nije bio direktno izvrnut mučenju. Čovjek sveden na razinu životinje, podređen instinktima, bori se za život u nečovječnim i nehygijskim

³² *Ivi*, 14, 41.

³³ *Ivi*, 51.

³⁴ *Ivi*, 58.

³⁵ Ž. BEZIĆ, Apoteoza mučeništva, u: *Hrvatska obzorja* 4(1996) 3, 660. Usp. Ž. BEZIĆ, Dachau najveće svećeničko groblje, u: *Crkva u svijetu*, 3(1968.) 6, 1.

³⁶ *Ivi*, 661.

³⁷ Ž. BEZIĆ, Dachau. 2.

uvjetima gdje preživljava samo najotporniji.³⁸ Batine koje je Živan dobivao svaki dan najmanji su problem sotonizacije čovjeka u proživljenom opisu autora koji dokumentira zlo koje mu je bez ikakvog razloga oduzelo slobodu i svelo ga na nečovječnu razinu.

«A muka im nije manjkalo. Jer logori, u kojima su čamili, s pravom su nazvani pakleni. U njima i s njima je vladao pakao: đavolska mržnja, zloća, nepravda, glad, ropski rad, ponižavanje čovječnosti, mučenja i ubijanja na smrt - sve prave značajke pakla.»³⁹

Važno je opaziti kako samo istinski vjernik u ovakvim nemogućim uvjetima može osjetiti Božju blizinu, a ona je prisutna u Bezićevoj knjizi od samog zarobljavanja. Kao logoraš smrti on i na ovom mjestu ne gubi vjeru u Boga,⁴⁰ osjeća njegovu blizinu od početka svoga ropstva.⁴¹ Svakodnevna molitva i vjera pružaju Beziću ustrajnu snagu i osmišljavaju trenutnu patnju.⁴² Vjera mu daje i nadu u nadilaženje trenutnih muka i razlog je za svakodnevno buđenje. Puno godina kasnije, 23. lipnja 1996., Bezić će, kao svjedok svoga sulogoraša a u prigodi proglašenja blaženim Karla Leisnera, doživjeti zadovoljštinu koju je izrekao riječima:

«Papa je na Hitlerovom stadionu ispjevao pobjedničku himnu mučeništva a na Brandenburškim vratima himnu slobodi. Čuli su je i ostaci Staljinova zida nedaleko od vratiju. A dobro bi bilo da je čuju i zapamte svi neprijatelji slobode i vjere širom svijeta! Hitlerov je stadion postao crkva, Staljinov zid je porušen a Brandenburška vrata širom otvorena vjeri i slobodi».⁴³

Svatko tko pročita Bezićevu dramatičnu biografiju iz perioda zatočeništva složit će se da iz glavnog lika ove istinite drame «svijetli čovjekoljublje, vjera i nada u osvješćenje čovjeka i čovječanstva» a usprkos proživljenoj patnji Bezić predstavlja «vjeru u čovjeka, u bolji svijet».⁴⁴ Kada su Amerikanci oslobodili Dachau i donijeli slobodu logorašima, događaju se brojne osvete preživjelih zatvorenika nad njihovim krvnicima-čuvarima. Bezić, koji se zgraža nad takvim postupanjem, piše:

³⁸ Usp. Ž. BEZIĆ, *U sjeni*. 101.

³⁹ Ž. BEZIĆ, Sveti logoraši, u: *Služba Božja* 28(1988) 4, 337.

⁴⁰ Ž. BEZIĆ, Dachau. 9.

⁴¹ Usp. Ž. BEZIĆ, *U sjeni*. 9, 13, 50, 106.

⁴² *Ivi*, 99.

⁴³ Ž. BEZIĆ, Apoteza. 668.

⁴⁴ D. ŠUBIĆ, Avet logora, Živan Bezić, U sjeni krematorija, Uspomene jednog logoraša u: *Crkva u svijetu*, 16 (1976.) 3, 186.

«Osveta našim krvnicima! Čuje se sa svih strana! Naši mučitelji su zaista bili krvnici, nema sumnje. No zar naši drugovi zaboravljaju da raditi poput krvnika znači izjednačavati se s njima. Jedni krvnici su nestali, a zamijenili su ih drugi... Čemu osveta?»⁴⁵

Čovjek koji je ovo djelo, prema vlastitim riječima, umjesto tinte pisao u vlastitoj krvi odaje dojam zrelog kršćanina: «Na taj način kao da želi poručiti da pobjeda u ratu mora uvijek biti i pobjeda ljudskosti, pobjeda čovjekove dobrote nad silama mraka i zla.»⁴⁶

Sredinom lipnja oslobođeni logoraš Bezić vraća se u domovinu te je zaređen za svećenika 29. lipnja 1945. U drugim društveno-političkim prilikama njegov životni progon ne prestaje - u ideološkom komunizmu Titove Jugoslavije započinje nova kalvarija te je već i prvi dojam nakon povratka u domovinu prepun razočarenja novim uređenjem.⁴⁷ Bezić na više mjesta piše o progonstvu od komunističkih vlasti i mržnji prema Katoličkoj Crkvi kao i o perfidnom planu odvajanja «klera od pape i biskupa» s ciljem stavljanja Crkve «u službu 'narodne vlasti'»⁴⁸. U tom kontekstu sagledava i presudu kardinalu Alojziju Stepincu čiju jedinu „krivicu“ objašnjava riječima jer je «i pred partizanima i pred ustašama - nastupao kao katolički biskup koji brani svoju vjeru i kao hrvatski rodoljub koji štiti svoj narod.»⁴⁹ Bezić je hrabar i u istupu prema komunističkom sustavu:

«Oni ograničeni mozgovi koji promatraju svijet jedino kroz rešetke klasne borbe i klasne mržnje te se pozivaju samo na materijalne interese i krvave revolucije gube iz vida obće dobro i smještaju svoje utopije u diktaturu boljševizma, komunizma i socijalizma. Kao da uživaju u hekatombama mučeničke krvi, teroru logora i gulaga i tiraniji svoje mahnite ideologije»⁵⁰.

U Jugoslaviji opet «ni kriv ni dužan» za vrijeme pastoralnog služenja doživljava progon i pokušaj ubojstva od pripadnika komunističkog sustava.

⁴⁵ Ž. BEZIĆ, *U sjeni*, 249.

⁴⁶ I. BOŠKOVIĆ, O nekim literarnim svojstvima Bezićevih uspomena, u: Živan Bezić: *Teologija i pastoral*, 192.

⁴⁷ «Sjećam se da su do kapitulacije Italije u jesen 1943. godine u Dalmaciji partizani imali veoma mali broj pristaša. Kad sam se ljeti 1945. godine vratio iz njemačkih logora kući, opazio sam s iznenađenjem da je gotovo svatko postao „partizan“. Tome sam se tada čudio jer sam bio mladi naivčina, još nisam znao za fenomen konformizam. „Snađi se, družo“, bila je opća krilatica, koja mi je otvorila oči». Ž. BEZIĆ, *Visine, dubine, širine: psihološki uvidi*, Crkva u svijetu, Split, 2001, 184.

⁴⁸ Ž. BEZIĆ, Crkva. 67. Usp. Ž. BEZIĆ, *Novo lice Crkve*, Karitativni fond UPT, Đakovo, 2003, 10, 42, 46.

⁴⁹ Ž. BEZIĆ, Je li. 626.

⁵⁰ Ž. BEZIĆ, Civilizacija smeća, u: *Marulić* 39 (2006) 3, 519.

U župi Slivno Ravno 1950. na sam Uskrs napali su ga prvotno kamenjem a zatim su u njega pucali pištoljem. Drugi incident dogodio se u župi Neorić gdje je bio župnikom od 1951. i tiče se događaja u kojem je podmetnut požar u filijalnoj crkvi s namjerom da se za to nedjelo okrivi Bezića. Premda je bio bivši logoraš nacističkih logora, nepravедno su mu pokušavali osporiti zarobljenički status a mržnja prema njemu vidljiva je i u primjeru javnog spaljivanja njegove knjige.⁵¹ Sve ga to nije zaustavilo u namjeri da se takvom društveno-političkom sustavu otvoreno suprotstavi. U vremenu komunističke vladavine i brojnih zabrana u odnosu na Crkvu, osobito cenzure, Bezić je produktivnošću vlastitog rada pokazivao nevjerojatnu hrabrost u suprotstavljanju društveno-političkoj ideologiji. U objavljenom intervjuu upitan zbog čega je kao teolog odlučio na pisanje pedagoških knjiga, odgovorio je:

«Poseban razlog zašto sam se bacio u ovu pedagošku avanturu jesu vremena u kojima smo živjeli poslije rata. Naš društveni život naročito područje javnog i obiteljskog odgoja, pritiskao je teški mrak 'jednoumnog bezumlja'. Naša su djeca i mladi bili odgajani u okovima materijalističke i ateističke propagande. Trebalo je priskočiti u pomoć dezorijentiranim roditeljima, nastavnicima i pedagozima koji su također bili indoktrinirani i dezinformirani ideologijom komunizma te im ponuditi zdrava odgojna načela i modele odgajanja.»⁵²

S velikom radošću Živan Bezić dočekao je devedesete godine i neovisnost zemlje koju je sanjao i njegov otac. Tih godina u svom radu Bezić je promicao ideje za izlazak Crkve i društva iz komunističke getoizacije koja je zarobila hrvatsko društvo zadnjih pola stoljeća. Angažirao se kao svećenik u pomoći najpotrebnijima u vrijeme Domovinskog rata, a zatim i intelektualno pazeći da tranzicija u demokratski sustav bude obilježena vrijednostima. Za vrijeme Domovinskog rata upućuje pisma brojnim crkvenim i državnim uglednicima u inozemstvu, prati, zapisuje i kompletira izvještaje o ratu, sve s ciljem da upozna javnost o događajima srpske agresije u Hrvatskoj.⁵³ Malo je poznat Bežićev osobni angažman u izradi prijedloga za novi hrvatski Ustav.⁵⁴ U odnosu prema demokratskom društveno-političkom uređenju Bezić smatra da je demokracija

⁵¹ Riječ je o Bežićevoj knjizi *Tko je apostol?* Usp. NAS, Inventar arhivskog gradiva don Živana Bežića, Kutija 2. br.15. Spomenimo i pokušaj plagiranja istoga djela. Usp. NAS - Inventar arhivskog gradiva don Živana Bežića, VIII, Don Živanov spisateljski i teološki rad, kutija 8, br. 111.

⁵² Stručno i toplo o odgoju, *Glas Koncila* 4(1991), 27. 1. 1991.

⁵³ NAS. Inventar arhivskog gradiva don Živana Bežića XI, Don Živanova suradnja s Nadbiskupom Antom Jurićem, br. 139.

⁵⁴ *Ivi*, Don Živanov spisateljski i teološki rad, kutija br. 8, 107.

bez obzira na nedostatke «u datim mogućnostima najbolji način vladanja»⁵⁵. Nadalje, u svojim djelima bavi se razvojem demokratskog uređenja kroz teme borbe protiv rasizma, «pravičnost zakonodavstva i uvjeta života za sve narodne manjine, izbjeglice, doseljenike i strane radnike», zauzima se za «odgoj za pravdu i jednakost svih ljudi, poštivanje moralnih vrijednosti»⁵⁶. U duhu Kristova evanđelja promiče ekumenska nastojanja unutar „mlade domovine“⁵⁷. U svojim tekstovima razvija svijest i odgovornost čovjeka prema ljudskim pravima, društvenoj jednakosti, socijalnoj pravdi i ekologiji razlučujući ljudsku obvezu oko zajedničkog dobra očuvanja Božjeg stvorenja planeta Zemlje od ideoloških i parareligijskih nastojanja na ovom području.⁵⁸ Kritičan je i prema propustima „mlade demokracije“ upozoravajući na probleme ekonomije, tajkunizaciju i korupciju, za što posljedični uzrok traži u općoj odsutnosti čovjeka od Boga i nemoralnom stavu koji je izgrađen na ideologiji materijalizma pojedinaca.⁵⁹ Smatra da se i u demokraciji može pogubiti čovjekova vrijednost, njegov značaj i poziv, što rezultira degradacijom čovjeka koji se okreće prema kultu čovjeka odvojenog od Boga.⁶⁰

U prvom desetljeću 21. stoljeća podržava ulazak Hrvatske u Europsku uniju, ali ne pod bilo kakvim uvjetima.⁶¹ Smatra da Hrvatska pripada već odavno Europi - geografski, povijesno, kulturno a posebno po svojoj katoličkoj vjeri te pritom ističe kako «mi trebamo hrvatsku Europu i europsku Hrvatsku Marulićeva kova. Herojsku i etičku, kršćansku i modernu»⁶².

Sve do svoje smrti koju je na koncu proživio u željenoj slobodnoj domovini don Živan Bezić prosuđuje društveno-politička pitanja upozoravajući na vrijednosti, ponajprije čovjeka, u odnosu na izazove razvoja društvenog života.

⁵⁵ Ž. BEZIĆ, Vlast i demokracija, u: *Crkva u svijetu*, 27(1992.) 3, 105-111.

⁵⁶ Ž. BEZIĆ, Crkva osuđuje rasizam, u: *Vjesnik nadbiskupije splitsko-makarske* 2(1989), 18-19.

⁵⁷ Ž. BEZIĆ, *Pastoralni radnik*, Sv. I, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1982., 45-46, 85, 138. Ž. BEZIĆ, *Novo*. 29.

⁵⁸ Ž. BEZIĆ, Tko je apostol?, *Crkva u svijetu*, Split, 1996, 118. Usp. Ž. BEZIĆ, Kršćanin i ekologija, u: *Crkva u svijetu*, 25(1990) 147, 58.

⁵⁹ Ž. BEZIĆ, *Civilizacija*. 516-517.

⁶⁰ *Ivi*, 517.

⁶¹ Živan Bezić smatra da ne treba prihvaćati nečasne uvjete koje je postavio Haški sud u odnosu na oslobodilačku borbu: «Kakva se pravda može očekivati od suda čiji je glavni financijer izuzet iz njegove vlasti i ne smije mu biti suđeno ni u kojem slučaju!?» Usp. Ž. BEZIĆ, *Čovjek i čovječnost*, Matica hrvatska, Split, 2006, 210.

⁶² Ž. BEZIĆ, *Čovjek*. 209.

Domoljublje u sjeni globalizacije?

Vrijedno je ovdje istaknuti i Bezićeve osobne društveno-političke stavove. Bezić domoljublje smatra pozitivnim, legalnim i prirodnim pravom svakog čovjeka: «Svaki od nas ima svoju kolijevku i zavičaj, svoj dom i domovinu», a osjećaj vlastite domoljubnosti može se iščitati iz poetičnih misli poput ove: «Domovino, ti si ne samo kao zdravlje i kao život, ti si naše duševno zdravlje, ti si sam naš život»⁶³. U istom tekstu piše: «Domovina je kao majka kod kolijevke, naše osobne i zajedničke». Premda nije zadovoljan izborom pojma patriotizam i zbog njegovih defektnih tumačenja, osobito u uskom shvaćanju regionalizma, povijesnih pojava kampanilizma i unitarizma, predlaže riječ patriotičnost jer patriotizam je riječ «što je strana i još više zbog njezina nastavka koji miriše na ideologiju»⁶⁴. Rodoljublje smatra osnovnom dužnosti svih građana a patriotičnost kršćanskom krepošću.⁶⁵ Rodoljublje i domoljublje Živan koristi kao sinonime:

«Ono se s nama rađa, s nama živi u našem domu i zavičaju, ali nas istodobno prenaša sve do granica unutar kojih živi cijeli naš narod. Svaki narod ima svoju domovinu, svoju narodovinu, pa tako i hrvatski narod. Kao što je opravdano domoljublje svakog naroda, jednako tako je opravdano i hrvatsko domoljublje»⁶⁶.

Bezić smatra da se cijeli svijet može voljeti ako se prvo voli svoj dom i domovinu: «Nitko ne može ljubiti druge narode prije nego zavoli svoj vlastiti.»⁶⁷ Razlikuje domoljublje od ideologija i upozorava da su svi -izmi opasni i štetni postavljajući se usputno kao ona vertikala koja stražari nad opasnostima ideologija.⁶⁸ U tom smislu osim komunizma, nacizma i fašizma kritizira pojam i sadržaj nacionalizma kao stava isključivosti prema drugim narodima s velikom dozom šovinizma i rasizma kao i vjerskog fanatizma: «Konfesionalni hibridi vjere i nacije znali su prouzročiti i krvave obračune među vjerskim fanaticima ne samo nekad nego i danas»⁶⁹.

Zanimljiva je Bezićeva esejistička forma promišljanja hrvatskog poratnog društva, osobito onog perioda kada se Republika Hrvatska uključivala u globalna

⁶³ *Ivi*, 184. Usp. Ž. BEZIĆ, *Visine*. 245-248.

⁶⁴ *Ivi*, 186.

⁶⁵ Ž. BEZIĆ, *Tko je*. 119.

⁶⁶ Ž. BEZIĆ, *Čovjek*. 185.

⁶⁷ *Ibidem*.

⁶⁸ *Ivi*, 187.

⁶⁹ *Ivi*, 188.

udruženja. Globalizacija kao pojam i ideja kojom se želi prikazati težnju i «ideal globalnog zajedništva i solidarnosti svih ljudi na zemlji» pozitivna je težnja.⁷⁰ Takav Bezićev stav definira globalizaciju kao onu koja u sebi uključuje planetarno zajedništvo, interakciju i umreženost na svim područjima ljudskog života i djelovanja, oslanja se na demokratski sustav nasuprot diktaturi, nosi zajedničke vrijednosti osobito u osudi prošlih i suvremenih -izama. Pozitivan stav prema ujedinjenom svijetu kod Živana Bezića proizlazi iz kršćanskog nadahnuća:

«Zar nismo svi ljudi braća i sestre zajedničkog Oca na nebu i tjelesni potomci Adama i Eve? Svaki put kad molimo Očenaš priznajemo jednakost i bratstvo svih ljudi i nacija. Što uostalom znači vjerski katolicitet ako ne univerzalnost pijeteta, humaniteta i uljudbe? Zar nije glavno načelo katoliciteta jednakost pred Bogom te sveopća pravda i ljubav?»⁷¹

U istom tekstu tvrdi: «Sve ono što nas vodi obćem bratstvu i uzajamnom dobru svih ljudi našega globusa ne može biti nego dobro. A upravo dobro je uvijek i globalno i univerzalno». Nadalje, Bezić objašnjava:

«Bratska zajednica svih ljudi svijeta je domovina nad domovinama, zajednički dom svih ljudi dobre volje. Stoga se nikada ne smijemo začahuriti u vlastiti oklop i obor i zaustaviti se na razinama nacionaliteta - pa ni vlastitoga - a na uštrb čitave ljudske obitelji, svih pozemljara.»⁷²

Odnos domoljublja i globalizacije u Živanovim tekstovima nije konfliktan nego je riječ o «jednostavnom binomu».⁷³ Osobno se zalaže za sastavni veznik između domoljublja i globalizacije smatrajući pritom da je istinsko ono domoljublje koje pridonosi vrijednostima cijelog svijeta, a pozitivna ona globalizacija koja poštuje urođenu ljubav prema domovini. Tu treba primijetiti utjecaj crkvenih dokumenata⁷⁴ pod čijim nadahnućem je i sam Bezić, kao i encikliku⁷⁵ koja će izaći puno vremena nakon njegove smrti a nosi važnu poruku pape Franje našim društveno-političkim vremenima. Dok pojmovima globalnost i globalizacija Živan daje pozitivno značenje, uz opreznost idealne teorije i problematične prakse osobito u smislu manipulacije

⁷⁰ *Ivi*, 191., 197.

⁷¹ *Ivi*, 193.

⁷² Ž. BEZIĆ, *Etika*. 281-282.

⁷³ Ž. BEZIĆ, *Čovjek*. 195.

⁷⁴ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu*, (7. prosinca 1965.), br.75 (dalje: GS).

⁷⁵ PAPA FRANJO, *Fratelli tutti. Enciklika o bratstvu i socijalnom prijateljstvu*. (4. listopada 2020.) (Dalje: FT)

velikih sila, Živanu pojam globalizam predstavlja negativan ideološki značaj. U teološko-pastoralnom promišljanju smatra da je velika opasnost kada se «globalizam proglasi vrhovnim idolom čovječanstva», čime se upada u «praznovjernu idolatriju»⁷⁶. Ista se ideologija prema našem teologu «nameće prisilno, političkim, vojnim ili ekonomskim mjerama»⁷⁷. Opasnost je nadalje u gaženju individualnih vrednota, gušenju identiteta, ograničavanju nacionalnog suvereniteta što dovodi do tiranije jačega i većega: «Globalistička praxa, nažalost, ne odgovara uvijek idealima, često im se čak protivi. Zbog globalizma zanemaruje se globalnost, a zbog forme sadržaj.»⁷⁸ Bezić upozorava da «ni ljubav prema rodu kao ni ljubav prema čovjeku i čovječanstvu općenito ne smije zaboraviti vrijednost svakog čovjeka napose. Čovječja se individualnost ne smije utopiti ni u kakav kolektiv»⁷⁹. Bezić oprezno propituje i one dimenzije društveno-političkog uređenja koje utonu pred većim globalističkim utjecajem i postavlja pitanje što će se dogoditi njegovoj domovini nakon nesprenog prihvata globalne politike: «Hoće li glavni grad Hrvatske ostati Zagreb ili će to postati Bruxelles, Haag, a možda i Washington?»⁸⁰

Bezić iznosi kriterije skladnog odnosa domoljublja i globalizacije ukoliko se doziraju vlastiti ideali i odbaci svaka isključivost jer domoljublje i globalizacija mogu se «povampiriti» ukoliko ne budu «znali obuzdati svoje strasti i predrasude». Zato je potrebno uvijek bdjeti nad tim odnosom kako ekstremni stavovi ne bi ugrozili njihovu dobru nakanu: «A kad budemo ljudski i etički potpuno zreli, nestat će svaka napetost i mi ćemo se ugodno osjećati u sretnoj harmoniji zavičajnosti i planetarnosti» s porukom «ljubi i lokalno i globalno»⁸¹. Kriteriji koji mogu doprinijeti zdravom odnosu domoljublja i globalizacije jesu: umjerenost, tolerancija, «Humanost prije svega!», ljudska solidarnost i, kao najvažnije, «svijest katoliciteta»⁸². Bezić smatra da jezično tumačenje pojma katolik već uključuje sveopću ljubav i solidarnost svih ljudi koji su «djeca istoga Oca, odgovorna za sve ljude, bez obzira na njihovu boju kože, uvjerenja ili rodoslovlja»⁸³. U tom smislu lokalno, a i planetarno zajedničko dobro svih ljudi «temeljeno na vjeri i ljubavi» može uspostaviti ispravan odnos domoljublja i

⁷⁶ Ž. BEZIĆ, Čovjek. 194.

⁷⁷ *Ibidem*.

⁷⁸ *Ibidem*.

⁷⁹ *Ivi*, 199.

⁸⁰ *Ivi*, 195.

⁸¹ *Ivi*, 196.

⁸² *Ivi*, 198.

⁸³ *Ibidem*.

globalizacije odnosno osvijestiti bratsko zajedništvo. U svojoj enciklici papa Benedikt je primijetio kako globalizirano društvo ljude čini bliskima, ali ne i braćom.⁸⁴ Papa Franjo tvrdi «Polakomili smo se za povezivanjem s drugima, a izgubili užitak bratstva.»⁸⁵ Na istom je tragu i Bezić kada progovara o sadržaju a ne formi globalizacije kao društveno-političkom uređenju, što ne smije biti konačni cilj. Bezićev pozitivni stav prema globalnoj povezanosti čovjeka i čovječanstva usmjeren je više prema idealima širenja vrijednosti u smislu izgradnje odnosa i povezivanju bliskosti među ljudima nego nekakvom društveno-ekonomskom savezu. U tom odnosu Bezić prepoznaje važnu ulogu kršćana:

«Kršćanin nije samo rodoljub i sin jednog naroda, on je i katolik. Njegovo je srce šire nego domovina, ono obuhvaća sve ljude, sve narode sve domovine. Svi smo djeca istog Oca, svi smo jedna ljudska obitelj. Odatle za vjernika dužnost međunarodnog apostolata.»⁸⁶

U tom smislu globalizaciju Bezić sagledava kao onu kairološku priliku koju kršćanin mora iskoristiti za prenošenje vlastitih vrijednosti uvijek sa zadaćom spasenja čovjeka jer globalizacija nije apstraktna uređenost svijeta već proces u kojem je čovjek bliži drugome.

Crkva u sjeni društveno političkih događanja

Živan Bezić je na više mjesta pisao o odnosu Crkve i politike. Takav odnos sagledava u perspektivi definicije brige oko općega dobra - «i za Filozofa i za Crkvu bitni je uvjet političkog djelovanja *dobra nakana*, usmjerena pojedinačnom i zajedničkom dobru»⁸⁷. Bezić smatra da je dužnost Crkve bdjeti nad politikom jer njezini vjernici, ali i cijeli svijet kojem je Crkva poslana, pripadaju zadatku izgradnje općeg dobra koje svoj izvor ima u apsolutnom dobru, Bogu.

«Što vrijedi za umjetnost, kulturu, društvenu pravdu, privredu, trgovinu i za sva ostala područja života, jednako vrijedi i za politički rad. Ni politika ne može biti iznimka. Dapače! Crkva bi izdala svoje poslanje kad bi je prepustila nihilizmu, hirovima egoizma i avanturi amoralizma.»⁸⁸

⁸⁴ PAPA BENEDIKT XVI., *Caritas in Veritate*, Enciklika o cjelovitome ljudskom razvoju u ljubavi i istini (29. lipnja 2009.), br. 655.

⁸⁵ FT 33.

⁸⁶ Ž. BEZIĆ, *Tko je*. 122.

⁸⁷ Ž. BEZIĆ, *Crkva*. 60.

⁸⁸ *Ivi*, 64.

Premda Crkva nije vezana uz nijedan društveno-politički sustav niti je pozvana upravljati njime, prema Beziću ona ne može ostati indiferentna ukoliko društveno-politički sustav ugrožava ili ruši «religijozne vrijednosti društva ili negira vjersku slobodu» - u tom slučaju Crkva je dužna upozoriti vjernike «da ne surađuju s neprijateljima vjere»⁸⁹. Nadalje, smatra da je nužno zauzimanje Crkve za ugrožena socijalna i druga prava ljudi i čovjeka, što je ujedno i njezina misija jer, prema drugom tekstu, «Crkva koja bi to zaboravila, iznevjerila bi mandat Isusa iz Nazareta»⁹⁰. Crkva i politika ne smiju stajati u odnosu dvije krajnosti, napetosti ili mržnji, kao i u neutralnosti; važno je izbjeći i «politizaciju Crkve, a sa druge strane njezinu bukvalnu depolitizaciju» jer Crkva je izvan političkog sustava vladajućeg režima i ne smije biti u sprezi niti sukobu s legalno odabranim sustavom, već svoje poslanje treba živjeti slobodno.⁹¹ Upozorava i na opasnost manipulacije političkim idealizmom u smislu općenite degradacije dobra, što vodi u ideologiju.⁹² Opasnost za samu Crkvu od politike dolazi kada sustav nudi povlastice ili materijalnu dobit ili «opskrbu od vlasti, što je može (misli na Crkvu op.a.) zatvoriti u zlatni kavez, koji je gori i od najgoreg ropstva.»⁹³ Upozorava i na ispravno tumačenje pojma vlasti u odnosu na Crkvena događanja *ad intra*, ali i odnosa prema politici gdje se vlast može tumačiti samo u poslanju i kristološkoj perspektivi služenja.⁹⁴ Crkveni odnos prema politici Bezić promatra u kontekstu suradnje oko općeg dobra, nikako kao u miješanje u državne ovlasti ili osnivanje specifičnih političkih ustanova jer «izravna i aktivna politika nije crkveni posao», čime stoji na liniji *GS* da Crkva prihvaća autonomnost zemaljskih vrednota.⁹⁵ Potpuno u duhu crkvenih dokumenata Živan progovara o odnosu politike i Crkve kao nezavisnom i autonomnom djelovanju s otvorenom suradnjom i poštivanjem. Dok piše o istom odnosu, pod pojmom Crkve podrazumijeva njezin hijerarhijski dio dok za vjernike smatra da je bavljenje politikom «kršćanska dužnost», kao i da vjernici prema vlastitoj savjesti, moralnim principima, nadahnuti Evanđeljem biraju zastupnike i stranke.⁹⁶ U vezi kršćanskog angažmana piše: «Kršćanin u politici gleda brigu za javno dobro, a ne borbu za vlast, kako se to, na žalost,

⁸⁹ Ž. BEZIĆ, *Tko je*. 117.

⁹⁰ B. LUKŠIĆ, *Kršćanin*. 22.

⁹¹ Ž. BEZIĆ, *Crkva*. 65.

⁹² *Ivi*, 60-61.

⁹³ *Ivi*, 65. Usp. Ž. BEZIĆ, *Pastoralni*. 132.

⁹⁴ Ž. BEZIĆ, *Opsjednutost vlašću*, u: *Marulić* 13(1980) 5-6, 454.

⁹⁵ Ž. BEZIĆ, *Crkva*. 62. Usp. *GS*, 36.

⁹⁶ Ž. BEZIĆ, *Crkva*. 62-63, 68.

često događa.»⁹⁷ Svećenici «poput svih ostalih građana imaju potpuno pravo na svoje osobno političko mišljenje, ali ne i na njegovo promicanje, osobito ne s propovjedaonice ili s pomoću crkvenih sredstava.»⁹⁸ Bezićev prijedlog Crkvenom poslanju s obzirom na svjetska i domaća političko društvena zbivanja jest da prati, prosuđuje i nikad ne prestane «intervenirati na dobro naroda» i to «više načelno nego konkretno i detaljno» jer Crkva je «trajni *korektiv društvu* bez etike i *savjest* političarima bez savjesti»⁹⁹. Svjetovna i duhovna vlast ne smiju se miješati a Kraljevstvo Božje i društveno-političko ne smiju se izjednačavati jer «Krist i Crkva nadvisuju sve partikularizme rasa i narodnosti»¹⁰⁰. Bezićeva dobronamjerna opomena s obzirom na ovaj odnos glasi: «Politički su režimi nestalni i prolazni a Crkva uvijek ostaje ista i nepromjenjiva.»¹⁰¹

Vrijedno je spomenuti da su u oblikovanju Bezićevih domoljubnih stavova, a zatim i onih koji se tiču odnosa Crkve i države, velik utjecaj imali blaženi kardinal Alojzije Stepinac i blagopokojni kardinal Franjo Kuharić. Taj se utjecaj osobito primjećuje u pozivu na mirotvorstvo, evanđeoskom praštanju te nadilaženju mržnje i osvete.¹⁰² Bezićevi stavovi o odnosu Crkve i društveno-političkih prilika zahtijevaju posebnu raščlambu a ovaj skraćeni dio prethodnog teksta ima zadatak ukratko predstaviti Bezićevu pozitivnu i dijalošku raspoloženost za suradnju oko općeg dobra Crkve i društva.

Zaključak

Društveno-političke prilike 20. stoljeća na području Hrvatske, osobito one ideološke, direktno su se odrazile na Bezićevu biografiju i može se iznijeti teza kako njegov životni put, obilježen progonstvima, zarobljeništvom i mučeništvom, simbolizira povijest cijeloga jednog naroda. Životni put Živana Bezića pod sjenama različitih a opet istih ideologija zla progovara o pojedincu koji se «ni kriv, ni dužan» na osobnoj razini suočavao sa spomenutim izazovima svjetske društveno-povijesne epohe, čija je životna drama postala «ogledom u kojem se zrcali sudbina jednog vremena i čovječanstva općenito»¹⁰³. Zaključno ovdje treba prepoznati burnu hrvatsku povijest malog čovjeka koji

⁹⁷ Ž. BEZIĆ, *Tko je*. 120.

⁹⁸ Ž. BEZIĆ, *Crkva*. 63.

⁹⁹ *Ivi*, 68.

¹⁰⁰ Ž. BEZIĆ, *Crkva osuđuje*. 19. Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Ad gentes*. Dekret o misijskoj djelatnosti Crkve (7. prosinca 1965), br. 8.

¹⁰¹ Ž. BEZIĆ, Dva istaknuta Hrvata u: *Hrvatska obzorja* 10(2002), 3-4, 204.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ I. BOŠKOVIĆ, *O nekim*. 197.

se bez vlastite krivnje pronašao u vrtlogu predratnih, ratnih i postratnih nedaća. Riječ je o još istinitom kaskijanskom procesu čiji očevidac i žrtva usprkos „nezgodnim vremenima“ nikada nije prestao imati povjerenja u dobru stranu čovječanstva. Upravo ta činjenica nadahnjujuća je i svezremenska jer nadilazi vlastite dvojbe u kojima se svaki pojedinac unutar ozljeda društveno-političkih događanja može zatvoriti prema dobru kao načelu djelovanja i življenja. Iz navedenih razloga u naslovu ovog teksta izbjegnuto je ime i prezime a stavljen naziv „jedan Šoltanin“, ali je umjesto toga moglo pisati i jedan Hrvat, jedan čovjek, jedan svećenik...

U svojim stavovima Bezić redovito ukazuje na opasnost ideoloških smjerova bilo da se radi samo o politici ili nekom drugom društveno kulturnom kontekstu. On promiče ideju da su totalitarne ideologije surogati religioznom životu a samim time i stranputice smislenog življenja.¹⁰⁴ O tome je hrabro svjedočio i u vremenu po vlastiti život opasne ideologije.¹⁰⁵ Na temelju biografskih činjenica možemo zaključiti da Živan Bezić ima potpuni legitimitet progovoriti o društveno-političkim temama te donositi realne prosudbe čiji savjetodavni kriteriji i danas mogu pomoći struci i pojedincima za osobnu i zajedničku izgradnju. Bezićevo domoljublje osim što *a priori* odbacuje bilo kakve ideološke premise očuvano je od politikantstva i političkog strančarenja, lokalnih i globalnih interesa pojedinaca, manipulacija i ideja koje su iznad same osobe. Spoj ideje i osobe kao životnog ideala za Živana Bezića nalazi se samo u osobi Isusa Krista, čiji dolazak i otkupiteljska žrtva nadilazi zemaljske sustave i uređenja. Tu se Bezić još jednom dokazuje kao vrsni pedagog koji unatoč proživljenoj patnji od strane ideologija ne dopušta svrstavanje u prolazne i kvarljive ideje. U vremenu novih hrvatskih podijeljenosti valjalo bi od Bezića naučiti kako društveno-politička ili neka druga mišljenja i stavovi nikada ne smiju biti iznad dobra čovjeka, njegova života i dostojanstva. To može razumjeti samo onaj koji domovinu i svoj narod poput Živana Bezića voli evanđeoski! Na početku 21. stoljeća tko to može bolje progovoriti o domoljublju doli jedan Šoltanin čija je ljubav prema domovini posvjedočena vlastitim mučeništvom? Tko to može upozoravati buduće generacije na ideologije zla i potrebu njihova neponavljanje osim don Živana Bezića čiji se stavovi kristale neoskvrnuti od prolaznih društveno-političkih sustava kao i cijele galerije poznatih ideologa? Tu se nameće i pitanje kako je ovaj proganjani mučenik ostao bistrog domoljubnog stava unatoč brojnim negativnim nasrtajima?

¹⁰⁴ Ž. BEZIĆ, *Pastoralni*. 80.

¹⁰⁵ *Ivi*, 69-72, 80.

Domoljublje Živana Bezića izgrađeno je u rodoljubnoj koljevci Šolte, toplini obiteljskih čežnja za ostvarenjem hrvatskog sna, a kasnije je razvijano u duhu Kristove Radosne vijesti. Ta tri stupa oblikovala su stavove koji se nisu mogli poljuljati ni u najtežim iskušenjima njegova života. Povrh svega domoljublje Živana Bezića ostalo je ispravno jer se preispitivalo prema principima Evanđelja, što je i sam priznao pišući o ljubavi prema Bogu, bližnjem i vlastitom narodu kao uvjetu da se može voljeti i poštivati cijeli svijet. Puno godina kasnije papa Franjo i to će istaknuti u svojoj enciklici «Dobro svijeta također zahtjeva da svatko od nas štiti i ljubi vlastitu zemlju. U protivnom će se posljedice katastrofe u jednoj zemlji odraziti na čitav planet.»¹⁰⁶ U tom stavu, kao i onom o oprostima svojim krvnicima, sjene društveno-političkih zločina koje su napale Bezićev život nisu nadvladale jedino istinsko svjetlo njegova života i poslanja, Isusa Krista, komu je Živan Bezić jedinom povjerovao i posvetio svoj život. Kršćanska poruka u čijem je centru osoba Isusa Krista može biti ispit savjesti bilo čijem i bilokakvom domoljublju jer, kako kaže Bezić:

«Nije dobro biti u svom rodu izrod niti u svome čovještvu nečovjek. Dapače, najprije se mora biti autentičan čovjek da bi se moglo biti pravi Hrvat. Doduše ljudsko srce je malen organ, ali ipak dovoljno širok da u njemu nađu mjesto ljubav prema i rodu i narodu i čovječanstvu.»¹⁰⁷

Prioritet takve Bezićeve brige oko zajedničkog dobra tiče se zadaće spasenja čovjeka za vječnost prema čemu se treba ravnati i cjelokupno uređenje zemaljskog svijeta. Premda jasno razlikuje slobodu u društveno-političkom smislu od spasenja, oslobođenje od otkupljenja, društveno uređenje od Kraljevstva nebeskog, zemaljski od vječnog života, Bezić je stava da kršćani nikako ne smiju odustati oko djelatnog angažmana izgradnje povjerenog svijeta, oko općeg dobra bez prijanjanja uz prolazne sustave a za ostvarivanja vrijednosti unutar izgradnje Božjega svijeta. Crkvu Bezić vidi kao mjesto „gdje Duh cvjeta“ i stoga:

«Crkva ne želi diktirati politiku svome narodu, ali je budno prati nastojeći usmjeriti političko djelovanje u pravcu općega dobra i moralnog preporoda nacije. To joj je sveta dužnost i njezina obveza spram vjere, naroda i morala.»¹⁰⁸

Bezićevo domoljublje nije neka deklarativna ili patetična ljubav koja bi udovoljavala formi već istinski kršćanski stav koji se brine oko zajedničkog dobra svih pojedinaca unutar i izvan vlastitog okvira. Njegov bogat i raznolik opus i njegova kreativna snaga istinski su dokazi kako se domoljublje živi i prenosi.

¹⁰⁶ FT, 143.

¹⁰⁷ Ž. BEZIĆ, Čovjek. 197.

¹⁰⁸ Ibidem.

Od brojnih biografskih primjera kako se na ispravan način živi domoljublje ovdje valja istaknuti Bezićevu upornost, premda nije bio jezikoslovac, da ostavi velik doprinos u oblikovanju hrvatskog jezika.¹⁰⁹ Bezićevo prosuđivanje društveno političkih prilika koje određuju vremenske periode ne pripada samo nekom prošlom povijesnom periodu jer takvo teološko-pastoralno djelovanje u sebi nosi proročki karakter po kojem su vrijednosti trajne. Bezić kao odgojitelj i „apostol pisane riječi“ traži od svojih čitatelja i novijih generacija da se u svojim vlastitim stavovima uvijek iznova opredjeljuju za dobro. Prepoznat ćemo sličnost s riječima pape Franje, koji kaže:

«Dobro, jednako kao i ljubav, pravda i solidarnost, ne može se postići jednom zauvijek; mora ih se stjecati svaki dan iznova. Nemoguće je zadovoljiti se onime što je već postignuto u prošlosti, i stati da bismo u tome uživali.»¹¹⁰

Ovaj Šoltanin i dalje preko svoje djelotvorne riječi u pisanim djelima poučava kako su sjene, pa i one društveno-političke naravi, samo periodični izazovi vremena u prolaznosti svakodnevnih kušnji, a jedino istinsko Svjetlo svijetli do vječnosti svima koji se poput Živana Bezića oslone se na nebeski - vječni sustav Isusa Krista.

¹⁰⁹ Ž. BEZIĆ, Najljepši jezik na svijetu, u: *Crkva u svijetu*, 6(1971) 2, 170-174. Ž. BEZIĆ, Pozdrav koji je nezdrav, u: *Hrvatska Obzorja* 7(1999) 1, 189-191.

¹¹⁰ FT, 11.

Stanislav Gomboc¹, Dinko Sule²

Contribution to the moth fauna of the Croatian island of Šolta, with some interesting findings for the country

Sažetak

Ovo je drugi pregledni prilog o fauni noćnih leptira dalmatinskog otoka Šolte. U prvom prilogu spominjemo 74 vrste noćnih leptira za otok. Ovoga puta ovo je sveobuhvatniji doprinos fauni noćnih leptira, uz opsežni napor na proučavanju faune leptira tijekom cijele sezone, čak i zimi. Popisi vrsta provedeni su dijelom terenskim istraživanjem sa specijalnim svjetlosnim zamkama za privlačenje noćnih leptira, kao i fotografiranjem vrsta koje su bile privučene uobičajenom vanjskom rasvjetom kuće i naknadno identificirane do vrsta. Dijelom smo prikupili i materijal teško prepoznatljivih vrsta na rasvjeti kuće, koji smo kasnije identificirali do razine vrsta, na temelju pregleda muških i ženskih genitalija. Na otoku je do sada uočeno i identificirano 411 vrsta noćnih leptira. Dvije vrste grbica *Catarhoe basochesiata* i *Aleucis orientalis* prvi su put zabilježene za faunu leptira Hrvatske. Oba su nalaza iznenađujuća, zbog udaljenosti novopotvrđene vrste od njihovih do sada poznatih područja i fauničnih elemenata. Dodatno, s otoka su potvrđeni i neki drugi elementi zapadnoeuropske faune poput grbice *Menophra japygiaria* i sovice *Xylocampa areola* sa dodatnim podacima koji potvrđuju stalnu prisutnost tih vrsta na otoku. Dodajemo još dodatne nalaze za grbicu *Larentia clavaria*, koju smo za Hrvatsku faunu publicirali prošle godine. Podatci pokazuju da je ova vrsta stalno prisutna na otoku i da se na njemu uspješno razmnožava. Poznavanju rasprostranjenosti vrsta noćnih leptira u Hrvatskoj važan doprinos daju i nalazi drugih zanimljivih vrsta. Takve vrste s rijetkim podacima u Hrvatskoj su *Loryma egregialis*, *Amphithrix sublineatella*, *Metasia suppandalis*, *Chemerina caliginearia*, *Haemerosia renalis*, *Pseudozarba bipartita*, *Synthymia fixa* i *Ochropleura leucogaster*. Ovdje predstavljamo i ažurirani popis noćnih leptira pronađenih na otoku.

¹ Gančani 110, 9231 Beltinci, Slovenia; e-mail: stanislav.gomboc@siol.net

² Podvelegomile 32, 21430 Grohote, Croatia; e-mail: dsule9@gmail.com

Abstract

This is the second review contribution to the moth fauna of the Croatian island of Šolta. In the first paper, 74 moth species were mentioned for the island. This time this is a more comprehensive contribution to the moth fauna, with extensive efforts to study the moth diversity throughout the season, including in wintertime. Inventories of species were carried out partly by field survey with pyramid light traps as well as by photographing of species, which were attracted to house outdoor lighting and subsequently identified to species. We also collected material of difficult recognizable species on a house lighting, which we later identified to the species level, based on the examination of male and female genitalia. Altogether, 411 moth species have been identified on the island until now. Two geometrid species *Catarhoe basochesiata* and *Aleucis orientalis* are reported for the first time for Croatia. Both findings are surprising bearing in mind the remoteness of the newly confirmed species from their hitherto known areas. Additionally, some other western European fauna elements like *Menophra japygiaria*, *Xylocampa areola* were confirmed from the island with novel data on their flight periods. We could obtain some additional data on the geometrid *Larentia clavaria*, which was published for Croatian fauna as a new species last year. The data shows that this species is established on the island and reproduces there successfully. Findings of other species also make an important contribution to the knowledge of the distribution of moth species of Croatia. These are the species with rare data in Croatia: *Loryma egregialis*, *Amphithrix sublineatella*, *Metasia suppandalis*, *Chemerina caliginearia*, *Haemerosia renalis*, *Pseudozarba bipartita*, *Synthymia fixa*, and *Ochropleura leucogaster*. As a result of exhaustive surveys and collections, here we present an updated list of moth species found on the island.

Introduction

In 2021, the first overview of moth fauna of the Croatian island of Šolta was published, confirming the presence of 74 moths on the island (Gomboc & Sule 2021), of which 72 representatives were identified to the species level and 2 to the genus level. Some of the findings significantly contributed to the distribution of moths in Croatia and in the Mediterranean. The geometrid *Larentia clavaria* was documented for the Croatian fauna for the first time. In addition, some other significant findings were mentioned in this contribution, like *Bembecia albanensis*, *Catocala coniuncta* and *Xylocampa areola*. Some moth records on the island were published by the second author in other articles

dealing with biodiversity of Šolta (Sule 2012, 2013, 2014, 2015, 2016), which data were revised and included in the first moth review of the island (Gomboc & Sule 2021). Apart from moths, butterflies were studied on Šolta through different occasions and summarised by Koren *et al.* (2015). To date, 41 species butterflies species have been confirmed for the island.

The Lepidoptera fauna of the Croatian islands is interesting because of the relatively small-sized area of individual islands, different origin and connection of the islands with the mainland during the last glaciations. However, in the insular part of Croatia moths and butterflies remain rather poorly researched groups. So far, only few islands has been studied, mostly opportunistically, and the species data comprise mainly the records of butterflies (Withrington Verovnik 2008, Verovnik 2011, Koren *et al.* 2018). The island of Krk is the most studied one, even for the entire Croatian Lepidoptera fauna, with more than 1550 documented species (Habeler 2008 and other authors). The Lepidopteran fauna of Krk was explored by several well-known lepidopteorologists during many years. As a result, some new species for science (from Nepticulidae, Blastobasidae, Elachistidae, Coleophoridae, and Gelechiidae) have even been described from there. Lepidoptera from other Croatian islands are only partially known, whereas for most islands this information is absent. For example, 166 species of moths have been recorded from Dugi otok in Dalmatia (Knjaz 2017). Some islands, for example the island of Lošinj, were visited by famous Austro-Hungarian lepidopteorologists during the Austro-Hungarian Empire (Galvagni 1918, 1922; Schawerda 1927). Interesting records of Lepidoptera can be done almost on all Adriatic islands, because the islands stretch in a long line along the Adriatic coast, from Istria and all the way to southern Dalmatia, so they differ in Lepidopteran fauna.

Šolta is an inhabited island (1.7000+ people living in seven villages) located in the central Dalmatian archipelago, south of Split, and separated from the mainland by the Split channel, from Brač Island by the Split Gate and from Drvenik Veli by the Šolta channel. Thus, it lies between the island of Brač in the east and Drvenik Veli in the west covering the territory of 58.18 km² stretching in the west-northwest-southeast direction on 19 km (length) and having the width of up to 5 km (Croatian Encyclopedia 2021). The island is reachable only by ferryboat from Split.

On Šolta, the bedrock is represented by Cretaceous limestone and dolomite. The highest peak is Vela Straža (237 m). The average January temperature is +7.8 °C, and the July temperature is +25.3 °C. About 800 mm of precipitation falls annually, mostly in the form of rain. Most precipitation falls in the winter

months and summers are usually dry. The climate of the island is typical Mediterranean, with mild winters with occasional bora winds and hot and dry summers. Much of the island is covered by the maquis and pine forests, only a smaller part is rocky (Figures 1– 4). In the interior of the western part of the island is wider, its flat part (about 6 km long and up to 2.5 km wide) is used for agriculture. Nowadays it is only partially cultivated and fields/vineyards are mostly abandoned. Unfortunately, less and less grapes, almonds, figs and carob are grown on the island, while a little more attention is paid to olive grows, after the tourism became the most important economic sector on the island. The vegetation of the island of Šolta is relatively well studied, with more than 1000 plant species as per the latest floral list (Sule and Vladović 2020).

The initiative to study the moths of Šolta came from the second author who started photographing moths and butterflies of Šolta and, thus, discovered some interesting species for the fauna of Croatia. These findings aroused the interest of both authors, who intensified their field work in order to research the diversity of moths on the island. As a result, the novel data significantly contributed to the knowledge of Lepidoptera on Šolta and, thus, clarified the richness of the moths fauna of Croatia.



Figure 1. Maquis and the remaining of fields on Šolta island. The view from Grohote hilly surroundings in the direction of Trogir. 26. VI. 2021. Photo: S. Gomboc.



Figure 2. Habitats on Šolta island. The view from Nečujam to the direction of Split in the background. 3. VII. 2021. Photo: S. Gomboc.



Figure 3. Habitats on Šolta island. The pond south of Srednje Selo with abandoned field in background. 3. VII. 2021. Photo: S. Gomboc.



Figure 4. Maquis with Mediterranean herbs on a limestone bedrock. Grohote surroundings. 3. VII. 2021. Photo: S. Gomboc.

Material and methods

During the whole year, the second author has been photographing the moths attracted to outdoor lighting (two LED and one 40 W tungstenbulbs) at the front part of his house (Figure 5). Altogether, he spent 243 nights in the period from 10. IV. 2021 to 20. IV. 2022 observing moths. The first author has identified all documented moths, where possible to the species level, based on his expertise and long-term study of the Croatian Lepidoptera fauna.

In addition, the first author visited the island in the period from 26. VI. 2021 to 3. VII. 2021 for studying moths. He did extensive observations and samplings both during day and night time. At the day time, the moths were searched on the vegetation across the island. For the night observations, overall 7 pyramidal-shape tents with 2 UV tube super actinic Philips TLD 05/15 W bulbs, powered with Lead acid batteries were used.

The majority of easily recognizable specimens were identified onsite. Many species were also photographed for identification. Species which could not be reliably identified in the field were sampled, set and stored in first author's collections. They were identified by adult external characters based on the comparative collection and different identification keys; in case of closely related species and some micro moths, male and female genitalia were dissected.

Overall, twenty localities were visited on the island for moth studying (Table 1). The field data were entered to the relational database, called Popis,

for effective data storing and analysis. We used ESRI ArcGIS Pro 2.9 software for mapping sampling localities (Figure 7). For the base map, ESRI topographic map layers from ArcGIS online version were utilized (ArcGIS 2022).

Species in the checklist are listed alphabetically following families and after species names. Systematic and species names used in this contribution are following Fauna Europaea updated with latest revisions, mostly according to Lepiforum (Rennwald & Rodeland 2021).



Figure 5. The second author's house, where the majority of moths were photographed. They were attracted by the house's outdoor lighting with two LEDs and one 40 W tungsten bulb. Grohote, Podvelagomila, 27. IV. 2022. Photo: S. Gomboc.



Figure 6. Pyramidal shape tent for attraction of moths. Šolta island, Nečujam, Nečujam staze, 28. VI. 2021. Photo: S. Gomboc.

Table 1. Twenty locations where the moths were studied on the island of Šolta, with geocoordinates according to the WGS84 projection and altitude.

Locality code	Locality	WGS84 Fi	WGS84 Lambda	Altitude (m)
Ma1	Maslinica	43,398391	16,208265	30
Ma2	Maslinica, SE of Maslinica, Put prema Marinča rat-u, vineyards, maquies and olive groves	43,388755	16,227518	70
SS1	Srednje Selo, Basilija, pond and succession of vineyards on the field	43,391138	16,268517	112
Gr2	Grohote, Potoka	43,392360	16,274420	100
Gr3	Grohote, Zastrža	43,380976	16,274474	100
SS2	Srednje Selo, water tank	43,399486	16,274951	152
SS3	Srednje Selo	43,397396	16,275317	120
Gr4	Grohote, Križice, maquies above the cliffs	43,378625	16,277975	105
Pr1	Pržina	43,393280	16,278700	100
Gr5	Grohote, Skadar	43,385190	16,279830	95
Gr6	Grohote, Lokva	43,388483	16,281821	90
Gr7	Grohote	43,391761	16,284684	100
Gr8	Grohote, Dočina	43,396420	16,290850	100
Gr1	Grohote, Podvelagomila	43,389610	16,291440	95
Gr9	Grohote, Ravni laz	43,386850	16,293730	100
Gr10	Grohote, Ravni laz/Božanjinka	43,386344	16,297021	60
Gr11	Grohote, Žukova	43,391970	16,306060	50
Ne1	Nečujam, cove Supetar	43,382447	16,322706	5
Ne2	Nečujam, Nečujam, maquies with olive groves	43,376962	16,322985	60
GS1	Gornje Selo	43,353428	16,340747	144



Figure 7. Map of Šolta island with coded localities where moth were researched.

Results

A total of 411 moth species have been confirmed for the Croatian island of Šolta. Since the last contribution from the previous year (Gomboc & Sule 2021), an additional 339 species have been added to the island faunal list, all documented in one-year period, from 10. IV. 2021 to 13. IV. 2022. Overall, 261 out of 399 species observed in one-year period, were attracted to UV light traps. The species number could be slightly higher as some specimens are still awaiting identification. It is important to note that out of 411 species documented in the present study, 247 species were recorded in Grohote, Podvelagomila, at the house of the second author.

Overall, during the studied period, a total of 2197 species records from different localities were done. Only 12 species published in the previous contribution (Gomboc & Sule 2021) were not re-collected. According to species composition, the island moth fauna corresponds to the typical Mediterranean fauna of xerothermophilous vegetation.

The highest number of species per night was observed in Srednje Selo, Basilija on 2. VII. 2021, where 145 moth species were recorded, which is an

impressive number for Šolta taking in to account that in the high season up to 110 species were observed in one night (Gomboc, personal observations). The record in Srednje Selo was followed by that done in Grohote, Lokva on 26. VI. 2021, 124 species. Both locations were situated in the abandoned fields in succession, next to two small ponds. The obtained data indicates that the moth fauna of the island of Šolta is notably diverse. The comparison of locations by documented species number is not possible to provide bearing in mind that some locations were visited only once (vs. long-term observation in Grohote, Podvelagomila).

Two geometrid species *Catarhoe basochesiata* and *Aleucis orientalis* were confirmed for the first time for Croatian Lepidoptera fauna. Both findings are surprising taking into account the remoteness of the their hitherto known areas and faunal elements (western and oriental).

Valuable data on bionomy were collected for quite a few species, especially for the species active late in the season. We obtained additional bionomic and flight period data for the geometrid *Larentia clavaria*, which was for the first time published for Croatian fauna last year (Gomboc & Sule 2021). Our records suggest that this species is established on the island and is able to reproduce successfully on it. Findings of other species provided an important contribution to the knowledge of the distribution of moth species of Croatia. The novel faunistic and geographical records are given below in brief species essays. Here we also present an updated list of moth species found on the island (see Table 2).

New species for the fauna of Croatia

***Catarhoe basochesiata* (Duponchel, 1831), Geometridae**

All specimens of *C. basochesiata* were observed and photographed on the outdoor lighting in Grohote on 2. IV. 2021, in Grohote, Podvelagomila on 12. IX. 2021, 16. IX. 2021, 24. IX. 2021, 28. IX. 2021, 1. X. 2021, 2. X. 2021, 5. X. 2021, 12. X. 2021, 15. X. 2021, 22. X. 2021, 23. X. 2021, 26. X. 2021, 7. XI. 2021, 15. XI. 2021, 13. XII. 2021, 2. I. 2022, 27. I. 2022, 30. I. 2022, 3. II. 2022, 5. II. 2022, 22. III. 2022, 23. III. 2022, 28. III. 2022, 29. III. 2022 and in Pržina on 15. X. 2021. Regular species records indicate that it is well established and rather common on the island and its flight period here seems to occur in the autumn and winter, from September to April (Figure 8).

Identification of the species was based on examination of male and female genitalia of sampled specimens. Occurrence of this species on Šolta island was a bit of a surprise as in fact, it is western European species with the nearest occurrence at the Adriatic coast of Italy. According to the distribution maps in Hausmann & Viidalepp (2012), we suspected it to be *C. hortulanaria* but the examination of genitalia of four specimens proved that only *C. basochesiata* is present on Šolta island (Figure 9). Thus, it represents the first record for Šolta and Croatia (present study). The late flight season of species could be the reason why it has not been reported for the Croatian fauna until recently.

C. basochesiata is West-Mediterranean species with the range stretching from Spain up to the Adriatic coast of Italy. It is mainly present along the coastal area from Portugal, Spain, France, Italy and part of North Africa, including Sardinia, Corsica, Elba, Sicily and Malta (Hausmann & Viidalepp 2012). According to Hausmann & Viidalepp (2012), it has a long flight period from late September to early May. The species is xerothermophilus, present in hot open lowland habitats near the coast. The larva seems to be polyphagous with preference to Rubiaceae, of which *Rubia peregrina* is confirmed as a foodplant (Hausmann & Viidalepp 2012). It is still unclear if it occurs in one or two generations.



Figure 8. Flight period of *Catarhoe basochesiata* on Šolta island, as per data from 2021 and 2022.

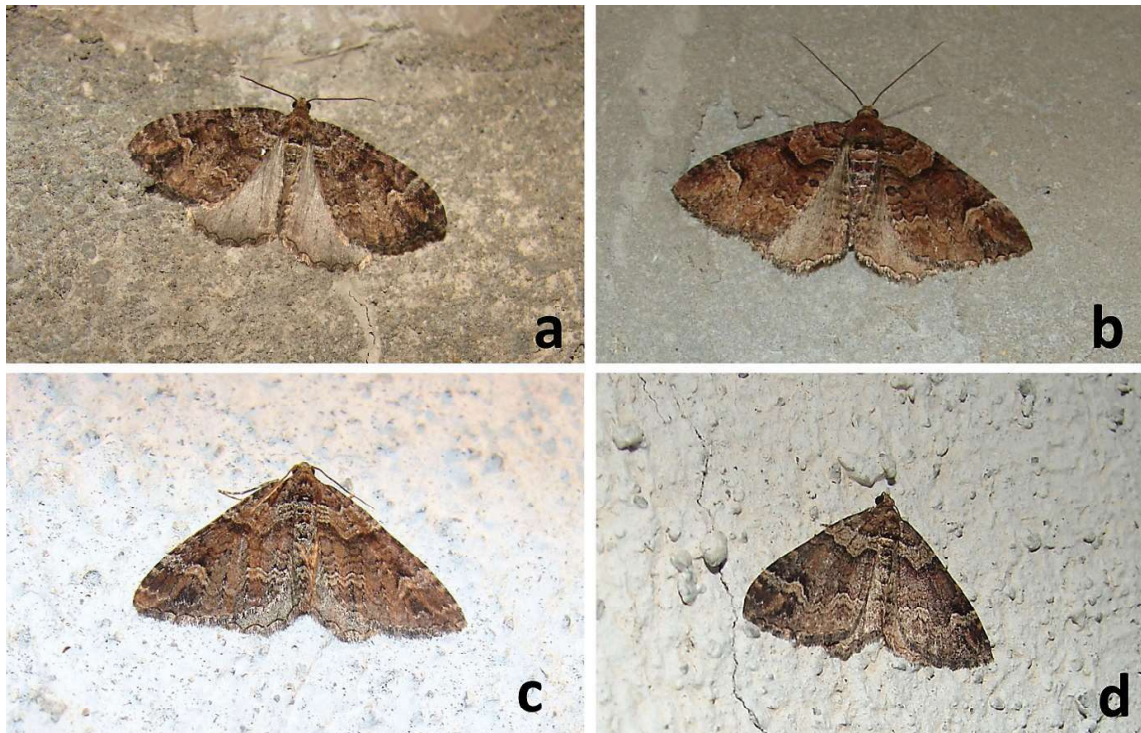


Figure 9. *Catarhoe basochesiata*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila: **a.** 23. III. 2022; **b.** 26. X. 2022; **c.** 22. III. 2022; **d.** 2. I. 2022. Photo: D. Sule.

***Aleucis orientalis* (Staudinger, 1892), Geometridae**

Five specimens of *A. orientalis* were observed and photographed on the outdoor lighting in Grohote, Podvelagomila on 20. III. 2022, 23. III. 2022, 25. III. 2022, 28. III. 2022, 29. III. 2022. It is known as early spring species; also on Šolta island it was documented during the second half of March. The species was found in the garden bordering with open shrubland area, remaining of maquis and olive gardens. It is the first species record for Šolta and Croatia (Figure 10; present study).

According to Skou & Sihvonen (2015) *A. orientalis* is present in eastern part of Ukraine, southern part of Balkans, Turkey, Israel, Jordan, Azerbaijan and Turkmenistan. It is univoltine, flying in early spring; on the island it was documented from the beginning of March, on inland in April. The larvae feed on Rosaceae shrubs: *Prunus spinosa*, *Crataegus* and *Pyrus spinosa* (Skou & Sihvonen 2015). It prefers open shrubland, meadows with bushes and hedges. The nearest occurrence of species is northern Greece and Macedonia (Skou & Sihvonen 2015; Beshkov 2017).



Figure 10. *Aleucis orientalis*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila: **a.** 20. III. 2022; **b.** 23. III. 2022; **c.** 29. III. 2022. Photo: D. Sule.

Other interesting findings on the island of Šolta

Amphithrix sublineatella (Staudinger, 1859), Pyralidae

One specimen of *A. sublineatella* was spotted and photographed on the outdoor lighting in Grohote, Podvelagomila on 3. IV. 2022 by the second author. The identification of the species is based only on this photo (Figure 11).

According to Gumhalter (2020) only few records have been known for Croatia until now. The species was also found on Krk island in the second decade of June (Habeler 2008). Klimesh (1942) published the finding of pupa on *Helichrysum italicum*, which is the hostplant of the species. He found the species near Dubrovnik (Croatia). Leraut (2014) mentioned also other *Helichrysum* species and *Phagmalon sordidum* as foodplants. The species prefers open sunny Mediterranean biotopes in lowlands and hills.

According to Fauna Europaea (<https://fauna-eu.org/>) and Leraut (2014), the species is present in Gibraltar, Portugal, Spain, France, Corsica, Sicily and Croatia. The flight period is from June to July (Leraut 2014).



Figure 11. *Amphithrix sublineatella*, Island of Šolta, Grohote, Podvelagomila, 3. IV. 2022. Photo: D. Sule.

***Evergestis isatidalis* (Duponchel, 1834), Crambidae**

E. isatidalis was observed attracted to the outdoor lighting in Grohote, Podvelagomila, where it was photographed on the dates: 7. XI. 2021, 11. XI. 2021, 13. XI. 2021, 23. XI. 2021, 28. XII. 2021, 30. XII. 2021, 31. XII. 2021 (Figure 12). Many observation records indicate that the species is established on the island and its flight period here seems to occur from November to December. According to the literature, in other parts of Europe the flying moths were observed from December to January (Goater *et al.* 2005) and from October to March (Leraut 2012). This is an interesting finding from Šolta island, especially with so many seasonal records, as only very few records have been known from Croatia so far. The species was recently added to the checklist of Crambidae of Croatia (Gumhalter 2021).

The species is known to be present in Mediterranean basin, including North Africa, Portugal, Spain, France, Italy, Malta, Cyprus, Turkey, Greece, Croatia, and Canary Islands (Goater *et al.* 2005; Leraut 2012). The foodplants of the species are *Isatis tinctoria*, *Eruca vesicaria*, *Vella pseudocytisus*, *Raphanus raphanistrum*, all from the Brassicaceae family (Goater *et al.* 2005; Leraut 2012).



Figure 12. *Evergestis isatidalis*, Island of Šolta, Grohote, Podvelagomila, 31. XII. 2021 and 11. XI. 2021. Photo: D. Sule.

***Larentia clavaria* (Haworth, 1809), Geometridae**

L. clavaria was observed and photographed on the outdoor lighting in Grohote, Podvelagomila on the dates: 2. XI. 2021, 8. XI. 2021, 11. XI. 2021,

12. XI. 2021, 13. XI. 2021, 15. XI. 2021, 28. XI. 2021. The records indicate that species is well established on the island and fly from the end of October until the end of November (Figures 13, 14). The first record for Croatia was published in our previous study (Gomboc & Sule 2021), originating from the same locality and season time (end of October). As the note on the species was given in Gomboc & Sule (2021), here we mention only additional record, confirming that it is native to Šolta.



Figure 13: *Larentia clavaria*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila, 15. XI. 2021.
Photo: D. Sule.

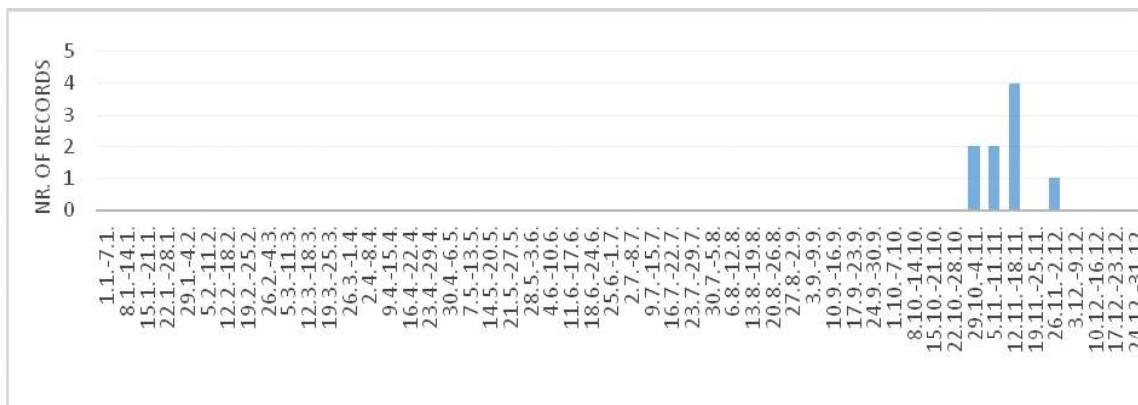


Figure 14. Flight period of *Larentia clavaria* on the island of Šolta, data from the years 2015 and 2021.

***Chemerina caliginearia* (Rambur, 1833), Geometridae**

One female of *C. caliginearia* was recorded attracted to the outdoor light in Grohote, Podvelagomila on 20. I. 2022 by the second author (Figure 15). The species was identified based on the comparative material collected by the first author in Podgora in March 2022, where more specimens were sampled. *Ch. caligienaria* is known from Dalmatian part of Croatia (Müller *et al.* 2019). The species prefers xerothermophilus habitats. On Šolta, *C. caliginearia* has favourable reproductive conditions with many *Cistus* bushes growing along the maquis, roads and dry stonewalls.

The flight period is wintertime, from early November until early May (Müller *et al.* 2019). Larva is oligophagus, found on *Cistus incanus*, *Cistus monspeliensis*, *Cistus salvifolius*, *Helianthemum apeninnum* (Cistaceae), *Lotus dorycnium* (Fabaceae), and other species (Müller *et al.* 2019). *Cistus incanus* and *C. monspeliensis* are very common on Šolta. The distribution is Mediterranean: from Iberian Peninsula, southern France, with Corsica, costal part of Italy including the islands to costal part of Balkan Peninsula (Müller *et al.* 2019). As it flies late in the season, not much data are known on its distribution, especially in Croatia.



Figure 15. *Chemerina caliginearia*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila, 20. I. 2022.
Photo: D. Sule.

***Menophra japygiaria* (O. Costa, 1849), Geometridae**

Many specimens of *M. japygiaria* were photographed or either collected on Šolta to clarify the presence of species on the island. We compared the morphology of *M. japygiaria* and the closely related *M. berenicidaria* (Turati, 1924), present in Greece, and the common species *M. abruptaria*. The examination of males genitalia from the specimens collected on the island confirmed only the presence of two species *M. japygiaria* and *M. abruptaria*, which are occurring on Šolta sympatrically. Both species are quite variable in color patterns, so we prepared a color plate with an overview of the specimens present on Šolta island for easier identification of both species present along the Dalmatian coast. In this color table, we also indicated distinguishing characters based on forewing and hindwing patterns (antemedial and postmedial lines) (Figure 16).

The records on Šolta island were made in several locations: Grohote, Križice on 1. VII. 2021, 28 specimens; Grohote, Podvelagomila, 5.08.2021, 1 specimen; 4.09.2021, 1 specimen; 11.09.2021, 1 specimen; 2.01.2022, 1 specimen; 17.03.2022, 1 specimen; 27.03.2022, 1 specimen; 25.06.2021, 2 specimens; Grohote, Ravni laz/Božanjinka, 27.06.2021, 8 specimens; SE of Maslinica, Put prema Marinča rat-u, 30.06.2021, 9 specimens; Nečujam staze, 28.06.2021, 23 specimens; Srednje Selo, Basilija, 2.07.2021, 2 specimens; Srednje Selo, 29.06.2021, 12 specimens.

M. japygiaria develops two-three overlapping generations per year, depending on climatic conditions (Müller *et al.* 2019). Adults are present from April to mid-October. Larvae are polyphagous and known to feed on *Olea europaea* (Oleaceae), *Rhus coriaria*, *Searsia tripartita* (both from Anacardiaceae), *Ziziphus lotus* (Rhamnaceae) (Müller *et al.* 2019). Species prefers xerothermophilous, open dry places, like scattered trees, bushes and maquis (Müller *et al.* 2019). It is very common on Šolta island, especially in olive groves.

M. japygiaria has western Mediterranean distribution and found in Portugal, Spain, Malta, southern France and southern Italy, including islands (Müller *et al.* 2019). Recently, the species has been also reported from the Balkans, from Albania (Beshkov & Nahirnić 2020) and is known from Croatia as per the latest published records from Lokrum island near Dubrovnik (Koren 2020). There are more unpublished records from Croatia known to us from other islands and parts of Dalmatian coast.

The flight period on Šolta island seem to be longer as indicated in Müller *et al.* (2019). Here, flying moth could be found even since the beginning of

January and in March (Figure 17). Most probably *M. japygiaria* develops three overlapping generations per year on the island.

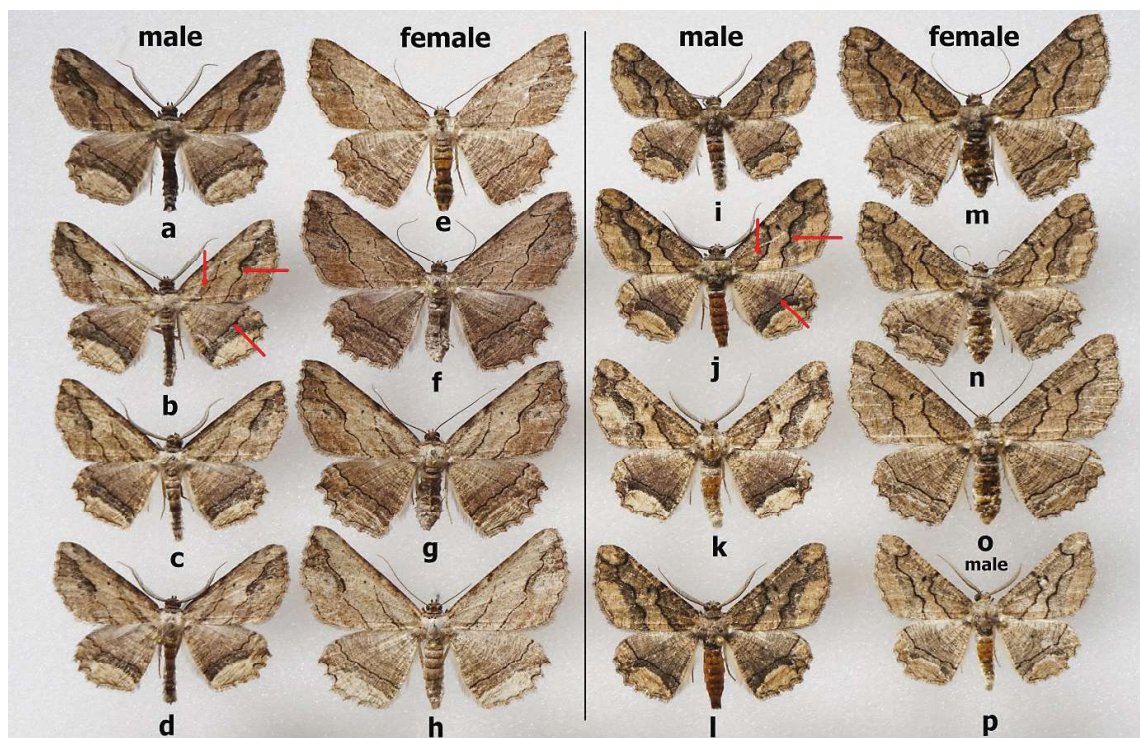


Figure 16. *Menophra abruptaria* – left and *M. japygiaria* – right. *M. abruptaria*: **a.** Grohote, Kričice 1. VII. 2021; **b.** Grohote, Kričice 1. VII. 2021; **c.** Grohote, Ravni Laz/Božanjinka 27. VI. 2021; **d.** Nečujam 28. VI. 2021; **e.** Srednje Selo 29. VI. 2021; **f.** Nečujam 28. VI. 2021; **g.** Nečujam 28. VI. 2021; **h.** . *M. japygiaria*: **i.** Nečujam 28. VI. 2021; **j.** Nečujam 28. VI. 2021; **k.** Nečujam 28. VI. 2021; **l.** Nečujam 28. VI. 2021; **m.** Srednje Selo 29. VI. 2021; **n.** Srednje Selo 29. VI. 2021; **o.** Grohote, Ravni Laz/Božanjinka 27. VI. 2021; **p.** Nečujam 28. VI. 2021. Legit and photo: S. Gomboc.

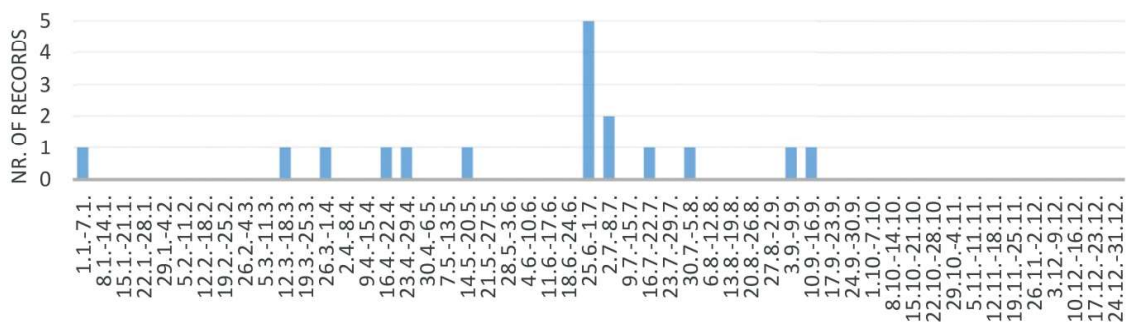


Figure 17. Flight period of *Menophra japygiaria* on the island of Šolta, data from the years 2021 and 2022.

***Synthymia fixa* (Fabricius, 1787), Noctuidae**

One specimen of *S. fixa* was photographed in Grohote, Podvelagomila on 18. V. 2021 by the second author during the night (Figure 18). This is the only data known from the island, but as it is mostly day flying species, it should be more commonly present. It is rather unusual that the specimen was attracted to the light.

S. fixa was reported for Croatia by Kučinić (1977) and Koren & Lauš (2012), who published first proven records of the species presence in Croatia on Šćedro island. According to Koren (2012), the species has one generation and flies from April to July, predominantly at daytime.

The larva feeds on *Bituminaria bituminosa* (Fabaceae) (Fibiger *et al.* 2009), which is a common plant on Šolta island. The species prefers open dry and hot sunny areas with herbaceous plants and shrubs. According to Fibiger *et al.* (2009), its range stretches from western part of North Africa to Portugal, south Spain, south France and the most southern part of Italy including Sardinia and Sicily. It is probably present also on other Dalmatian islands, like Brač and Hvar, which are situated between the localities where the species was recorded.



Figure 18. *Synthymia fixa*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila 18. V. 2021. Photo: D. Sule.

Xylocampa areola (Esper, 1789) , Noctuidae

X. areola seems to be common on the island. It was observed by the second author only on the outdoor light in Grohote, Podvelagomila on 20. XII. 2014, 7. XI. 2021, 8. XI. 2021, 9. XI. 2021, 27. XI. 2021, 28. XI. 2021, 5. XII. 2021, 7. XII. 2021, 24. XII. 2021, 28. XII. 2021, 29. XII. 2021, 31. XII. 2021, 2. I. 2022, 3. I. 2022, 27. I. 2022, 30. I. 2022, 21. III. 2022, 22. III. 2022. This species flies late in the season, therefore scarce records were known from Croatia. On the studied island, the flight period seems to be quite long, from the beginning of November until March (Figure 19). First finding for the island was reported in Gomboc & Sule (2021).

In Croatia, the species is also known from the island of Lošinj, lower part of Neretva river and Lokrum island (Galvagni 1922; Kučinić *et al.* 1998; Koren 2020). The larva feeds on *Lonicera xylosteum* and *L. periclymenum* (Caprifoliaceae) (Ronkay *et al.* 2001). Only *Lonicera etrusca* and *L. implexa* are known from Šolta island (Sule & Vladović 2020), therefore feeding on other *Lonicera* species seems to be the case.

According to Ronkay *et al.* (2001), *X. areola* is Atlanto-Mediterranean faunal element. In Europe it is present mostly in western part and up to the north to southwest of Norway and Sweden. The closest occurrence of the species is Italy. Finding of species in Croatia proves that it is constantly present and widespread here, especially on the islands, reaching Lošinj island in the north (Gomboc, personal data).



Figure 19. Flight period of *Xylocampa areola* on Šolta island, data from the years 2015 to 2022.

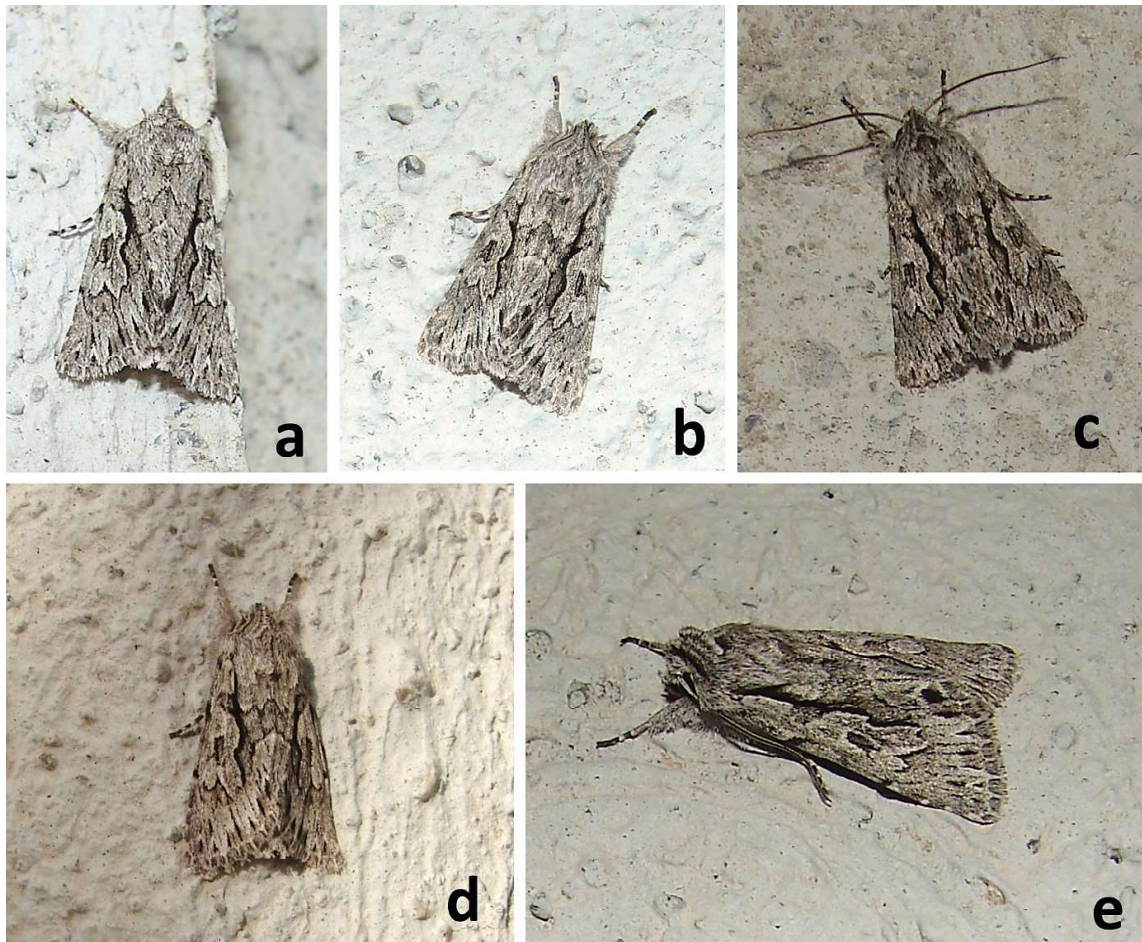


Figure 20. *Xylocampa areola*, Šolta island, Grohote, Podvelagomila, 18. V. 2021.
Photo: D. Sule.

Other species found on the island, namely *Loryma egregialis* (Herrich-Schäffer, 1838), *Metasia supbandalis* (Hübner, 1823), *Haemerusia renalis* (Hübner, 1813), *Ochropleura leucogaster* (Freyer, 1831), *Pseudozarba bipartita* (Herrich-Schäffer, 1850) are not commented here in details but they are also interesting for Croatian Lepidoptera fauna since before our study only scarce information on their presence in the country was known.

Pyralid *L. egregialis* is a xerothermophilous grassland species (Gumhalter 2020). Most data for Croatia has been published by Šumpich (2013) from Dalmatian islands and Pelješac. The species is known from Mediterranean region, also from Turkey and northwest Africa (Slamka 2006). In the Balkans, it is known from Macedonia, Bulgaria and Greece (Šumpich 2013). According to Slamka (2006), the flight period lasts from April until September. We observed few moth specimens on dry ruderal grassland area on 29. VI. 2021 in Srednje

Selo, on 30. VI. 2021 in Maslinica, SE of Maslinica, Put prema Marinča rat-u and on 1. VII. 2021 in Grohote, Križice.

Crambid *M. suppandalis* is a Mediterranean species, which range stretches from North Africa, including Canary Islands to South Russia (Slamka 2013). It inhabits dry open habitats. The distributional data in Croatia are limited to the Croatian coast, including the island from Dalmatia up to Krk island (Habeler 2008, Gumhalter 2020). One specimen was photographed on 12. VIII. 2021 in Grohote, Podvelagomila by the second author.

Noctuid *H. renalis* is known by its scattered distribution in Northern Mediterranean and Iranian areas (Fibiger *et al.* 2009). It is a xerophilus species which occurs in dry and warm steppe like biotopes. It is univoltine with the flight period from the end of May until the beginning of August (Fibiger *et al.* 2009). On Šolta island, we recorded the species on 27. VI. 2021 in Grohote, Ravni laz/Božanjinka and on 29. VI. 2021 in Srednje Selo. These are the additional valuable data to the previously known species distribution on the Dalmatian coast and the islands.

Noctuid *O. leucogaster* is a Mediterranean species (Fibiger 1990), which occasionally migrates northwards also in Middle Europe (Gomboc, personal observations). Only one specimen was found on 2. VII. 2021 in Srednje Selo.

Noctuid *P. bipartita* was for the first time reported for Croatia from Lastovo island in 2018 (Koren 2018). It was the north-westernmost record in the Balkan Peninsula. The nearest species populations are known from Northern Macedonia, Bulgaria, Albania, and southeastern Italy (Koren 2018). On Šolta island, we documented the species on 28. VI. 2021 in Nečujam, on 29. VI. 2021 in Srednje Selo, on 30. VI. 2021 in Maslinica, SE of Maslinica, Put prema Marinča rat-u.

Discussion

The present article gives an important insight into the moth fauna of the Dalmatian medium-sized island of Šolta, where 411 species were identified based on our most recent samplings compared to 74 moths (identified to 72 species and 2 to genus level) published from the island just a year before (Gomboc & Sule 2021). Overall, these 411 moth species belong to 39 families. The most diverse were seven families: Geometridae with 84 species, followed by Noctuidae (81), Erebidae (44), Crambidae (41), Pyralidae (38), Tortricidae (32), and Gelechiidae (17). Other 32 families were represented in our samplings by less than 10 species, including 15 families recorded by one species in each case.

Altogether with butterflies (Koren *et al.* 2015), the total number of Lepidoptera species for the island of Šolta reaches 452. By the diversity of Lepidoptera, Šolta ranks as second after the Croatian island of Krk island, where in total more than 1550 lepidopteran species were recorded (Gomboc, personal database). Koren (2020) has recently reported 223 species from Lokrum island near Dubrovnik, which is much smaller island than Šolta and Krk.

Our present study, which increased the moths list of Šolta to more than five times and provided important distributional and biological data on the species, is a result of an intensive field work during the whole year (though only in one location) and one week of the intensive light trapping in several localities across the island. Our findings provided novel records for the Croatian Lepidoptera fauna as well as highlighted some surprising records for the country.

The collected data confirm high Lepidoptera diversity on the island of Šolta, where so far only opportunistic studies were performed. With more intensive efforts and regular surveys, undoubtedly more species could be detected there. There are certainly more moth species present on the island, especially in non visited places. Given a good knowledge of the Lepidoptera fauna of the mainland in Croatia and long term monitoring experience, we expect that at least between 800-1000 Lepidoptera species inhabit the island. Many of them could only be spotted on the host plants and reared, as they are not attracted by light. Fauna is also constantly changing, especially nowadays with ongoing climate change and globalization affecting Lepidoptera distribution and facilitating accidental introduction of alien species.

Overall, photographing the specimens attracted by light and using specialized light trapping are very useful techniques for researching local faunas and seasonal activity of species. That way a large number of species can be identified reliably onsite, except sister species which may need genitalia dissection in the laboratory to clarify their identification. Some species, which adults are difficult to collect in field due to their miniature size, low abundance and attractiveness to light, can also be identified by specific larvae-feeding patterns, e.g. leaf mining species. Their damage (mines) are relatively easy to spot on the leaves; knowledge of mines and host plant genus/species can be effectively used for identification of leafminers, in particular from the order Lepidoptera. Furthermore, some of them can be reared to adult stage indoor for confirming species identification. The combination of all these and other approaches and performance of regular surveys within a year can significantly improve our knowledge on the diversity of macro and micro moths of the island.

Acknowledgment

We would like to thank the residents of the Island of Šolta for all their support and assistance in conducting research on the island's moths. Some of them like Nataša Blagaić, Marina Garbin and Željka Alajbeg helped by collecting data on the occurrence of species by taking and sharing their photographic material with us. For the discussion on some species and valuable comments on the manuscript we would also like to thank Giorgio Baldizzone (Italy) and Natalia Kirichenko (Russia).

Literature:

- 1) Beshkov S. & A. Nahirnić 2020: Contribution to knowledge of the Balkan Lepidoptera (Lepidoptera: Macrolepidoptera). *Ecologica Montenegrina* 30: 1-27.
- 2) Beshkov S. 2017: Contributions to the knowledge of the Geometridae Fauna of the Balkan Peninsula with some newspecies for Bulgaria, Serbia, Albania and Macedonia (Lepidoptera, Geometridae). *Atalanta* 48 (1-4): 275-290.
- 3) Croatian Encyclopedia/Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje 2021: Šolta. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Accessed on 20th April 2022. [<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=59784>]
- 4) Fibiger M. 1990: Noctuidae Europaeae. Volume 1. Noctuinae I. Entomological Press, Sorø, 208 p.
- 5) Fibiger M., Ronkay L., Steiner L. & A. Zilli 2009: Noctuidae Europaeae. Volume 11. Pantheinae, Dilobinae, Acronictinae, Eustrotiinae, Nolinae, Bagisarinae, Acontiinae, Metoponiinae, Heliolithinae, and Bryophilinae. Entomological Press, Sorø, 504 p.
- 6) Galvagni E. 1916: Eine Ausbeute von Lussin und den benachbarten Inseln (Scoglieni). *Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Österreich* 66: 141-147.
- 7) Galvagni E. 1922: Nachtrag zur Kenntnis der Schmetterlingsfauna Lussins. *Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Österreich* (1921)71-72: 84-89.
- 8) Goater B., Nuss M., Speidel W. 2005: Pyraloidea I (Crambidae: Acentropinae, Evergestinae, Heliolithinae, Schoenobiinae, Scopariinae). In Huemer P. & O. Karlsholt (eds.): *Microlepidoptera of Europe*, Volume 4: Apollo Books, Stenstrup, 304 p.

- 9) Gomboc S., Sule D. 2021: Prilog poznavanja noćnih letpira otoka Šolte. *Baščina* 30: 178-191.
- 10) Gumhalter D. 2020: Raznolikost, ekološke i biogeografske značajke porodica Pyralidae i Crambidae (Insecta, Lepidoptera) u trima hrvatskim klimatskim područjima/Biodiversity, ecological and biogeographical features of Pyralidae and Crambidae (Insecta, Lepidoptera) in three Croatian climate regions. PhD Dissertation, University of Zagreb, Zagreb, 369 p.
- 11) Gumhalter D. 2021: *Psorosa mediterranea* (Amsel, 1954) (Lepidoptera: Pyralidae, Phycitinae) – a new species for the Croatian pyraloid moth fauna, with an updated checklist. *Natura Croatica*, 30(1): 37–52.
- 12) Habeler H. 2008[2003]: Die Schmetterlinge der Adria-Insel Krk - Eine ökofaunistische Studie. *Esperiana - Buchreihe zur Entomologie*: 221 p.
- 13) Hausmann A. & J. Viidalepp 2012: Larentiinae 1. – In A. Hausmann (ed.): *The Geometrid Moths of Europe* 3. Apollo Books, Stenstrup, 743 p.
- 14) Klimesch J. 1942: Über Microlepidopteren-Ausbeuten aus der Gegend von Zaton bei Gravosa (Süddalmatien). *Mitteilungen der Münchner Entomologischen Gesellschaft* 32 (2/3): 347-399.
- 15) Koren T. 2018: *Pseudozarba bipartita* (Herrich-Schäffer, 1850) (Lepidoptera: Noctuidae), a new genus and species for the fauna of Croatia. *Natura Croatica*, 27(2): 347-349.
- 16) Koren T. 2020: Butterflies and moths (Insecta: Lepidoptera) of the Lokrum island, southern Dalmatia. *Natura Croatica* 29(2): 227-240.
- 17) Koren T., Lauš B. 2012: The first faunistic records of butterflies and moths from two small Adriatic islands, Olib and Šćedro, Croatia. *Entomologia Croatica* 16(1-4): 115-124.
- 18) Koren T., Vukotić K., Verovnik R. 2015: Butterflies (Lepidoptera: Papilionoidea & Hesperioidea) of the Croatian islands: New surveys of Vir, Murter, Čiovo and Šolta. *Entomologist's Gazette* 66(3):187-197.
- 19) Koren T., Burić I., Lauš B., Gomboc S., Tvrković N. 2018: Butterflies (Lepidoptera: Papilionoidea) of the island of Korčula, Croatia. *Entomologist's Gazette* 69(3): 171-185.
- 20) Kučinić M. 1997: Faunističke ekološke i zoogeografske značajke sovica (Insecta: Lepidoptera) Hrvatske. Magistarski rad, PMF, Zagreb, 131 p.

- 21) Kučinić M., Jalžić B., Pelić D. 1998: *Xylocampa areola* (Esper, 1789), *Eurois occulta* (Linnaeus, 1758) and *Euxoa decora* (Denis & Schiffermüller, 1775), new elements in the noctuid fauna (Insecta: Lepidoptera: Noctuidae) of Croatia. *Natura Croatica* 7(3): 213–226.
- 22) Lepiforum e.V. [Eds.]: *Evergestis isatidalis* (Duponchel, 1834). — In: Lepiforum e.V. [Eds.] (2008-2022): LepiWiki. Accessed on 20th April 2022. [https://lepiforum.org/wiki/page/Evergestis_isatidalis]
- 23) Leraut P. 2012: Moths of Europe. Zygaenids, Pyralids 1 and Brachonidids. Volume 3. N.A.P. Editions, France, 599 p.
- 24) Leraut P. 2014: Moths of Europe. Pyralids 2. Volume 4. N.A.P. Editions, France, 440 p.
- 25) Müller B., Erlacher S., Hausmann A., Rajaei H., Sihvonen P. & Skou P. 2019: Ennominae II. In Hausmann A., Sihvonen, Rajaei H. & P. Skou (eds.): *The Geometrid Moths of Europe* 6. Brill, Leiden, 906 p.
- 26) Rennwald E. & J. Rodeland 2021: Lepiforums-Europaliste. Accessed on 10th april 2022. [<https://lepiforum.org/wiki/page/Downloads>]
- 27) Ronkay L., Yela J.L., & M. Hreblay 2001: *Noctuidae Europae*. Volume 5. Hadenina II. Entomological Press, Sorø, 452 p.
- 28) Schawerda K. 1927: Beitrag und Nachtrag zur Lepidopterenfauna der dalmatinischen Inseln, beziehungsweise der Insel Lussin. *Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien* 77: 79-82.
- 29) Schawerda K. 1927: Beitrag und Nachtrag zur Lepidopterenfauna der dalmatinischen Inseln, beziehungsweise der Insel Lussin. *Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien* 77: 79-82.
- 30) Skou P. & P. Sihvonen 2015: Ennominae I. In A. Hausmann (ed.): *The Geometrid Moths of Europe* 5. Brill, Leiden, 657 p.
- 31) Slamka F. 2006: *Pyraloidea of Europe*, Vol. 1: *Pyraloidea Europas*, Bd. 1. Pyralinae, Galleriinae, Epipaschiinae, Canthariinae & Odontiinae. František Slamka, Bratislava, 138 p.
- 32) Slamka F. 2013: *Pyraloidea of Europe (Lepidoptera)*, Volume 3. Pyraustinae & Spilomelinae. František Slamka, Bratislava, 357 p.
- 33) Slamka F. 2013: *Pyraloidea of Europe (Lepidoptera)*. Volume 3. Pyraustinae & Spilomelinae. Identification – Distribution – Habitat – Biology. František Slamka, Bratislava, 357 pp.

- 34) Sule D. 2012: Prilog poznavanju faune i flore otoka Šolte. Baščina 21: 30-44.
- 35) Sule D. 2013: Prilog poznavanju biološke raznolikosti otoka Šolte. Baščina 22: 5-16.
- 36) Sule D. 2014: Zapisi o šoltanskoj biološkoj raznolikosti. Baščina 23: 53-67.
- 37) Sule D. 2015: Bioraznolikost otoka Šolte. Baščina 24: 37-48.
- 38) Sule D. 2016: Još o bioraznolikosti otoka Šolte. Baščina 25: 33-43.
- 39) Sule D., Vladović D. 2020: Popis flore Šolte. Baščina 29: 135-172.
- 40) Šumpich J. 2013(2014): Faunistic records of some Microlepidoptera from Croatia. *Entomologia Croatica* 17(1-4): 13-33.
- 41) Verovnik R. 2011: Butterflies (Lepidoptera: Rhopalocera) of the Croatian islands: an update on published records and new surveys of Pašman and Ugljan. *Entomologist's Gazette* 62: 251-263.
- 42) Withrington D.K.J. & R. Verovnik 2008: Butterflies (Rhopalocera) of the Croatian islands. *Entomologist's Gazette* 59: 3-25.

Table 2. List of moth species recorded on Šolta island, with data and statistic.

Legend of abbreviations:

- 2021 – species already published in Gomboc & Sule (2021).
- Locality – for the legend of abbreviations see the locality list in methods (Table 1).
- Dates – for saving of space, the dates are written in the format d.m.yyyy.
- Data – number of findings of a species.
- Spec. – total number of observed specimens.

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Adelidae	<i>Adela croesella</i> (Scopoli, 1763)		Gr1, Gr7	13.5.2021, 18.5.2021, 19.5.2021	3	4
Argyresthiidae	<i>Argyresthia conjugella</i> Zeller, 1839		Gr10	27.6.2021	1	1
Argyresthiidae	<i>Argyresthia spinosella</i> Stainton, 1849		Gr7	13.5.2021	1	1
Autostichidae	<i>Aprominta designatella</i> (Herich-Schäffer, 1854)		Gr10, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021	4	6
Autostichidae	<i>Holcopogon adseclella</i> (Eversmann, 1844)		Ne2	28.6.2021	1	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Autostichidae	<i>Nukusa prae-ditella</i> (Rebel, 1891)		Gr1, Gr4	22.6.2021, 1.7.2021, 17.8.2021, 19.8.2021, 30.8.2021, 31.8.2021, 2.9.2021, 3.9.2021, 13.9.2021, 14.9.2021, 20.9.2021, 21.9.2021, 23.9.2021, 24.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021, 2.10.2021, 3.10.2021, 6.10.2021, 9.10.2021, 21.10.2021, ...	24	32
Autostichidae	<i>Symmoca signatella</i> Herrich-Schäffer, 1854		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	22.6.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	9	93
Bedelliidae	<i>Bedellia somnulentella</i> (Zeller, 1847)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	34
Blastobasidae	<i>Blastobasis phycidella</i> (Zeller, 1839)		Gr1, Gr10, Gr6, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 2.7.2021, 13.8.2021, 17.8.2021	5	23

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Choreutidae	<i>Choreutis nemorana</i> (Hübner, 1799)	+	Gr1, Gr7	17.6.2014, 15.5.2015	2	2
Coleophoridae	<i>Coleophora valesianella</i> Zeller, 1849		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	5
Coleophoridae	<i>Coleophora helichrysiella</i> Krone, 1909		Gr10	27.6.2021	1	1
Cosmopterigidae	<i>Eteobalea isabellella</i> (O. Costa, 1836)		Gr1, Gr6, SS1, SS2	26.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 14.8.2021	4	47
Cosmopterigidae	<i>Eteobalea serratella</i> (Treitschke, 1833)		Gr6, Ma2, SS1	26.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	3	47
Cosmopterigidae	<i>Pyroderces argyrogrammos</i> (Zeller, 1847)		Gr10, Gr6, Ne2, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	4	13
Cossidae	<i>Dyspessa ulula</i> (Borkhausen, 1790)		Gr1, Gr10, Gr6, SS1	22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 2.7.2021	4	12
Cossidae	<i>Parahypopta caestrum</i> (Hübner, 1808)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	10.5.2012, 19.6.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 11.7.2021	12	103

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Cossidae	<i>Zeuzera pyri- na</i> (Linnaeus, 1761)	+	Gr1, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	18.8.2014, 30.8.2020, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 7.8.2021, 8.8.2021	9	16
Crambidae	<i>Achyra nuda- lis</i> (Hübner, 1796)		Gr1, Gr7, Pr1, SS1	2.7.2021, 14.7.2021, 5.9.2021, 6.9.2021	4	4
Crambidae	<i>Agriphila brioniellus</i> (Zerny, 1914)		Gr1	4.9.2021	1	1
Crambidae	<i>Agriphila tolli</i> (Bleszynski, 1952)		Gr1	12.9.2021, 18.9.2021, 21.9.2021, 24.9.2021, 26.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021	7	11
Crambidae	<i>Anania croce- alis</i> (Hübner, 1796)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	4
Crambidae	<i>Anania verbascalis</i> (Denis & Schiffermül- ler, 1775)		Gr4	1.7.2021	1	1
Crambidae	<i>Ancylolomia tentaculella</i> (Hübner, 1796)		Gr1, Pr1	9.9.2021, 15.9.2021	2	2
Crambidae	<i>Aporodes flo- ralis</i> (Hübner, 1809)		Gr2, Gr6, Ma2, Ne2, SS1	8.6.2021, 26.6.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	13

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Chryso-teuchia culmella</i> (Linnaeus, 1758)		Gr10, SS1	27.6.2021, 2.7.2021	2	3
Crambidae	<i>Cydalima perspectalis</i> (Walker, 1859)		Gr10	27.6.2021	1	2
Crambidae	<i>Cynaeda dentalis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr4, Gr6, Ma2, SS1	26.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	4	9
Crambidae	<i>Dolicharthria punctalis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	3
Crambidae	<i>Epyrrhorrhoe diffusalis</i> (Guenée, 1854)		Ne2	28.6.2021	1	3
Crambidae	<i>Epyrrhorrhoe rubiginalis</i> (Hübner, 1796)		Gr1, Gr6	24.6.2021, 26.6.2021	2	9
Crambidae	<i>Euchromius bella</i> (Hübner, 1796)		Gr1, SS1	2.7.2021, 5.8.2021, 6.8.2021, 8.8.2021	4	5

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Eudonia angustea</i> (Curtis, 1827)		Gr1	22.10.2021, 27.10.2021, 2.11.2021, 6.11.2021, 8.11.2021, 9.11.2021, 10.11.2021, 11.11.2021, 13.11.2021, 15.11.2021, 16.11.2021, 17.11.2021, 20.11.2021, 21.11.2021, 23.11.2021, 24.11.2021, 28.11.2021, 13.12.2021, 14.12.2021, 15.12.2021, 24.12.2021, 28.12.2021, ...	31	36
Crambidae	<i>Eudonia mercurella</i> (Linnaeus, 1758)		SS1	2.7.2021	1	1
Crambidae	<i>Evergestis isatidalis</i> (Duponchel, 1834)		Gr1	7.11.2021, 11.11.2021, 13.11.2021, 23.11.2021, 28.12.2021, 30.12.2021, 31.12.2021	7	9

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Hellula undalis</i> (Fabricius, 1781)		Gr1, Gr10, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 15.8.2021, 17.8.2021, 25.9.2021, 5.10.2021, 12.10.2021	10	15
Crambidae	<i>Hydriris ornatalis</i> (Duponchel, 1832)	+	Gr1, SS1	17.9.2014, 19.5.2021, 2.7.2021, 24.9.2021, 10.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 25.10.2021, 30.10.2021, 2.11.2021, 7.11.2021	11	16
Crambidae	<i>Hyperlais nemausalis</i> (Duponchel, 1834)		Gr6	26.6.2021	1	1
Crambidae	<i>Loxostege sticticalis</i> (Linnaeus, 1761)		Gr10	27.6.2021	1	1
Crambidae	<i>Mecyna asinialis</i> (Hübner, 1819)		Gr6	26.6.2021	1	1
Crambidae	<i>Metacrambus carectellus</i> (Zeller, 1847)		Gr6, Ma2, SS1	26.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	3	60
Crambidae	<i>Metasia corsicalis</i> (Duponchel, 1833)		Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	5	27

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Metasia ophialis</i> (Treitschke, 1829)		Gr1, Gr10, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 4.8.2021, 11.8.2021, 17.8.2021	6	11
Crambidae	<i>Metasia rosealis</i> Ragonot, 1895		Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	6	23
Crambidae	<i>Metasia supbandalis</i> (Hübner, 1823)		Gr1	12.8.2021	1	1
Crambidae	<i>Nomophila noctuella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr4, Gr5, Gr7, SS1	5.9.2014, 6.9.2014, 1.7.2021, 2.7.2021, 13.8.2021, 14.8.2021, 1.9.2021, 3.9.2021, 6.9.2021, 7.9.2021, 9.9.2021, 11.9.2021, 15.9.2021, 21.9.2021, 23.9.2021, 8.10.2021, 30.10.2021	17	24

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Palpita vit-realis</i> (Rossi, 1794)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	16.5.2021, 24.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 8.8.2021, 12.10.2021	11	45
Crambidae	<i>Patania bal-teata</i> (Fabricius, 1798)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 6.8.2021	7	18
Crambidae	<i>Pediasia contaminella</i> (Hübner, 1796)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	4
Crambidae	<i>Platytes alpinella</i> (Hübner, 1813)	+	Gr1	6.9.2014	1	1
Crambidae	<i>Pyrausta aurata</i> (Scopoli, 1763)		Gr6, Ne2, SS1	26.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	3	6
Crambidae	<i>Pyrausta castalis</i> Treitschke, 1829		Gr1	12.9.2021	1	1
Crambidae	<i>Pyrausta despicata</i> (Scopoli, 1763)		Ma2, SS1	30.6.2021, 2.7.2021	2	2
Crambidae	<i>Pyrausta sanguinalis</i> (Linnaeus, 1767)		Gr4, Gr6, SS1, SS2	26.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	4	18

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Pyrausta virginalis</i> Duponchel, 1832		Gr4, SS2	29.6.2021, 1.7.2021	2	3
Crambidae	<i>Sitochroa verticalis</i> (Linnaeus, 1758)		SS1	2.7.2021	1	1
Crambidae	<i>Udea ferrugalis</i> (Hüb- ner, 1796)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	31.3.2021, 1.4.2021, 2.4.2021, 17.4.2021, 26.4.2021, 15.5.2021, 18.5.2021, 2.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 14.8.2021, 2.9.2021, 4.9.2021, 5.9.2021, 6.9.2021, 9.9.2021, 11.9.2021, 21.9.2021, 5.10.2021, ...	34	85
Crambidae	<i>Uresiphita gilvata</i> (Fabricius, 1794)		Gr1, SS1	2.7.2021, 17.8.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Crambidae	<i>Xanthocrambus saxone-lus</i> (Zincken, 1821)		Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	73
Drepanidae	<i>Cilix glaucata</i> (Scopoli, 1763)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	2
Drepanidae	<i>Watsonalla binaria</i> (Hufnagel, 1767)		Ma2, Ne2, SS1, SS2	28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	4	32
Drepanidae	<i>Watsonalla uncinula</i> (Borkhausen, 1790)		Gr1, Gr10, Gr4, Ne2	18.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 1.7.2021, 2.11.2021, 13.11.2021	6	16
Elachistidae	<i>Agonopterix adpersella</i> (Kollar, 1832)		Gr1, Gr4	1.7.2021, 21.10.2021, 4.11.2021, 15.11.2021, 24.11.2021	5	5
Elachistidae	<i>Agonopterix nodiflorella</i> (Millière, 1866)		Gr1	18.3.2022	1	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Elachistidae	<i>Agonopterix subpropinquella</i> (Stainton, 1849)		Gr1	21.10.2021, 27.10.2021, 29.10.2021, 31.10.2021, 2.11.2021, 5.11.2021, 7.11.2021, 8.11.2021, 9.11.2021, 23.11.2021, 24.11.2021, 13.12.2021, 28.12.2021, 30.12.2021, 2.1.2022, 5.2.2022, 6.2.2022	17	18
Elachistidae	<i>Depressaria discipunctella</i> Herrich-Schäffer, 1854		Gr1	11.3.2022	1	2
Erebidae	<i>Amata marginana</i> (Stauder, 1913)	+	Gr1, Gr2	12.5.2012, 18.5.2012, 31.5.2021	3	4
Erebidae	<i>Arctia villica</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr2, GS1, Pr1	11.7.2011, 12.4.2012, 23.4.2012, 2.4.2021, 10.4.2021, 13.4.2021, 16.4.2021, 19.5.2021, 22.5.2021, 23.3.2022, 25.3.2022, 26.3.2022, 2.4.2022	13	13
Erebidae	<i>Atolmis rubricollis</i> (Linnaeus, 1758)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	5

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Autophila limbata</i> (Staudinger, 1871)		Gr1	23.3.2022	1	1
Erebidae	<i>Catephia alchymista</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		SS2	29.6.2021	1	1
Erebidae	<i>Catocala coniuncta</i> (Esper, 1787)	+	Gr1	28.6.2015	1	1
Erebidae	<i>Catocala conversa</i> (Esper, 1787)		Gr4, Ne1, Ne2	28.6.2021, 1.7.2021	3	3
Erebidae	<i>Catocala hymenaea</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		SS1	2.7.2021	1	1
Erebidae	<i>Catocala nymphaea</i> (Esper, 1787)		Gr4	1.7.2021	1	2
Erebidae	<i>Catocala nymphagoga</i> (Esper, 1787)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	8.6.2014, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	9	157
Erebidae	<i>Catocala promissa</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1	20.8.2020	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Cymbalophora pudica</i> (Esper, 1785)		Gr1, Ma2	10.8.2012, 2.9.2012, 4.9.2021, 6.9.2021, 7.9.2021, 9.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 13.9.2021, 14.9.2021, 15.9.2021, 16.9.2021, 18.9.2021, 19.9.2021, 20.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, 23.9.2021, 24.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 27.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021, ...	31	121

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Dysauxes famula</i> (Freyer, 1836)	+	Gr1, Gr2, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	22.6.2012, 26.5.2021, 8.6.2021, 11.6.2021, 26.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 30.8.2021, 5.9.2021, 7.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 12.9.2021, 21.9.2021, 23.9.2021, 25.9.2021, 27.9.2021	20	35
Erebidae	<i>Dysgonia algira</i> (Linnaeus, 1767)	+	Gr1, Gr10, Gr6, Gr7, SS1, SS2	23.6.2014, 26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 22.7.2021, 29.7.2021, 8.9.2021	8	12

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Eilema caniola</i> (Hübner, 1808)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	20.3.2012, 18.5.2021, 22.5.2021, 2.6.2021, 24.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 19.7.2021, 31.8.2021, 7.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 13.9.2021, 14.9.2021, 15.9.2021, 16.9.2021, 18.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, ...	52	540
Erebidae	<i>Eilema depressa</i> (Esper, 1787)		Gr1, Ma2, SS1, SS2	29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021, 11.9.2021	4	9
Erebidae	<i>Eilema pygmaeola</i> (Doubleday, 1847)		Gr10, Gr6, Ma2, Ne2, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	80
Erebidae	<i>Eublemma ostrina</i> (Hübner, 1803-1808)		Gr10, SS1, SS2	27.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	3	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Eublemma parva</i> (Hübner, 1803-1808)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	8	49
Erebidae	<i>Eublemma purpurina</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6	26.6.2021	1	1
Erebidae	<i>Eublemma scitula</i> (Rambur, 1833)		Gr10, Gr4, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	5	10
Erebidae	<i>Eublemma viridula</i> (Guenée, 1841)		Gr1, Gr10, Gr4, Ne2	27.6.2021, 28.6.2021, 1.7.2021, 8.8.2021	4	6
Erebidae	<i>Grammodes stolidus</i> (Fabricius, 1775)		Ma2	30.6.2021	1	1
Erebidae	<i>Hypena lividalis</i> (Hübner, 1796)		Gr1	6.8.2021, 28.8.2021, 12.9.2021	3	3
Erebidae	<i>Hypena obsitalis</i> (Hübner, 1813)		SS1	2.7.2021	1	1
Erebidae	<i>Lygephila cracca</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr6, Gr7, SS2	25.6.2015, 26.6.2021, 29.6.2021	3	3

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Lygephila procax</i> (Hübner, 1813)		Gr10, Gr4, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	6	16
Erebidae	<i>Lygephila viciae</i> (Hübner, 1819-1822)		SS1	2.7.2021	1	1
Erebidae	<i>Lymantria dispar</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	21.7.2013, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 3.7.2021, 18.7.2021, 26.7.2021, 30.7.2021	12	8214
Erebidae	<i>Metachrostis velox</i> (Hübner, 1813)		Gr4, Gr5, SS1	16.5.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	3	3
Erebidae	<i>Ocneria rubea</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr4, Gr6, Ma2, SS2	2.6.2021, 26.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 9.9.2021, 24.9.2021, 29.9.2021, 31.10.2021	9	13
Erebidae	<i>Odice suava</i> (Hübner, 1813)		Ne2, SS1	28.6.2021, 2.7.2021	2	6

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Ophiusa tirhaca</i> (Cramer, 1777)		Gr1, Gr10, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 30.9.2021, 2.10.2021	6	10
Erebidae	<i>Orectis proboscidata</i> (Herich-Schäffer, 1851)	+	Gr1	20.8.2020, 15.5.2021, 19.5.2021, 22.5.2021	4	5
Erebidae	<i>Orgyia antiqua</i> (Linnaeus, 1758)		Ma2	30.6.2021	1	1
Erebidae	<i>Paracolax tristalis</i> (Fabricius, 1794)	+	Gr7	14.8.2014	1	1
Erebidae	<i>Phragmatobia fuliginosa</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr10, Gr6, Gr8, SS1, SS2	13.3.2013, 17.3.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	7	22
Erebidae	<i>Polypogon plumigeralis</i> (Hübner, 1825)	+	Gr1, Gr6, Gr7, SS1	18.8.2014, 22.7.2015, 19.5.2021, 26.5.2021, 28.5.2021, 30.5.2021, 2.6.2021, 26.6.2021, 2.7.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 16.10.2021	12	16

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Erebidae	<i>Schrankia costastrigalis</i> (Stephens, 1834)		Gr1	6.8.2021	1	1
Erebidae	<i>Zanclognatha lunalis</i> (Scopoli, 1763)	+	Gr1	20.8.2020	1	2
Erebidae	<i>Zanclognatha zelleralis</i> (Wocke, 1850)	+	Gr1	20.8.2020	1	3
Erebidae	<i>Zebeeba falsalis</i> (Herich-Schäffer, 1839)		Gr1, Gr4, Gr7, Ma2, SS2	14.5.2021, 23.5.2021, 25.5.2021, 29.5.2021, 1.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 19.7.2021, 11.8.2021, 16.8.2021, 17.8.2021, 3.9.2021, 18.9.2021, 28.9.2021, 30.9.2021, 4.10.2021	17	21
Erebidae	<i>Zekelita antiqualis</i> (Hübner, 1809)		Gr10, Ne2	27.6.2021, 28.6.2021	2	5
Erebidae	<i>Zethes insularis</i> Rambur, 1833		Gr1, Gr10, Gr4, SS2	27.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 26.7.2021, 2.8.2021, 8.8.2021, 9.8.2021	7	7

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Euteliidae	<i>Eutelia adu- latrix</i> (Hüb- ner, 1813)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ne2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 1.7.2021, 28.9.2021, 5.10.2021	6	6
Gelechiidae	<i>Apodia bifractella</i> (Duponchel, 1843)		Gr6	26.6.2021	1	1
Gelechiidae	<i>Aproaerema polychromel- la</i> (Rebel, 1902)		Gr6	26.6.2021	1	1
Gelechiidae	<i>Brachmia blandella</i> (Fabricius, 1798)		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	2
Gelechiidae	<i>Carpatole- chia decorel- la</i> (Haworth, 1812)		Gr1	27.1.2022	1	1
Gelechiidae	<i>Dichomeris acuminatus</i> (Staudinger, 1876)		Gr6	26.6.2021	1	1
Gelechiidae	<i>Dichomeris marginella</i> (Fabricius, 1781)		Gr4	1.7.2021	1	1
Gelechiidae	<i>Dichomeris neatodes</i> Meyrick, 1923		Gr4, Ma2	30.6.2021, 1.7.2021	2	6
Gelechiidae	<i>Mesophleps corsicel- la</i> Her- rich-Schäffer, 1856		Ma2, SS2	29.6.2021, 30.6.2021	2	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Gelechiidae	<i>Mesophleps trinotella</i> Herrich-Schäffer, 1856		Ma2	30.6.2021	1	22
Gelechiidae	<i>Mirificarma eburnella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6	26.6.2021	1	2
Gelechiidae	<i>Mirificarma maculatella</i> (Hübner, 1796)		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	2
Gelechiidae	<i>Palumbina guerinii</i> (Stainton, 1858)		Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	93
Gelechiidae	<i>Psoricoptera gibbosella</i> (Zeller, 1839)		Gr4, SS1	1.7.2021, 2.7.2021	2	11
Gelechiidae	<i>Scrobipalpa ocellatella</i> (Boyd, 1858)		Gr1, SS1	21.5.2021, 2.7.2021	2	4
Gelechiidae	<i>Stomopteryx basalis</i> (Staudinger, 1876)		Gr4, Gr6, SS1	26.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	3	10
Gelechiidae	<i>Stomopteryx remissella</i> (Zeller, 1847) – s. l.		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	6
Gelechiidae	<i>Teleiopsis terebinthinella</i> (Herrich-Schäffer, 1856)		Ne2, SS2	28.6.2021, 29.6.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Agriopsis aurantiaria</i> (Hübner, 1799)		Gr1	10.12.2021	1	1
Geometridae	<i>Agriopsis bajoria</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)	+	Gr1, Ma1	1.1.2019, 1.12.2021, 12.12.2021, 14.12.2021, 23.12.2021, 24.12.2021, 28.12.2021, 30.12.2021, 31.12.2021, 6.1.2022, 7.1.2022, 20.1.2022, 27.1.2022, 2.2.2022, 6.2.2022	15	18
Geometridae	<i>Agriopsis marginaria</i> (Fabricius, 1777)		Gr1	11.3.2022	1	1
Geometridae	<i>Aleucis orientalis</i> (Staudinger, 1892)		Gr1	20.3.2022, 23.3.2022, 25.3.2022, 28.3.2022, 29.3.2022	5	5
Geometridae	<i>Alsophila aescularia</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)	+	Pr1	2.4.2021	1	1
Geometridae	<i>Ascotis selenaria</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)	+	Gr1, Gr10, Ne2, SS2	28.7.2017, 18.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 9.9.2021, 11.9.2021	7	13

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Aspitates ochrearia</i> (Rossi, 1794)		Gr1, GS1, Pr1	20.4.2021, 15.5.2021, 4.9.2021, 5.9.2021, 10.9.2021, 13.9.2021, 15.9.2021, 18.9.2021, 21.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 11.10.2021, 1.4.2022, 11.4.2022, 20.4.2022	15	15
Geometridae	<i>Catarhoe basochesiata</i> (Duponchel, 1831)		Gr1, Gr7, Pr1	2.4.2021, 12.9.2021, 16.9.2021, 24.9.2021, 28.9.2021, 1.10.2021, 2.10.2021, 5.10.2021, 12.10.2021, 15.10.2021, 22.10.2021, 23.10.2021, 26.10.2021, 7.11.2021, 15.11.2021, 13.12.2021, 2.1.2022, 27.1.2022, 30.1.2022, 3.2.2022, 5.2.2022, 22.3.2022, 23.3.2022, ...	26	30

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Charissa supinaria</i> (Mann, 1854)		Gr1	14.5.2021	1	
Geometridae	<i>Charissa variegata</i> (Duponchel, 1830)	+	Gr1, Gr10, Ma2, Ne2, Pr1	31.3.2021, 2.4.2021, 9.4.2021, 22.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 21.10.2021	7	11
Geometridae	<i>Chemerina caliginearia</i> (Rambur, 1833)		Gr1	20.1.2022	1	1
Geometridae	<i>Chlorissa viridata</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	2.8.2021	1	1
Geometridae	<i>Chloroclysta siterata</i> (Hufnagel, 1767)	+	Gr1, Pr1	18.3.2021, 15.11.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Coenotephria ablutaria</i> (Boisduval, 1840)	+	Gr1, Pr1	19.3.2021, 1.4.2021, 2.4.2021, 4.4.2021, 7.4.2021, 15.4.2021, 17.4.2021, 23.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 27.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021, 30.9.2021, 2.10.2021, 3.10.2021, 6.10.2021, 9.10.2021, 11.10.2021, 12.10.2021, 15.10.2021, 18.10.2021, 19.10.2021, ...	56	86
Geometridae	<i>Colotois pennaria</i> (Linnaeus, 1761)		Gr1	9.11.2021, 10.11.2021	2	2
Geometridae	<i>Costaconvexa polygramma- ta</i> (Borkhau- sen, 1794)		Gr10	27.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Crocallis tusciaria</i> (Borkhausen, 1793)	+	Gr1, Gr2	15.10.2017, 7.11.2021, 10.11.2021, 13.11.2021, 15.11.2021, 16.11.2021, 19.11.2021	7	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Cyclophora puppillaria</i> (Hübner, 1799)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	2.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 17.8.2021, 25.3.2022, 1.4.2022, 10.4.2022	12	72
Geometridae	<i>Dicrognophos sartata</i> (Treitschke, 1827)	+	Gr1, Gr5, Gr7	8.5.2019, 11.5.2021, 16.5.2021, 18.5.2021, 21.5.2021, 22.5.2021, 26.5.2021, 1.6.2021, 31.8.2021, 3.9.2021, 4.9.2021, 5.9.2021, 9.9.2021, 13.9.2021, 14.9.2021, 16.9.2021, 23.9.2021, 26.9.2021, 5.10.2021	19	26
Geometridae	<i>Epirrita dilutata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	12.11.2021, 21.11.2021, 24.11.2021, 27.11.2021, 23.12.2021	5	5
Geometridae	<i>Erannis defoliaria</i> (Clerck, 1759)		Gr1	23.12.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Eucrostes indigenata</i> (de Villers, 1789)		Ma2	30.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Eupithecia abbreviata</i> Stephens, 1831	+	Gr1	31.3.2021, 2.4.2021, 4.4.2021	3	3
Geometridae	<i>Eupithecia centaureata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	18.5.2021, 1.9.2021	2	2
Geometridae	<i>Eupithecia dodoneata</i> Guenée, 1858		Gr1	7.4.2022	1	1
Geometridae	<i>Eupithecia ericeata</i> (Rambur, 1833)		Gr1	1.10.2021, 9.10.2021, 22.10.2021	3	4
Geometridae	<i>Eupithecia gemellata</i> Herrich-Schäffer, 1861		Gr1, Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021, 6.8.2021	3	11
Geometridae	<i>Eupithecia linariata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	2.8.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Eupithecia oxycedrata</i> (Rambur, 1833)	+	Gr1, Gr7	1.4.2021, 2.4.2021, 17.4.2021, 6.5.2021, 26.9.2021, 28.9.2021, 5.10.2021, 12.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 17.10.2021, 19.10.2021, 21.10.2021, 22.10.2021, 24.10.2021, 25.10.2021, 26.10.2021, 28.10.2021, 30.10.2021, 2.11.2021, 4.11.2021, 5.11.2021, ...	35	55
Geometridae	<i>Eupithecia phoeniceata</i> (Rambur, 1834)	+	Gr1, Gr7, Pr1	15.11.2017, 15.10.2021, 29.10.2021	3	3
Geometridae	<i>Eupithecia semigraphata</i> Bruand, 1850		Gr1	14.9.2021, 15.9.2021, 26.9.2021	3	3

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Eupithecia unedonata</i> (Mabille, 1868)		Gr1, Ma1	9.4.2021, 12.10.2021, 24.10.2021, 26.10.2021, 27.10.2021, 30.10.2021, 31.10.2021, 2.11.2021, 4.11.2021, 5.11.2021, 8.11.2021, 19.11.2021, 23.11.2021, 14.12.2021, 28.12.2021, 13.4.2022	16	19
Geometridae	<i>Gerinia honoraria</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Ne2	28.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Gnopharmia stevenaria</i> (Boisduval, 1840)		Gr10	27.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Gymnoscelis rufifasciata</i> (Haworth, 1809)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	13.5.2021, 15.5.2021, 18.5.2021, 19.6.2021, 21.6.2021, 23.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 31.8.2021, 6.9.2021, 28.10.2021, 5.2.2022, 17.3.2022, 21.3.2022, 23.3.2022, 24.3.2022, 25.3.2022, 27.3.2022, 6.4.2022, ...	25	54
Geometridae	<i>Horisme vitalbata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr11, Gr6	22.9.2012, 10.5.2015, 9.4.2021, 20.5.2021, 25.5.2021, 26.6.2021, 7.9.2021, 15.9.2021, 16.9.2021, 25.9.2021, 16.10.2021, 27.3.2022, 28.3.2022	13	14
Geometridae	<i>Idaea aversata</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	10.9.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea camparia</i> (Herich-Schäffer, 1852)		Gr1, Gr4, Gr7, Pr1, SS1	14.5.2021, 17.5.2021, 18.5.2021, 20.5.2021, 22.5.2021, 25.5.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 29.7.2021, 3.8.2021, 4.8.2021, 17.8.2021, 6.9.2021, 7.9.2021, 20.9.2021, 22.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 3.10.2021, 19.10.2021, 22.10.2021	24	33
Geometridae	<i>Idaea circumtaria</i> (Hübner, 1819)		Ma2	30.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Idaea consanguinaria</i> (Lederer, 1853)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	19.6.2021, 23.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 16.7.2021, 18.7.2021	11	120

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea degeneraria</i> (Hübner, 1799)		Gr1, Gr6, Ma2	22.5.2021, 1.6.2021, 2.6.2021, 26.6.2021, 30.6.2021, 16.9.2021, 21.9.2021, 23.9.2021	8	12
Geometridae	<i>Idaea distinctaria</i> (Boisduval, 1840)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr7, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	30.4.2021, 14.5.2021, 18.5.2021, 22.5.2021, 25.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 29.7.2021, 5.8.2021, 13.8.2021, 31.8.2021, 8.9.2021, 11.9.2021, 12.9.2021, 14.9.2021, 18.9.2021, 30.9.2021	21	89
Geometridae	<i>Idaea elongaria</i> (Rambur, 1833)		Gr1, Gr4, Gr6, Ma2, SS1	26.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 7.8.2021	5	31

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea filicata</i> (Hübner, 1799)		Gr1	14.5.2021, 16.5.2021, 17.5.2021, 18.5.2021, 19.5.2021, 20.5.2021, 21.5.2021, 25.5.2021, 1.6.2021, 6.8.2021, 13.8.2021, 16.8.2021, 30.8.2021, 31.8.2021, 1.9.2021, 4.9.2021, 9.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 14.9.2021, 19.9.2021, 21.9.2021	22	30
Geometridae	<i>Idaea infirma</i> (Rambur, 1833)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	21.6.2021, 22.6.2021, 23.6.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 16.8.2021	12	186
Geometridae	<i>Idaea laevigata</i> (Scopoli, 1763)		Gr1	5.8.2021, 8.8.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea leipnitzii</i> Hausmann, 2004		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	18.6.2021, 19.6.2021, 22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	10	545
Geometridae	<i>Idaea moniliata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr10, Ma2, SS1, SS2	19.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	25
Geometridae	<i>Idaea obsoletaria</i> (Rambur, 1833)		Gr1, Gr10, Gr6, Ne2, Pr1, SS2	14.5.2021, 31.5.2021, 18.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021	8	45
Geometridae	<i>Idaea ochrata</i> (Scopoli, 1763)		Gr1, Gr10, Gr6, Gr7, SS1, SS2	22.6.2021, 23.6.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	7	63
Geometridae	<i>Idaea ostrinaria</i> (Hübner, 1813)		Gr1, Gr7	25.5.2021, 29.5.2021	2	3
Geometridae	<i>Idaea politaria</i> (Hübner, 1799)		Gr6, Ne2, SS1	26.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	3	57
Geometridae	<i>Idaea rubraria</i> (Staudinger, 1901)		Gr1	15.8.2021, 31.8.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea rusticata</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	19.6.2021, 22.6.2021, 24.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 19.7.2021	13	113
Geometridae	<i>Idaea seriata</i> (Schrank, 1802)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr7, Ma1, Ma2, Pr1, SS1, SS2	1.4.2021, 2.4.2021, 26.4.2021, 30.4.2021, 14.5.2021, 15.5.2021, 16.5.2021, 18.5.2021, 19.5.2021, 20.5.2021, 22.5.2021, 22.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 9.8.2021, 11.9.2021, 21.9.2021, 30.9.2021, 4.10.2021, 9.10.2021, 15.10.2021, ...	33	53
Geometridae	<i>Idaea subsericeata</i> (Haworth, 1809)		Gr1, Gr6, SS1	17.5.2021, 18.5.2021, 26.6.2021, 2.7.2021	4	13

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Idaea trigeminata</i> (Haworth, 1809)		Gr1	18.5.2021	1	1
Geometridae	<i>Larentia clavaria</i> (Haworth, 1809)	+	Gr1, Pr1	31.10.2015, 2.11.2021, 8.11.2021, 11.11.2021, 12.11.2021, 13.11.2021, 15.11.2021, 28.11.2021	9	12
Geometridae	<i>Larentia malvata</i> (Rambur, 1833)		Gr1	10.10.2021	1	3
Geometridae	<i>Menophra abruptaria</i> (Thunberg, 1792)		Gr1, Gr10, Ne2, SS2	24.6.2013, 18.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021	5	12
Geometridae	<i>Menophra japygiaria</i> (O. Costa, 1849)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	14.5.2021, 25.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 5.8.2021, 4.9.2021, 11.9.2021, 2.1.2022, 17.3.2022, 27.3.2022	14	75
Geometridae	<i>Microloxia herbaria</i> (Hübner, 1813)		Gr1, Gr10, Gr4, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 30.9.2021	5	7

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Nychiodes dalmatina</i> Wagner, 1909		SS2	29.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Orthonama obstipata</i> (Fabricius, 1794)		Gr10	27.6.2021	1	1
Geometridae	<i>Pachycnemia hippocastanaria</i> (Hübner, 1799)		Gr1	11.9.2021, 3.1.2022, 30.1.2022, 31.1.2022	4	4
Geometridae	<i>Peribatodes correptaria</i> (Zeller, 1847)		Gr1	18.5.2021, 20.5.2021	2	3
Geometridae	<i>Peribatodes rhomboidaria</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr5, Gr6, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	24.4.2012, 17.5.2017, 5.5.2021, 18.5.2021, 20.5.2021, 21.5.2021, 23.5.2021, 31.5.2021, 22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 8.10.2021, 17.10.2021, 21.10.2021	19	31
Geometridae	<i>Peribatodes umbraria</i> (Hübner, 1809)	+	Gr1, Gr7, Pr1	19.9.2017, 2.6.2021, 28.9.2021, 12.10.2021	4	4

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Perizoma bifaciata</i> (Haworth, 1809)		Gr1	9.9.2021, 12.9.2021, 19.9.2021	3	4
Geometridae	<i>Phaiogramma etruscaria</i> (Zeller, 1849)	+	Gr1, Gr10, Gr6, Gr7, Ma2, Ne2	4.6.2014, 13.5.2021, 18.5.2021, 2.6.2021, 22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 5.8.2021, 8.9.2021	11	14
Geometridae	<i>Rhodometra sacrarica</i> (Linnaeus, 1767)		Gr1, Gr4, Ma2, SS1, SS2	29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 16.8.2021, 18.9.2021, 23.9.2021, 21.10.2021, 22.10.2021, 17.11.2021, 21.11.2021, 24.11.2021	12	16
Geometridae	<i>Rhodostrophia calabra</i> (Petagna, 1786)	+	Gr1, Gr9	10.9.2013, 18.5.2021, 2.6.2021	3	3

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Rhoptria asperaria</i> (Hübner, 1817)	+	Gr1, Ma2, Ne2	2.4.2021, 16.4.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 29.7.2021, 9.8.2021, 16.9.2021, 24.9.2021, 17.3.2022, 23.3.2022, 25.3.2022, 26.3.2022, 1.4.2022, 2.4.2022, 3.4.2022, 6.4.2022, 10.4.2022	17	25
Geometridae	<i>Scopula confinaria</i> (Herich-Schäffer, 1847)		Gr1, Gr10, Gr4, SS2	27.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 6.8.2021	4	10
Geometridae	<i>Scopula imitatoria</i> (Hübner, 1799)		Gr1, Gr2, Gr6, Ma2	18.5.2021, 8.6.2021, 26.6.2021, 30.6.2021, 30.9.2021, 26.10.2021	6	6
Geometridae	<i>Scopula marginepunctata</i> (Goeze, 1781)	+	Gr1, Gr10, Gr6, Ma2, Ne2, Pr1, SS1, SS2	20.8.2020, 18.5.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021, 12.8.2021, 13.8.2021, 17.8.2021, 19.8.2021, 4.9.2021, 5.9.2021	14	52

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Scopula rubiginata</i> (Hufnagel, 1767)		SS1	2.7.2021	1	1
Geometridae	<i>Scopula submutata</i> (Treitschke, 1828)		Gr4	1.7.2021	1	1
Geometridae	<i>Tephronia sepiaria</i> (Hufnagel, 1767)		Gr1, Gr10, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021, 7.9.2021	6	17
Geometridae	<i>Thalera fimbrialis</i> (Scopoli, 1763)		Gr6, Ma2, SS1	26.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	3	7
Geometridae	<i>Thera cupressata</i> (Geyer, 1831)		Gr1, Pr1	7.11.2021, 16.11.2021, 17.11.2021, 21.11.2021, 23.11.2021, 1.12.2021	7	9
Geometridae	<i>Xanthorhoe fluctuata</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	24.10.2021, 2.11.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Geometridae	<i>Xanthorhoe oxybiata</i> (Millière, 1872)		Gr1	9.10.2021, 12.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 20.10.2021, 21.10.2021, 23.10.2021, 26.10.2021, 27.10.2021, 28.10.2021, 29.10.2021, 30.10.2021, 31.10.2021, 2.11.2021, 7.11.2021, 8.11.2021, 9.11.2021, 10.11.2021, 11.11.2021, 13.11.2021, 15.11.2021, 16.11.2021, ...	24	38
Geometridae	<i>Xenochlo-rodes olym-piaria</i> (Her-rich-Schäffer, 1852)		Gr1	20.9.2021	1	1
Glyphipteri-gidae	<i>Acrolepiopsis vesperella</i> (Zeller, 1850)		Gr1	22.3.2022	1	1
Gracillariidae	<i>Aspilapteryx tringipennella</i> (Zeller, 1839)		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	6
Gracillariidae	<i>Dialectica scalariella</i> (Zeller, 1850)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	10
Gracillariidae	<i>Parornix ampliarella</i> (Stainton, 1850)		SS1	2.7.2021	1	15

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Lasiocampidae	<i>Dendrolimus pini</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr7, Ma2, Ne2, SS1, SS2	4.9.2014, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 13.10.2021, 14.10.2021, 15.10.2021	10	86
Lasiocampidae	<i>Lasiocampa quercus</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr7	12.9.2014, 15.9.2021, 20.9.2021	3	3
Lasiocampidae	<i>Malacosoma neustria</i> (Linnaeus, 1758)		Ma2, SS2	29.6.2021, 30.6.2021	2	3
Lecithoceridae	<i>Homaloxestis briantiella</i> (Turati, 1879)		Gr1	9.8.2021, 30.8.2021, 1.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021	5	5
Lecithoceridae	<i>Lecithocera nigrana</i> (Duponchel, 1836)		Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	12
Lecithoceridae	<i>Odites kollarella</i> (O. Costa, 1832)		Gr10, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	6	132
Meessiidae	<i>Infurcitinea albicomella</i> (Stainton, 1851)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2	27.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 19.8.2021	4	51
Noctuidae	<i>Abrostola triplasia</i> (Linnaeus, 1758)		Gr4	1.7.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Acontia lucida</i> (Hufnagel, 1766)		Gr1, Gr6, Pr1, SS1	14.5.2021, 26.6.2021, 2.7.2021, 11.9.2021	4	11
Noctuidae	<i>Acontia trabealis</i> (Scopoli, 1763)		Gr10, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	5	25
Noctuidae	<i>Acronicta psi</i> (Linnaeus, 1758)		SS1	2.7.2021	1	1
Noctuidae	<i>Acronicta rumicis</i> (Linnaeus, 1758)		Gr4, Ma2, SS2	29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	3	3
Noctuidae	<i>Aegle semicana</i> (Esper, 1798)		Gr10, Ne2, SS1	27.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	3	9
Noctuidae	<i>Agrochola helvola</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	27.11.2021, 28.11.2021	2	2
Noctuidae	<i>Agrochola lychnidis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	19.11.2021, 23.11.2021, 24.11.2021, 1.12.2021, 5.12.2021	5	5
Noctuidae	<i>Agrochola ruticilla</i> (Esper, 1791)		Gr1	20.3.2022, 22.3.2022, 26.3.2022, 30.3.2022, 1.4.2022	5	5
Noctuidae	<i>Agrotis bigramma</i> (Esper, 1790)		Gr1	11.9.2021	1	1
Noctuidae	<i>Agrotis ipsilon</i> (Hufnagel, 1766)		Gr1, SS1	2.7.2021, 27.10.2021	2	4
Noctuidae	<i>Agrotis puta</i> (Hübner, 1803)		Gr1, Ma1	29.3.2022, 7.4.2022	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Agrotis segetum</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr6, SS1	22.6.2021, 26.6.2021, 2.7.2021, 29.12.2021	4	7
Noctuidae	<i>Agrotis trux</i> (Hübner, 1824)		Gr1	20.3.2012, 1.10.2021, 4.10.2021, 8.10.2021, 9.10.2021, 11.10.2021, 12.10.2021, 16.10.2021, 18.10.2021, 24.10.2021, 25.10.2021	11	14
Noctuidae	<i>Allophyes oxyacanthae</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	7.11.2021, 13.11.2021, 16.11.2021, 17.11.2021, 19.11.2021, 23.11.2021, 28.11.2021, 5.12.2021	8	9
Noctuidae	<i>Ammoconia senex</i> (Geyer, 1828)		Gr1	2.11.2021, 4.11.2021, 5.11.2021	3	3
Noctuidae	<i>Amphipyra pyramidea</i> (Linnaeus, 1758)		Gr6, Ne2	26.6.2021, 28.6.2021	2	2
Noctuidae	<i>Aporophyla australis</i> (Boisduval, 1829)	+	Gr1, Gr2	15.10.2017, 22.10.2021, 4.11.2021	3	3
Noctuidae	<i>Aporophyla canescens</i> (Duponchel, 1827)	+	Gr1, Pr1	13.10.2013, 28.9.2021, 11.10.2021, 12.10.2021, 13.10.2021, 15.10.2021	6	6

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Athetis hospes</i> (Freyer, 1831)		SS1	2.7.2021	1	1
Noctuidae	<i>Autographa gamma</i> (Lin- naeus, 1758)	+	Gr1, Ma2, Ne2, SS1	12.5.2012, 28.6.2021, 2.7.2021, 16.7.2021, 19.7.2021, 14.8.2021, 17.8.2021, 28.8.2021, 31.8.2021, 1.9.2021, 2.9.2021, 3.9.2021, 5.9.2021, 6.9.2021, 7.9.2021, 11.9.2021, 13.9.2021, 16.9.2021, 20.9.2021, 29.9.2021, 23.10.2021, 30.10.2021, 7.11.2021, ...	26	42
Noctuidae	<i>Bryophila ra- vula</i> (Hübner, 1813)		Gr1	8.8.2021	1	1
Noctuidae	<i>Callopietria latreillei</i> (Duponchel, 1828)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 11.8.2021, 13.8.2021, 17.8.2021, 21.9.2021, 24.9.2021	11	20

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Caradrina aspersa</i> Rambur, 1834		Gr4, SS2	29.6.2021, 1.7.2021	2	2
Noctuidae	<i>Caradrina clavipalpis</i> (Scopoli, 1763)		Gr1	2.10.2021, 3.10.2021	2	2
Noctuidae	<i>Cerastis rubricosa</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	18.3.2022, 23.3.2022	2	2
Noctuidae	<i>Chloantha hyperici</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Ne2	28.6.2021	1	1
Noctuidae	<i>Chrysodeixis chalcites</i> (Esper, 1789)		Gr1	10.8.2021, 17.8.2021	2	1
Noctuidae	<i>Conistra erythrocephala</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	11.3.2022	1	1
Noctuidae	<i>Conistra rubiginea</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	20.3.2022, 24.3.2022	2	2
Noctuidae	<i>Conistra veronicae</i> (Hübner, 1813)		Gr1	27.11.2021	1	1
Noctuidae	<i>Cosmia affinis</i> (Linnaeus, 1767)		Ne2	28.6.2021	1	1
Noctuidae	<i>Cryphia algae</i> (Fabricius, 1775)		Gr1	1.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Cryphia ochsi</i> (Boursin, 1940)	+	Gr1, Gr4, Ma2, Ne2, SS2	20.8.2020, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	5	10
Noctuidae	<i>Diloba caeruleocephala</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	7.11.2021, 11.11.2021, 20.11.2021, 21.11.2021, 23.11.2021, 24.11.2021, 1.12.2021	7	9
Noctuidae	<i>Dryobota labecula</i> (Esper, 1788)		Gr1	8.11.2021, 9.11.2021, 5.12.2021, 29.12.2021, 2.1.2022, 2.2.2022	6	8
Noctuidae	<i>Egira conspici- cillaris</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	22.3.2022, 23.3.2022, 1.4.2022	3	3
Noctuidae	<i>Elaphria venustula</i> (Hübner, 1790)		Gr1, Gr6	26.6.2021, 17.8.2021	2	3
Noctuidae	<i>Euxoa temera</i> <i>ra</i> (Hübner, 1808)		Gr1	22.10.2021	1	1
Noctuidae	<i>Hadena filigrana</i> (Esper, 1788)		Gr1	2.6.2021	1	1
Noctuidae	<i>Haemerosia renalis</i> (Hübner, 1813)		Gr10, SS2	27.6.2021, 29.6.2021	2	2
Noctuidae	<i>Helicoverpa armigera</i> (Hübner, 1808)		Gr1, SS1	18.5.2021, 2.7.2021, 13.9.2021	3	3

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Heliothis pel- tigera</i> (Denis & Schiffer- müller, 1775)		Gr1, Gr4, SS1	27.5.2021, 24.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 3.7.2021, 23.10.2021	6	6
Noctuidae	<i>Lacanobia oleracea</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr7	20.8.2014	1	1
Noctuidae	<i>Lacanobia w-latinum</i> (Hufnagel, 1766)		SS1	2.7.2021	1	3
Noctuidae	<i>Leucania putrescens</i> (Hübner, 1824)		Gr1	30.8.2021, 31.8.2021, 2.9.2021, 4.9.2021, 5.9.2021, 6.9.2021, 7.9.2021, 12.9.2021, 14.9.2021, 16.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, 1.10.2021	14	18
Noctuidae	<i>Lithophane lapidea</i> (Hüb- ner, 1803- 1808)		Gr1	27.10.2021, 13.11.2021, 23.3.2022	3	2
Noctuidae	<i>Luteohadena luteago</i> (De- nis & Schi- ffermüller, 1775)		Gr1, Gr6	27.5.2021, 26.6.2021	2	4
Noctuidae	<i>Mamestra brassicae</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	28.8.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Mesapamea secalis</i> (Linnaeus, 1758)		Gr10, Gr4, SS1	27.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	3	3
Noctuidae	<i>Mniotype solieri</i> (Boisduval, 1829)	+	Gr1, Gr7	15.10.2020, 23.9.2021, 24.9.2021, 25.9.2021, 27.9.2021, 29.9.2021, 30.9.2021, 1.10.2021, 2.10.2021, 3.10.2021, 4.10.2021, 5.10.2021, 6.10.2021, 9.10.2021, 11.10.2021, 12.10.2021, 13.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 18.10.2021, 19.10.2021, 21.10.2021, ...	30	47
Noctuidae	<i>Mythimna albipuncta</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr4, SS1, SS2	29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	3	4
Noctuidae	<i>Mythimna ferrago</i> (Fabricius, 1787)		Gr1	7.9.2021, 9.9.2021	2	2
Noctuidae	<i>Mythimna l-album</i> (Linnaeus, 1767)		SS1	2.7.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Mythimna sicula</i> (Treitschke, 1835)	+	Gr1	20.8.2020, 18.5.2021, 2.6.2021, 30.8.2021	4	4
Noctuidae	<i>Mythimna vitellina</i> (Hübner, 1808)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	2
Noctuidae	<i>Noctua comes</i> Hübner, 1813		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 28.10.2021	8	134
Noctuidae	<i>Noctua fimbriata</i> (Schreber, 1759)		Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	6	32
Noctuidae	<i>Noctua interjecta</i> Hübner, 1803		Gr10, Gr4, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	5	11
Noctuidae	<i>Noctua janthina</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)		Gr4, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	5	11
Noctuidae	<i>Noctua pronuba</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 16.9.2021, 28.10.2021	9	27

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Nonagria typhae</i> (Thunberg, 1784)		Gr1	3.8.2021	1	1
Noctuidae	<i>Ochropleura leucogaster</i> (Freyer, 1831)		SS1	2.7.2021	1	1
Noctuidae	<i>Orthosia cerasi</i> (Fabricius, 1775)		Gr1	28.3.2022	1	2
Noctuidae	<i>Panolis flammea</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	24.3.2022	1	1
Noctuidae	<i>Peridroma saucia</i> (Hübner, 1808)	+	Gr1, SS2	20.3.2012, 29.6.2021, 16.9.2021	3	3
Noctuidae	<i>Perigrapha rorida</i> (Friedrichs, 1835)		Gr1	15.3.2022, 28.3.2022	2	2
Noctuidae	<i>Phlogophora meticulosa</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr7, Pr1	25.4.2013, 13.4.2021, 31.8.2021, 24.10.2021, 25.10.2021, 26.10.2021, 27.10.2021, 29.10.2021, 21.11.2021	9	9
Noctuidae	<i>Polymixis rufocincta</i> (Geyer, 1828)		Gr1	15.11.2021, 27.11.2021, 30.11.2021, 4.12.2021	4	6

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Polymixis serpentina</i> (Treitschke, 1825)		Gr1	20.3.2012, 29.9.2021, 5.10.2021, 10.10.2021, 11.10.2021, 12.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 20.10.2021, 21.10.2021, 22.10.2021, 23.10.2021, 24.10.2021, 26.10.2021, 27.10.2021, 29.10.2021, 8.11.2021, 9.11.2021	18	22
Noctuidae	<i>Polyphaenis sericata</i> (Esper, 1787)		Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	15
Noctuidae	<i>Pseudozarba bipartita</i> (Herich-Schäffer, 1850)		Ma2, Ne2, SS2	28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021	3	3
Noctuidae	<i>Spodoptera exigua</i> (Hübner, 1808)		Gr1, Gr4, SS1, SS2	29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 23.9.2021, 5.10.2021	5	9
Noctuidae	<i>Synthymia fixa</i> (Fabricius, 1787)		Gr1	18.5.2021	1	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Thalpophila matura</i> (Hufnagel, 1766)		Gr1, Pr1	4.9.2021, 7.9.2021, 9.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 15.9.2021, 16.9.2021, 18.9.2021, 19.9.2021, 20.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, 24.9.2021, 25.9.2021, 26.9.2021, 27.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021, 30.9.2021, 2.10.2021, 3.10.2021, 4.10.2021, 5.10.2021, ...	25	40
Noctuidae	<i>Tyta luctuosa</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr6, Ne2, SS1, SS2	10.5.2012, 31.5.2021, 1.6.2021, 26.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 19.8.2021, 3.9.2021, 5.9.2021, 21.9.2021	11	28

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Valeria oleagina</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr7	2.4.2021, 20.3.2022, 21.3.2022, 22.3.2022, 23.3.2022, 25.3.2022, 27.3.2022, 28.3.2022, 2.4.2022	9	9
Noctuidae	<i>Xestia castanea</i> (Esper, 1798)		Gr1	3.10.2021, 13.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 22.10.2021, 10.11.2021	6	7
Noctuidae	<i>Xestia c-nigrum</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1	4.9.2021	1	1
Noctuidae	<i>Xestia xanthographa</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	23.9.2021, 28.9.2021, 29.9.2021, 2.10.2021, 3.10.2021, 9.10.2021, 10.10.2021, 23.10.2021	8	17

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Noctuidae	<i>Xylocampa areola</i> (Esper, 1789)	+	Gr1, Gr7	20.12.2014, 7.11.2021, 8.11.2021, 9.11.2021, 27.11.2021, 28.11.2021, 5.12.2021, 7.12.2021, 24.12.2021, 28.12.2021, 29.12.2021, 31.12.2021, 2.1.2022, 3.1.2022, 27.1.2022, 30.1.2022, 21.3.2022, 22.3.2022	18	24
Nolidae	<i>Meganola togatulalis</i> (Hübner, 1796)		Gr1	16.9.2021	1	1
Nolidae	<i>Nola chlami-tulalis</i> (Hübner, 1813)		Gr1, Gr10, Gr4, Ne2, SS1	20.5.2021, 22.5.2021, 23.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	8
Nolidae	<i>Nola subchlamydula</i> Staudinger, 1870		Gr1	18.5.2021	1	1
Notodontidae	<i>Thaumetopoea pityocampa</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr7	15.8.2013	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Oecophoridae	<i>Pleurota punctella</i> (O. Costa, 1836)		Gr10, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	22
Peleopodidae	<i>Carcina quercana</i> (Fabricius, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	18.5.2021, 24.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	8	16
Plutellidae	<i>Plutella xylostella</i> (Linnaeus, 1758)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	24.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 2.8.2021, 19.8.2021, 7.9.2021, 11.9.2021, 21.9.2021, 20.10.2021, 31.10.2021, 21.3.2022	16	84
Psychidae	<i>Megalophanes viciella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1	15.10.2013	1	1
Psychidae	<i>Pachythelia villosella</i> (Ochsenheimer, 1810)	+	Gr1, Gr7	12.7.2019, 24.9.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pterophoridae	<i>Amblyptilia acanthadactyla</i> (Hübner, 1813)		SS2	29.6.2021	1	1
Pterophoridae	<i>Capperia fusca</i> (O. Hofmann, 1898)		Gr10, Gr6, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 2.7.2021	3	17
Pterophoridae	<i>Emmelina monodactyla</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Gr7, Ne2, Pr1, SS1	31.3.2021, 25.5.2021, 29.5.2021, 2.6.2021, 21.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 7.8.2021, 5.10.2021, 11.10.2021, 4.11.2021	14	16
Pterophoridae	<i>Hellinsia carphodactyla</i> (Hübner, 1813)		Gr6	26.6.2021	1	1
Pterophoridae	<i>Hellinsia inulae</i> (Zeller, 1852)	+	Gr1	15.7.2014	1	1
Pterophoridae	<i>Oxyptilus distans</i> (Zeller, 1847)		Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021	2	6
Pterophoridae	<i>Stangeia sice-liota</i> (Zeller, 1847)		Gr10, Gr4, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	6	39

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Acrobasis bithynella</i> Zeller, 1848		Gr1	2.10.2021, 3.10.2021, 4.10.2021, 5.10.2021, 8.10.2021, 9.10.2021, 15.10.2021, 16.10.2021, 17.10.2021, 21.10.2021, 22.10.2021, 23.10.2021, 24.10.2021, 26.10.2021, 31.10.2021, 22.3.2022, 23.3.2022	17	31
Pyralidae	<i>Acrobasis consociella</i> (Hübner, 1813)		Gr1	14.8.2021, 20.9.2021	2	2
Pyralidae	<i>Acrobasis dulcella</i> (Zeller, 1848)		Gr6	26.6.2021	1	17
Pyralidae	<i>Acrobasis legatea</i> (Haworth, 1811)		Gr1	3.9.2021	1	1
Pyralidae	<i>Acrobasis obliqua</i> (Zeller, 1847)	+	Gr1, Gr5, Pr1	2.4.2021, 14.5.2021, 16.5.2021, 18.5.2021, 19.5.2021, 2.6.2021	6	8
Pyralidae	<i>Acrobasis tumidana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr10	27.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Amphithrix sublineatella</i> (Staudinger, 1859)		Gr1	3.4.2022	1	1
Pyralidae	<i>Ancylois cinnamomella</i> (Duponchel, 1836)		Gr1, Gr10, SS1, SS2	18.5.2021, 21.5.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 22.7.2021	6	35
Pyralidae	<i>Apomyelois ceratoniae</i> (Zeller, 1839)		Gr10, Gr4	27.6.2021, 1.7.2021	2	5
Pyralidae	<i>Bostra obsoletalis</i> (Mann, 1884)		Gr1	18.5.2021, 22.7.2021	2	2
Pyralidae	<i>Denticera divisella</i> (Duponchel, 1843)		Gr1, Gr10, Ne2, SS1, SS2	19.5.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021, 13.8.2021, 15.8.2021, 17.8.2021, 31.8.2021	9	23
Pyralidae	<i>Dioryctria abietella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr10, Ne2	27.6.2021, 28.6.2021	2	3
Pyralidae	<i>Dioryctria simplicella</i> Heinemann, 1863		Gr4	1.7.2021	1	1
Pyralidae	<i>Ematheudes punctellus</i> (Treitschke, 1833)		Gr10, Gr6, Ma2, Ne2, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021	5	35

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Endotricha flammealis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)	+	Gr1, Gr10, Gr6, Gr7, Ne2, SS1	18.8.2014, 20.8.2014, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021, 3.8.2021, 5.8.2021, 7.8.2021, 8.8.2021, 9.8.2021, 11.8.2021, 13.8.2021, 17.8.2021, 30.8.2021, 7.9.2021, 12.9.2021, 13.9.2021, 14.9.2021, 16.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, 23.9.2021, 25.9.2021, ...	30	52
Pyralidae	<i>Epeestia welseriella</i> (Zeller, 1848)		Ma2, Ne2, SS2	28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021	3	9

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Ephestia woodiella</i> Richards & Thomson, 1932		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, SS1, SS2	14.5.2021, 15.5.2021, 18.5.2021, 19.5.2021, 22.5.2021, 2.6.2021, 18.6.2021, 19.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 16.7.2021, 19.7.2021, 22.7.2021, 26.7.2021, 2.8.2021, 4.8.2021, 8.8.2021, 9.8.2021, 11.8.2021, 12.8.2021, 16.8.2021, ...	37	89
Pyralidae	<i>Epischnia illotella</i> Zeller, 1839		Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	5	25
Pyralidae	<i>Etiella zinckenella</i> (Treitschke, 1832)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	19.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	36
Pyralidae	<i>Homoeosoma sinuella</i> (Fabricius, 1794)		Gr4, Gr6, SS1, SS2	26.6.2021, 29.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	4	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Hypotia corticalis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	3.8.2021, 4.8.2021, 7.8.2021, 11.8.2021	4	4
Pyralidae	<i>Hypsopygia costalis</i> (Fabricius, 1775)	+	Gr1	20.8.2020, 17.8.2021	2	3
Pyralidae	<i>Hypsopygia fulvociliialis</i> (Duponchel, 1834)		Ne2	28.6.2021	1	1
Pyralidae	<i>Hypsopygia incarnatalis</i> (Zeller, 1847)		Gr4, Ma2	30.6.2021, 1.7.2021	2	3
Pyralidae	<i>Hypsotropa limbella</i> Zeller, 1848		SS1	2.7.2021	1	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Lamoria anella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	2.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 2.8.2021, 10.8.2021, 11.8.2021, 12.8.2021, 16.8.2021, 22.8.2021, 1.9.2021, 4.9.2021, 5.9.2021, 7.9.2021, 8.9.2021, 9.9.2021, 10.9.2021, 11.9.2021, 12.9.2021, 13.9.2021, ...	27	37
Pyralidae	<i>Loryma egregialis</i> (Herich-Schäffer, 1838)		Gr4, Ma2, SS2	29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	3	9
Pyralidae	<i>Metallostichodes nigrocyanella</i> (Constant, 1865)		Gr10, Ne2, SS1	27.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	3	10
Pyralidae	<i>Oncocera semirubella</i> (Scopoli, 1763)		Gr4, Gr6	26.6.2021, 1.7.2021	2	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Oxybia transversella</i> (Duponchel, 1836)		Gr1, Gr10, Gr6, Ne2, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 11.8.2021, 13.8.2021, 21.9.2021, 29.9.2021, 23.3.2022	9	33
Pyralidae	<i>Pempelia palumbella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Ne2	28.6.2021	1	1
Pyralidae	<i>Phycita roborella</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6	26.6.2021	1	1
Pyralidae	<i>Pyralis farinalis</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr7, Ma1	28.8.2014, 16.8.2017, 23.9.2021, 1.10.2021, 12.4.2022	5	5

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Pyralis regalis</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 14.8.2021, 30.8.2021, 5.9.2021, 12.9.2021, 14.9.2021, 21.9.2021, 25.9.2021, 28.9.2021, 2.10.2021, 5.10.2021, 9.10.2021, 15.10.2021, 2.11.2021	20	112
Pyralidae	<i>Stemmatophora brunnealis</i> (Treitschke, 1829)		Gr1	17.8.2021	1	1
Pyralidae	<i>Stemmatophora combustalis</i> (Fischer v. Röslerstamm, 1842)		Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	5	10
Pyralidae	<i>Stemmatophora honestalis</i> (Treitschke, 1829)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS1, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 2.8.2021, 12.8.2021	8	32

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Pyralidae	<i>Trachonitis cristella</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)		Gr1	12.8.2021	1	1
Saturniidae	<i>Saturnia pyri</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)	+	Gr1, Gr7, Pr1	27.4.2012, 18.4.2021, 2.5.2021, 19.5.2021	4	5
Scythrididae	<i>Scythris limbella</i> (Fabricius, 1775)		Gr10, Gr6, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	5	19
Scythrididae	<i>Scythris tenuivittella</i> (Stainton, 1867)		Gr10, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021	4	29
Scythropiidae	<i>Scythropia crataegella</i> (Linnaeus, 1767)		Gr1	19.8.2021	1	1
Sesiidae	<i>Bembecia albanensis</i> (Rebel, 1918)	+	Gr7	26.8.2014	1	1
Sphingidae	<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, SS3	7.6.2013, 14.10.2021	2	2
Sphingidae	<i>Agrius convolvuli</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr4, Gr7	30.8.2014, 1.7.2021, 7.8.2021, 12.9.2021, 14.9.2021, 29.9.2021, 2.10.2021, 13.10.2021	8	8
Sphingidae	<i>Hyles livornica</i> (Esper, 1780)		SS2	29.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Sphingidae	<i>Macroglossum stellatarum</i> (Linnaeus, 1758)	+	Gr1, Gr11, Gr3, Gr6, Gr7	5.6.2012, 10.7.2012, 19.12.2020, 30.5.2021, 18.9.2021, 24.9.2021, 25.9.2021, 28.9.2021, 13.10.2021, 6.1.2022, 20.2.2022	11	14
Sphingidae	<i>Marumba quercus</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)		Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	7	25
Sphingidae	<i>Sphinx ligustri</i> Linnaeus, 1758		Gr6	26.6.2021	1	1
Tineidae	<i>Anomalotinea liguriella</i> (Millière, 1879)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6	18.6.2021, 21.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 1.7.2021	5	12
Tineidae	<i>Monopis crocicapitella</i> (Clemens, 1859)		Gr1, Gr4, SS1	22.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	3	14
Tineidae	<i>Monopis obviella</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr6	26.6.2021, 27.6.2021, 13.8.2021, 14.8.2021	4	6
Tineidae	<i>Reisserita relicinella</i> (Zeller, 1839)		Gr10	27.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Tineidae	<i>Trichophaga bipartitella</i> (Ragonot, 1892)		Gr4, GS1	8.6.2021, 1.7.2021	2	2
Tortricidae	<i>Acleris rhombana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1	24.10.2021	1	1
Tortricidae	<i>Acleris variegana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	4
Tortricidae	<i>Aethes margarotana</i> (Duponchel, 1836)		Gr6	26.6.2021	1	25
Tortricidae	<i>Aethes tessarana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr10	27.6.2021	1	1
Tortricidae	<i>Agapeta hamana</i> (Linnaeus, 1758)		SS1	2.7.2021	1	2
Tortricidae	<i>Ancylis achantana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6	26.6.2021	1	1
Tortricidae	<i>Archips rosana</i> (Linnaeus, 1758)		Gr6	26.6.2021	1	2
Tortricidae	<i>Cacoecimorpha pronubana</i> (Hübner, 1799)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1	16.5.2021, 21.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021	8	85

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Tortricidae	<i>Clepsis consimilana</i> (Hübner, 1817)		Gr1, Gr10, Gr2, Gr4, Gr6, GS1, Ma2, Ne2, SS1, SS2	20.4.2021, 14.5.2021, 15.5.2021, 16.5.2021, 18.5.2021, 22.5.2021, 8.6.2021, 22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 7.8.2021, 11.8.2021, 17.8.2021, 4.9.2021, 11.9.2021, 15.9.2021, 20.9.2021, 21.9.2021, 22.9.2021, ...	62	243
Tortricidae	<i>Cnephasia ecullyana</i> Réal, 1951		Gr10, Gr6, Ne2, SS1	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 2.7.2021	4	77
Tortricidae	<i>Crociosema plebejana</i> Zeller, 1847		Gr1, Gr6, Ma2, SS1, SS2	22.6.2021, 25.6.2021, 26.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 2.7.2021, 4.9.2021	7	22

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Tortricidae	<i>Cydia fagiglandana</i> (Zeller, 1841)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 10.8.2021	6	38
Tortricidae	<i>Cydia splendana</i> (Hübner, 1799)		Gr10, Gr6, Ne2	26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021	3	3
Tortricidae	<i>Endothenia gentianaena</i> (Hübner, 1799)		SS1	2.7.2021	1	5
Tortricidae	<i>Epagoge grotiana</i> (Fabricius, 1781)		Gr10	27.6.2021	1	3
Tortricidae	<i>Epinotia dalmatana</i> (Rebel, 1891)		Ne2	28.6.2021	1	2
Tortricidae	<i>Epinotia thapsiana</i> (Zeller, 1847)		Gr1, Gr10, Gr6, Ma2, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 31.8.2021, 4.9.2021	6	21
Tortricidae	<i>Eucosma conterminana</i> (Guenée, 1845)		Gr6	26.6.2021	1	2
Tortricidae	<i>Hedya nubiferana</i> (Haworth, 1811)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	12
Tortricidae	<i>Hedya pruniana</i> (Hübner, 1799)		Gr2	11.6.2021	1	1

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Tortricidae	<i>Lobesia botrana</i> (Denis & Schiffmüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Gr6, Ma2, Ne2, SS1, SS2	22.6.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021, 2.7.2021, 5.9.2021, 14.9.2021	10	86
Tortricidae	<i>Neocochyliis salebrana</i> (Mann, 1862)		Gr6	26.6.2021	1	10
Tortricidae	<i>Notocelia incarnatana</i> (Hübner, 1800)		Gr1	29.9.2021	1	1
Tortricidae	<i>Notocelia uddmanniana</i> (Linnaeus, 1758)		Gr6, SS1	26.6.2021, 2.7.2021	2	4
Tortricidae	<i>Pandemis dumetana</i> (Treitschke, 1835)		Gr6	26.6.2021	1	3
Tortricidae	<i>Pelochrista mollitana</i> (Zeller, 1847)		Gr1, Gr6	26.6.2021, 2.8.2021	2	3
Tortricidae	<i>Phalonidia contractana</i> (Zeller, 1847)		Gr1, Gr10, Gr6, SS2	26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 17.8.2021, 31.8.2021, 9.9.2021	6	8

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Tortricidae	<i>Propiomorpha rhodophana</i> (Herich-Schäffer, 1851)		Gr1, Gr10, Gr6, SS2	25.5.2021, 26.6.2021, 27.6.2021, 29.6.2021, 5.8.2021, 13.8.2021, 15.8.2021, 17.8.2021, 19.8.2021, 2.9.2021	10	30
Tortricidae	<i>Pseudargyrotoza conwagana</i> (Fabricius, 1775)		Ne2	28.6.2021	1	1
Tortricidae	<i>Pseudococcyx tessulatana</i> (Staudinger, 1871)		Gr10	27.6.2021	1	4
Tortricidae	<i>Rhyacionia buoliana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr1, Gr10, Gr4, Ma2, Ne2, SS2	27.6.2021, 28.6.2021, 29.6.2021, 30.6.2021, 1.7.2021	6	79
Tortricidae	<i>Sparganothis pilleriana</i> (Denis & Schiffermüller, 1775)		Gr6, SS1, SS2	26.6.2021, 29.6.2021, 2.7.2021	3	153
Yponomeutidae	<i>Yponomeuta cagnagella</i> (Hübner, 1813)		SS1	2.7.2021	1	1
Yponomeutidae	<i>Yponomeuta evonymella</i> (Linnaeus, 1758)		Gr10, SS1	27.6.2021, 2.7.2021	2	3
Yponomeutidae	<i>Zelleria hepariella</i> Stainton, 1849		Ne2	28.6.2021	1	2

Family	Species	2021	Locality	Dates	Data	Spec.
Yponomeu- tidae	<i>Zelleria ole- astrella</i> (Mil- lière, 1864)		Gr10, Ma2	27.6.2021, 30.6.2021	2	17
Zygaenidae	<i>Zygaena ephialtes</i> (Linnaeus, 1767)	+	Gr1, Gr5	17.6.2013, 4.6.2015, 29.5.2021, 2.6.2021, 3.6.2021	5	7

Einige weitere *Russula*-Funde von Šolta

Bei den Herbarbelegen, die im Lauf der Jahre vom Zweitautor auf der kroatischen Insel Šolta gesammelt und zur Bestimmung nach Wien geschickt wurden, waren auch einige *Russula*-Aufsammlungen dabei. Diese wurden nach Graz zu Herrn HELMUT PIDLICH-AIGNER weitergeleitet und von ihm dankenswerterweise auch identifiziert.

Es waren einerseits Arten, über die in den ersten Teilen (SULE 2016, KRISAI-GREILHUBER, I., SULE, D., 2019, 2020, KRISAI-GREILHUBER et al. 2021) schon berichtet wurde, nämlich *Russula atropurpurea* (KROMBH.) BRITZELM., *R. cyanoxantha* (SCHAEFF.) FR., *R. delica* FR., *R. ilicis* ROMAGN., CHEVASSUT, *R. queletii* FR., *R. sardonica* FR., *R. torulosa* BRES. und *R. violeipes* QUÉL., und neue Nachweise, die hier vorgestellt werden. Zwei der drei hinzugekommenen Taxa gehören der Sektion *Lactarioides* an: *R. delica* var. *puta* und *R. pallidospora*, die dritte Art, *R. ochrospora* gehört zu den *Griseinae*. Die Arten werden u.a. in SARNARI (1998) ausführlich beschrieben und deren Unterscheidung wird ebendort auch diskutiert.

***Russula delica* var. *puta* ROMAGN. (Abb.1)**

Diese Varietät unterscheidet sich nach SARNARI (1998) von der Typusvarietät durch einen Hut mit dünnerem Rand, zuerst weiße und später roströtlich-fleckige und schwach seidig-glänzende Huthaut, dichtere und schmalere Lamellen, milden und kaum bitteren Geschmack, kleinere und ausgeprägt netzig ornamentierte Sporen und nur wenig anfärbbare Pileozystiden. Sie wird als selten betrachtet und kommt auf karbonat-, aber auch silikathaltigen Böden vor. Ihre Mykorrhizapartner sind Laubbäume, vor allem Eichen und Birken.

Untersucher Beleg: Šolta, WU-Mycologicum 46034, 2018-11-16, leg. D. SULE, det. H. PIDLICH-AIGNER.

***Russula pallidospora* (J. BLUM) ROMAGN. (Abb. 2, 3)**

Diese Art gehört ebenfalls zur Sect. *Lactarioides*, also zu bisweilen im Alter schwärzenden Täublingen mit großen weißlichen Fruchtkörpern mit eingerolltem Hutrand, kurzem Stiel und häufig auch guttierenden Lamellen. *Russula pallidospora* hat einen milden, schließlich bitterlichen und adstringierenden Geschmack, fruchtigen Geruch, Zystiden, die mit Sulvovanillin nur sehr langsam (10-20 Minuten) aber doch grau werden, und

ein wenig längliche Sporen mit einer Ornamentation aus kleinen, teilweise netzartig verbundenen Warzen.

Russula pallidospora ist eine relativ seltene, hauptsächlich mittel- und südeuropäische Art, die an ihren Fundorten sehr zahlreich und gesellig ist. Sie wächst bei Fagales (hauptsächlich bei Steineichen), vorzugsweise auf silikat- aber auch karbonathaltigen mehr oder weniger deutlich sandigen Böden. Im Gelände ist sie durch ihren milden Geschmack relativ leicht von ähnlichen Arten, z.B. von *R. flavispora*, abgrenzbar. Nach SARNARI (1998) ist die nächstverwandte Art *R. littoralis* sein, die sich durch mäßig pfeffrigen Geschmack, krenartigen Geruch, schnell in Sulvovanillin schwärzende Zystidien und Vergesellschaftung mit Föhren unterscheidet.

Untersuchte Belege: Šolta, WU-Mycologicum 46031: 2016-10-19, 46032: 2018-11-10, 46033: 2018-11-16, 46035: 2016-10-23, 46036: 2018-11, leg. D. SULE, det. H. PIDLICH-AIGNER.

***Russula ochrospora* (NICOLAJ ex QUADR. & W. ROSSI) QUADR. (Abb. 4, 5)**

Russula ochrospora ist ein Vertreter der *Griseinae*, die Täublinge rund um den Grasgüngen Täubling, *R. aeruginea*, umfassen. Im Gegensatz zu den vorher genannten Arten ist ihre Hutfarbe schmutzig olivgrün, olivgraulich bis –bläulich, mit zu creme oder ocker hin entfärbender Mitte, und bisweilen rosalila angehaucht. Innerhalb dieser Gruppe sind die hellgelbe Sporenfarbe die großen Sporen mit netziger Ornamentation, der meist anthropogene Standort und der milde Geschmack kennzeichnend. Sie ist eine xerophile und wohl auch nitrophile Art, vergesellschaftet mit *Tilia*, *Quercus ilex* und anderen Laubbäumen. Sie kommt auch in Parkanlagen, entlang von Alleen, seltener in Waldgebieten vor, und dann vor allem in Weidewäldern und an Ruderalstellen.

Nach SARNARI (1998) ist diese Art im Wald selten zu finden, da sie eine ausgeprägte Vorliebe für städtische Zentren, Gärten, öffentliche Parks und Alleen aufweist. Es handelt sich um eine südliche Art, mit Verbreitungsgebiet im Mittelmeerraum. *Russula ochrospora* hat fleischige und robuste Fruchtkörper, eine glänzende Hutoberfläche, variable Färbung von oliv, graugrün, blaugraue oder schieferfarben, bis zu rein cremefarben ausgeblasst, zerbrechliche Lamellen, die bei Reife gelb sind mit einer für die Gruppe ungewöhnlich dunklen Sporenfarbe, völlig milden Geschmack und beinahe vollständig netzige Sporen. *Russula ochrospora* kann mit *R. ilicis* verwechselt werden, die an ihrer verwascheneren Färbung, dem cremefarbenen Sporenabdruck, und dem schärflichen Geschmack zu erkennen ist. *Russula parazurea* hat kleinere Fruchtkörper, eine matte, trockene, manchmal bereifte Huthaut, einen sehr

blassen Sporenabdruck, scharflichen Geschmack und durch ihr Vorkommen in Wäldern bei verschiedenen Laub- und Nadelbäumen. Die Sporen sind deutlich kleiner und weniger netzig. Die Kollektion aus Šolta zeigte ausgeblasste helle Fruchtkörper.

Insgesamt konnten in den letzten Jahren von Šolta zehn *Russula*-Arten und eine Varietät nachgewiesen werden. Es ist zu hoffen, dass durch die Bewahrung der Natur in ursprünglichem Zustand die gegenwärtigen Wuchsbedingungen für die Pilze in Šolta erhalten bleiben oder sogar noch verbessert werden können.

Untersucher Beleg: Šolta, WU-Mycologicum 46030, 2018-11-04, leg. D. SULE, det. H. PIDLICH-AIGNER.

Wir danken Helmut Pidlich-Aigner für die Bestimmung der Funde.

Literatur

- 1) KRISAI-GREILHUBER, I., SULE, D., 2019: Dokumentation der Pilze der Insel Solta (Šolta). – Baščina 27: 24–36.
- 2) KRISAI-GREILHUBER, I., SULE, D., 2020: Ergänzungen zur Dokumentation der Pilze der Insel Solta (Šolta). – Baščina 29: 103–107.
- 3) KRISAI-GREILHUBER, I., SULE, D., ATEŠ, Ü., 2021: Weitere Ergänzungen zur Grosspilzliste der Insel Šolta. – Bascina 30: 148-155.
- 4) SULE, D., 2016: Još O Biorazolikost Otoka Šolte. – Baščina 25: 33–43.
- 5) SARNARI, M., 1998: Monografia illustrata del genere *Russula* in Europa. Tomo primo. AMB. Fondazione Centro Studi Micologici.



Abb. 1. *Russula delica* var. *puta*, Foto: D. SULE



Abb. 2. *Russula pallidospora*, Foto: D. SULE



Abb. 3. *Russula palidospora*, Foto: D. SULE



Abb. 4. *Russula ochrospora*, Foto: D. SULE



Abb. 5. *Russula ochrospora*, Foto: D. SULE

Jasmina Mužinić

Bijela roda *Ciconia ciconia* na otoku Šolti

Važnost Otoka Šolte za selidbu (migraciju) ptica, o čemu su detaljno pisali Mužinić i Purger (2012), ne prestaje se potvrđivati. Naime, u mjestu Maslinici, 5. listopada 2021. opažena je roda, ili kako ju je uobičajano zvati, bijela roda, *Ciconia ciconia*, kako šeta uz jednu kuću (slika 1) (opazio ju i snimio Milivoj Meštrović – mlađi pa mu se ovdje i zahvaljujem). Sljedećeg dana više nije bila tu. Prema datumu opažanja radi se o jedinki koja je najvjerojatnije na jesenskoj migraciji prema afričkim područjima zimovanja. Kako hrvatske populacije bijele rode napuštaju svoja područja gniježđenja iz kontinentalne Hrvatske u kolovozu, upućujući se prema Bosporu preko kojeg prelaze na afrički kontinent, moguće je da ova jedinka nije naša gnjezdarca već je pripadnica srednjoeuropskih populacija i to onih koje biraju rjeđi put prema afričkom kontinentu, a taj put vodi preko Apeninskog poluotoka pa dalje preko Malte do Tunisa. To svakako predstavlja prelazak preko dijela otvorenog mora što većina bijelih roda ne prakticira. Opažena jedinka nije nosila prsten prema kojem bi, kad bi ga mogli očitati, saznali njeno mjesto gniježđenja pa u tom smislu možemo samo pretpostaviti njeno porijeklo kao i daljnji smjer kretanja.



Slika 1. Bijela roda, *Ciconia ciconia* u Maslinici, otok Šolta (snimio: Milivoj Meštrović – mlađi)

Naime, u Europi postoje dvije populacije bijele rode s obzirom na smjer kretanja i prelaz preko Sredozemnog mora kojim odlaze na zimovanje: istočna i zapadna populacija. Istočna, kojoj pripadaju i naše populacije bijele rode, europsko kopno napušta preko Bospora, a zapadna populacija koristi smjer prema i preko Gibraltara. Dakle, koriste se najkraćim prelaskom preko mora. Izniman put od ova dva spomenuta koristit će manji broj jedinki i zaputit će se preko Jadranskog mora do Italije pa dalje na afričko kopno.

Rode se sele danju koristeći se toplim zračnim strujama. Na tragu svega rečenog, ova je bijela roda koristila rjeđi, srednji put selidbe te se iz srednje Europe zaputila preko otoka Šolte i dalje preko Jadranskog mora do svog afričkog mjesta zimovanja. Poželimo joj sretan put na zimovanje i proljetni povratak na svoje mjesto gniježđenja!

Literatura: Mužinić, J., Purger, J.J (2012): Ptice otoka Šolte. U: Radman, Z., Dinko, S., Alajbeg, Ž. (ur.). Monografija. Grohote, 307-312.

Dinko Sule

NOVI NALAZI U FAUNI OTOKA ŠOLTE **ZANIMLJIVOSTI O OBIČNOJ PLANIKI – *Arbutus unedo***

Nova podvrsta kornjaša

Iz šoltanske jame na Idrenici navise Maslinice je „izronila“ još jedna zanimljivost iz faune naših jama.

Grupa autora: Srećko Čurčić, Nikola Vesović, Vladimir Lazović, Dejan Pantelić i Tonči Rađa u časopisu Zootaxa 4711(1)2019 Magnolia press u radu pod naslovom *A new troglobitic species of the genus Leptomeson Jeannel, 1924 (Coleoptera: Leodidae: Cholevinae: Leptodirini) from the island of Šolta (middle Dalmatia, Croatia)* znanstveno su opisali kornjaša ***Leptomeson soltensis***.

Ovo je još jedan novi *Šoltanin* kojeg je Tonči Rađa izvadio iz jame na svjetlo dana, važan podatak za svjetsku faunu kornjaša.

Novi zabilježeni nalazi

Otok Šolta obiluje predstavnicima faune. Nedovoljno je istražena. Ali uvijek nešto naleti pod objektiv. Za ovu priliku tek jedan skromni zapis o do sada nezabilježenim vrstama za otok Šoltu. Zahvaljujem se znanstvenicima koji su izvršili identifikacije, jer bez njih ni ovog skromnog popisa nebi bilo.

Paličnjak, ***Bacillus rossius redtenbacheri***

Podvelagomila/ Grohote, 15. siječnja 2020. Identifikaciju izvršio mr. sc. Bože Kokan.

Stjenica, ***Holcostethus spacelatus***

Podvelagomila/ Grohote, 02. veljače 2022. Identifikaciju izvršio dr. sc. Andrej Gogala.

Kornjaši

Strizibuba ***Deroplia troberti***, Podvelagomila/ Grohote, 17. studenoga 2021. Identifikaciju su izvršili mr. sc. Mladen Zadravec i mr. sc. Boris Laušić.

Bubamara ***Rodolia cardinalis***, Podvelagomila/ Grohote, 31. prosinca 2021. Identifikaciju napravili mr. sc. Mladen Zadravec i mr. sc. Barbara Horvatić. Za ovu vrstu bubamare u Hrvatskoj nema puno nalaza.

PAUCI



Eratigena sp. Podvelagomila/ Grohote, 3. studenoga 2021. Identifikacija: prof. dr. sc. Marco Isaia i dr. sc. Milan Rezáč. Foto: Dinko Sule



Larinioides patagiatus, Grohote/ Podvelagomila, 2. travnja 2021. Identifikacija: prof. dr. sc. Marco Isaia. Foto: Dinko Sule



Heliophanus sp. Grohote, 7. travnja 2021. Identifikacija: prof. dr. sc. Rok Kostanjšek, dr. sc. Theo Blich i prof. dr. sc. Marco Isaia. Foto: Dinko Sule



Oxyopes sp. Grohote, 12. kolovoza 2021. Identifikacija: prof. dr. sc. Rok Kostanjšek i dr. sc. Luka Katušić. Foto: Dinko Sule



Philodromus sp. Pržina/ Grohote, 6. listopada 2021. Identifikacija: Prof. dr. sc. Marco Isaia, dr. sc. Luka Katušić , prof. dr. sc. Rok Konstanjšek i dr. sc. Theo Blich.
Foto: Dinko Sule



Philodromus sp. Grohote/ Podvelagomila, 22. svibna 2021. Identifikacija: Dr. sc Theo Blich, prof. dr. sc. Marco Isaia, prof. dr. Rok Kostanjšek i dr. dr. sc Szaba Szinetar.
Foto: Dinko Sule



Micrommata virescens, Grohote/ Podvelagomila, 15. travnja 2022. Identifikacija: prof. dr. sc. Rok Konstanjšek, prof. dr. sc. Marco Isaia i dr. sc. Milan Rezáč.

Foto: Dinko Sule

OBIČNA PLANIKA (*Arbutus unedo*)

Profesori s Agronomskog fakulteta iz Zagreba, izv. prof. dr. sc. Martina Skendrović Bobojević i izv. prof. dr. sc. Sandro Bogdanović posjetili su Šoltu 2019. godine u sklopu projekta: „Selekcija i kemotipizacija prirodnih populacija planike s područja Istre i Dalmacije“. Urednik *Bašćine* bio im je pri ruci prilikom posjeta i za njihov Projekt sabirao je i slao plodove planike. Projekt je na kraju ovjenčan brošurom „OBIČNA PLANIKA (*Arbutus unedo*) – biološka, kemijska i gospodarska svojstva“, koju potpisuju autori: Martina Skendrović Bobojević, Sandro Bogdanović, Ivan Dlačić, Boris Duralija, Željko Prgomet, Iva Prgomet, Jana Šic Žlabur i Sandra Voća. Brošuru je izdao Agronomski fakultet Zagreb, 2020. godine.

Za čitatelje *Baščine* iz brošure izdvajamo zanimljivosti vezane za ovu samoniklu voćnu vrstu koja je rasprostranjena na području eumediteranske zone, dakle i na našoj Šolti.

Gospodarska svojstva obične planike

Mali je broj dostupnih podataka o uzgoju i proizvodnji plodova planike. U Španjolskoj je provedeno istraživanje na dvjema šumskim lokacijama gdje je izvršena procjena gospodarskog potencijala ove vrste. Izračunat je prihod, hipotetske intenzivne plantaže planike standardnog sklopa od 4 x 4 m. Takva hipotetična intenzivna plantaža rezultirala bi s 1500 – 6599 kg plodova po hektaru. S obzirom na manjak dostupnih podataka vezanih za prihod plodova po stablu, može ga se usporediti s prirodima malih kultiviranih voćnih vrsta. Proizvodnja pojedinačnih primjeraka šljive i trešnje u Španjolskoj za iste godine iznosila je devet i deset kg, a tako visoki prosječni proizvodi za stablo planike pronađeni su samo u najvećim primjercima na jednoj lokaciji. Teško je na temelju ovako oskudnih podataka govoriti o isplativosti uzgoja planike, budući da se u ovom istraživanju nije analizirala starost biljke, vremenski utjecaj za te dvije godine, tlo, gnojidba, navodnjavanje i ostale agrotehničke mjere. Svakako bi se trebali ispitati prihodi za dulje vremensko razdoblje jer to može imati značajan utjecaj u odnosu na samo dvogodišnje istraživanje.

Postoji cijeli niz istraživanja koja se temelje na kemijskom i nutritivnom sustavu plodova i listova, međutim, rijetko se istražuje kultiviranje planike. Dijelom zbog ne upoznavanja potrošača s planikom budući da nema stvarnog plantažnog uzgoja, a dijelom i zbog nedostatka selekcioniranih i identificiranih kultivara kako bi se dobila veća stopa proizvodnje i bolja kvaliteta ploda.

Što se istraživanja kvalitete ploda tiče, plodovi obične planike (A. unedo) imaju masu od tri do sedam grama i bogati su antioksidacijskim spojevima, kao što su askorbinska kiselina i fenoli.

Uporabna vrijednost planike

Prema mišljenju Međunarodnog centra za nedovoljno iskorištene biljke (International Centre for Underutilized) te prema mišljenju Globalne jedinice za nedovoljno iskorištene vrste (Global Facilitation Unit for Underutilized Species) planika spada u kategoriju zanemarenih ili nedovoljno iskorištenih vrsta. Planika pripada vrsti koja se od davnina tradicionalno skuplja širom Mediterana zbog svojih vrijednih ljekovitih i aromatičnih svojstava. Smatra se da je to jedna podcijenjena voćna vrsta s različitim komercijalnim

mogućnostima uporabe, od proizvodnje svježeg voća, prerađevina, do primjene u prehrambenoj, farmaceutskoj i kemijskoj industriji, pčelarstvu, za pošumljavanje, kao ukrasne biljne asocijacije te omogućava sklonište i izvor hrane raznim organizmima poput kukaca, gljiva, ptica i sisavaca.

Prehrambena i zdravstvena vrijednost planike

S obzirom na dobru energetska vrijednost i ljekovitost, listovi i plodovi planike koriste se u prehrambenoj i farmaceutskoj industriji (izrada krema, gelova, losiona ili sredstava za izbjeljivanje), a cijela biljka može poslužiti kao kvalitetna stočna hrana.

Plodovi su bogati vitaminom C, vlaknima, pektinima i kalcijem. Usprkos njihovom primamljivom izgledu, plodovi planike rijetko se konzumiraju kao svježe voće, najviše zbog svoje građe (papila na površini ploda). Slatkog su okusa i brašnasto zrnate teksture. Zreli plodovi mekšaju i propadaju ubrzo nakon berbe čime im se smanjuje kvaliteta. Iz navedenih razloga otežana je komercijalizacija planike u svježem stanju, odnosno u konzumaciji su popularnije prerađevine.

Treba napomenuti kako plod sadrži visoku koncentraciju fermentativnih šećera i iz tog se razloga ne preporučuje konzumacija veće količine svježih plodova jer može doći do fermentacije u alkohole, povećavajući razinu alkohola u krvi, a time izazivajući osjećaj „pijanstva“.

Plodovi se često koriste za fermentaciju u proizvodnji alkoholnih pića visoke kvalitete kao što su vina, rakije ili likeri. U pojedinim dijelovima Mediterana poznata su jaka alkoholna pića na bazi ploda planike kao na primjer: u Portugalu „Aguardente de medronho“, u Italiji „Corbezzolo“ i u Grčkoj kao „Koumaro“

Visok sadržaj pektina čini plod prikladnim za proizvodnju želea, kompota, džemova i drugih prerađevina. Također, mogu se dodati u jogurte te u pripremi različitih slastica (poput pita i punjenog tijesta od žitarica i sličnih). Listovi se mogu koristiti kao začini slično listu lovora. Također, list planike koristi se u pripravcima na bazi čaja koji učinkovito djeluje u prevenciji tegoba prostate, mokraćnih putova, šećerne bolesti i reumatizma. Zbog visokog sadržaja flavonoida imaju mnoga terapijska djelovanja, npr. antibakterijsko, protuupalno, antialergijsko, antimutageno, antiviralno i antikancerogeno. U narodnoj se medicini koriste gotovo svi dijelovi biljke: plod, list, kora i korijen.

S obzirom na izuzetna nutritivna i kemijska svojstva, planika se od davnina koristi u narodnoj medicini kao antiseptik, diuretik, laksativ te u prevenciji brojnih kroničnih oboljenja poput kardiovaskularnih bolesti.

Pošumljavanje

Planika je prilično otporna na vatru i posjeduje sposobnost brze regeneracije nakon požara. Planika je pionirska vrsta koja nanovo kreće nakon požara i nastavlja s prirodima nakon dvije do tri godine. Vrijedna je vrsta za oporavak degradiranog zemljišta i izbjegavanje dezertifikacije. Ima sve veću važnost u programima pošumljavanja, obnavlja se, poput masline, puno lakše i brže od drugih vrsta nakon požara, zbog čega se koristi u južnoj Europi za pošumljavanje u obnovi rubnih zemljišta i smanjenju širenju požara.

Ima izuzetnu ekološku važnost jer sprječava eroziju tala te posjeduje sposobnost brze regeneracije u cilju pomlađivanja šuma nakon požara ili devastacije.

Medonosna vrsta

Planika je bitna u pčelarstvu iz razloga što predstavlja najkasniju pašu tj. prevladavajući izvor hrane i nektara bumbarima i pčelama u kasnim jesenskim mjesecima. Krajem listopada njen nektar ima visok sadržaj šećera (31 – 41%), dok mu u prosincu kvaliteta potpuno pada (10 – 16,5%). Planika spada u medonosnu biljnu vrstu te njen med postiže vrhunsku kvalitetu, a budući da je vrlo rijedak, postiže i puno veću cijenu. Med je karakteriziran snažnim okusom male gorčine.

Ne uništavajte grmove/stabla planike, koristite njene blagodati, osladite se ponekad s njenim plodovima i pijte čaj od njezina lišća.

Znanstvenici s Agronomskog i Šumarskog fakulteta najavili su posjetili su Šoltu kako bi ispitali svojstva hibridne tršlje (*Pistacia x saportae*), vrste vrlo rijetke zastupljenosti u Hrvatskoj.

Pavao Bezić

TRI CRKVE SV. STJEPANA, TRI GROBLJA I KAPELA S MRTVAČNICOM U GROHOTAMA

Mi, koji smo proživjeli 2. desetljeće 21. stoljeća, doživjeli smo 100. godišnjicu početka gradnje naše crkve sv. Stjepana Prvomučenika, koju Dinko Sule u brošuri posvećenoj toj godišnjici naziva, s pravom, «katedrala». Baštinimo je dakle već 100 godina, ali uz nju baštinimo i prvu crkvu, starokršćansku baziliku, posvećenu sv. Stjepanu čije ostatke vidimo na sjevernoj strani uz današnju crkvu. Ti ostatci stari su više od 1400 godina. Da bude interesantnije treba reći da se nova, današnja, crkva nalazi na mjestu crkve, također posvećene sv. Stjepanu iz XIV.-XV. st., koja je porušena da bi se na istom mjestu mogla sagraditi nova, veća crkva. Da bi saznali slijed događaja moramo se vratiti u prošlost.

Prvi, iz povijesti, poznati stanovnici otoka Šolte jesu Iliri, posebno njihovo pleme Delmati¹, a hrvatsko priobalje dobija ime Delmatia (ili Dalmatia, Dalmacija). Kako su Delmati nazivali naš otok nije poznato, a prvo poznato ime za otok Šoltu je Olinta (Olynthia). Spominje ga grčki geograf Scylax, koji je živio u IV. st. prije Krista.²

«Veoma stare tradicije kažu da su već prvi apostoli sv. Petar i sv. Pavao poslali u Dalmaciju svoje učenike sv. Tita i sv. Dujma; Potonji osnovao je god. 65 po Is. u gradu Saloni prvu kršćansku biskupiju...»³ Iz Salone raširila se kršćanska vjera po čitavoj pokrajini, iako su rimski carevi proganjali kršćane. Najžešći progon bio je za cara Dioklecijana (294.-303. god. poslije Krista)⁴. Na temelju iznijetog možemo nedvojbeno zaključiti, a obzirom na blizinu Salone, da je i Šolta već u prvim stoljećima bila znatno kristijanizirana, ali se kršćanska vjera intenzivnije širi tek nakon legalizacije kršćanske crkve početkom IV. st. Još prevladavaju poganski sarkofazi, a u V.

¹ Vjekoslav Klaić, «Povijest Hrvata» - Poslije pada južnoilirske države... združuje se sva plemena između Neretve i Krke u veliki savez... Glavno mjesto saveza bijaše grad Delminij... a po tomu gradu prozvaše se i savezna plemena skupnim imenom Delmati ili Dalmati...

² Živan Bezić, Monografija «Otok Šolta» 1990. g.

³ Vjekoslav Klaić, «Povijest Hrvata»

⁴ Vjekoslav Klaić, „Povijest Hrvata“



Sl. br. 1 Panoramski snimak nove crkve i arheoloških ostataka prve crkve - starokršćanske bazilike Foto Zoran Alajbeg

stoljeću sarkofazi već nose kršćanske natpise. Istovremeno sa širenjem kršćanstva raste i broj stanovnika Grohota pa se krajem V. st. i početkom VI. st. gradi bazilika čija veličina najbolje svjedoči o veličini Grohota. Ali bazilika i kasnije dodana krstionica (koja se datira u posljednje stoljeće prije avarske dominacije kada su početkom VII. st. osvojili «glavni» grad Dalmacije Salonu) uz nju svjedoče i upućuju na zaključak, da je bazilika u Grohotama bila glavna u kojoj se pokrštavalo stanovništvo s cjeloga otoka.

Prema pisanju Tome Arhiđakona bazilika je bila još u upotrebi sve do XIII. stoljeća. Naime omiški knez Osor Kačić, pljačkajući splitsku okolicu napada i Šoltu pljačkajući sve do čega se moglo doći, a crkvu «blaženoga Stjepana i zapali», kako piše Toma Arhiđakon 1240 g.⁵

⁵ Franko Oreb, Monografija „Otok Šolta“ 1990. g.

Prilikom iskopa za temelje nove, današnje, crkve 1914. god. pronađeno je nekoliko antičkih natpisa i dijelova sarkofaga koji datiraju od I. do IV. st. kao i starokršćanskih sarkofaga iz V. i VI. st. Već te godine trebalo je u dogovoru s don Kerubinom Šegvić, na trošak Arheološkog muzeja u Splitu, poduzeti arheološka istraživanja u okviru areala novoprojektirane župne crkve. Don Frane Bulić je pak smatrao, da bi na tom mjestu trebalo tražiti pogansko groblje stanovnika Šolte, nad kojim je, na temelju nalaza starokršćanskih sarkofaga, po svemu sudeći došlo starokršćansko groblje. Bulićeva inicijativa realizirana je, s prekidima, od 1927.–1932. g.⁶ Na tome mjestu, gdje se namjeravala graditi nova crkva, nalazila se velika hrpa, visoka preko 3,0 m., zemlje i kamenja, a tadašnji župnik don Marin Bezić u župnoj kronici za 1927. g. piše: „U mjesecu ožujku započelo je čišćenje «saspine» sa sjeverne strane crkve. Mons. don Frane Bulić udijelio nam je 10000 din i tako će nam posao brže ići. Savuru sa zemljom prebacuju bratimi kolima na Brdo u jamu gdje se vadio kamen».⁷ Saspina je vjerojatno nastala od ruševina stare crkve, ali i od ostataka starokršćanske bazilike. Ta istraživanja otkrila su postojanje starokršćanske bazilike nad čijim su ostacima 1981. g. izvedeni veći zahvati i arheološki ostatci bazilike su konzervirani.

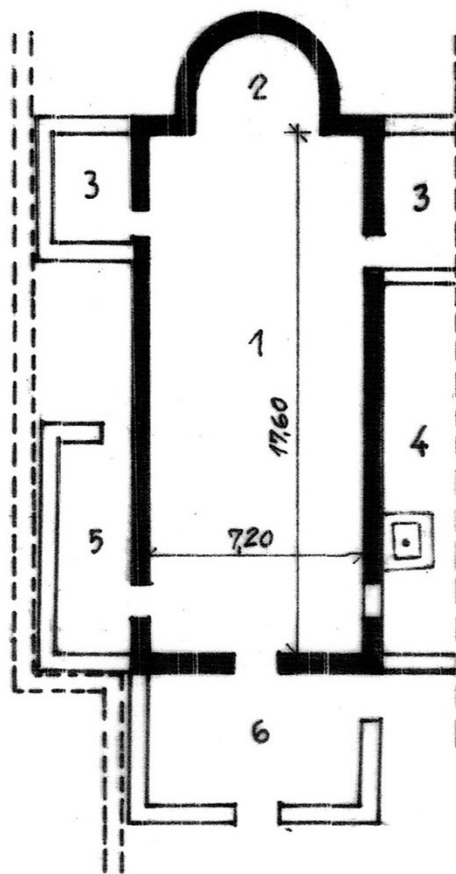


Sl. br. 2 Ostatci starokršćanske bazilike Foto Dinko Sule

⁶ Franko Oreb, Monografija „Otok Šolta“ 1990. g.

⁷ Dinko Sule, brošura „100. godišnjica početka gradnje grohoćanske „katedrale“ – crkve svetoga Stjepana Prvomučenika Grohote

Nedvojbeno se pokazalo da se radi o jednoj većoj jednobrodnoj starokršćanskoj bazilici tipičnog longitudinalnog tlocrta s polukružnom apsidom na istočnoj strani. Prostor bazilike veličine je 17,60 x 7,20 m² i njena veličina najrječitije govori o veličini i broju stanovnika Grohota. Na zapadnoj strani (ispred ulaza) nešto kasnije je dodan **narteks** (predvorje), prvotni oblik **diaconicum** (sakristije) i **confirmatorium** (prostor za đakone) na sjevernoj strani. Na južnoj



Sl. br. 3 Tlocrt starokršćanske bazilike; mj. 1:250 prema Frank Oreb
 crtao Pavao Bezić – 1. *navis* (lađa), 2. *apsida* (svetište), 3. *diaconicum*
 (sakristija), 4. *baptisterij* (prostor za krštenje), 5. *confirmatorium* (prostor za đakone),
 6. *narteks* (predvorje).

strani (pretpostavlja se također) pridodan je prostor **baptisterija** (prostora za pokrštavanje) na čijoj je sredini otkrivena kvadratna rupa u podu u kojoj se krstilo krštenike. Do krstionice i od južnog zida bazilike prema današnjoj crkvi, bilo je «grobište, prostor kojega je, kao i krstionice, dio danas pod novom

crkvom. Tijekom istraživanja pronađeno je više raznih ulomaka stupića, kapitela, ploča oltarne pregrade i mozaika. Sva nutrina ove bazilike bila je ispunjena s veoma jednostavnim grobovima (nekoliko ploča sa strana, a dvije veće ploče odozgor i bila su kao tri poda grobova, jedan poviše drugoga). Starokršćanska bazilika služila je za groblje dok nisu u novoj napravili grobove. Kopajući temelje za novu (staru) crkvu u XIV. stoljeću nabacili su sav materijal na ostatke starokršćanske bazilike i na grobove u njoj. To je bio uzrok da se zameo svaki spomen na staru crkvu i na grobište, čitamo u Ljetopisu župe za 1927. g.

Druga od tri crkve posvećene sv. Stjepanu nalazila se na mjestu današnje crkve. Kada je bila izgrađena ne zna se točno, ali u Ljetopisu župe sv. Stjepana iz Grohota piše da je crkva bila izgrađena krajem XIV. ili početkom XV. stoljeća kao jednobrodna građevina.⁸ To znači da je selo bilo bez crkve bar 150 godina što se teško može prihvatiti. Postavlja se pitanje nije li možda objekt u produžetku zapadnog zabata (somića) stare škole bio već tada sagrađen kao privremeno rješenje dok se ne izgradi nova crkva. Ta stara crkva srušena je 1913. g. radi izgradnje nove veće crkve. Prva saznanja o potrebi izgradnje nove crkve nalazimo u molbi vicedekana don Ante Pirka upućene austrougarskoj vlasti 5. lipnja 1892. g. Prema pisanju don A. Pirka postojeća crkva je «šuplja u dužini 14,95, a u širini 7,40 to jest 110,63 čet. met.! Ako se tome nadostave dvije pobočne riznice duge svaka 3,80, a široke 3,52 to jest 26,75 t se još nadoda i tavan nad velikim vratima, tako zvani kor, dug 7,40, a širok 3,92 to jest 29 čet. met. imade ukupno 200 čet. metara to jest prostora za 600 osoba. Trećina pučanstva ostaje vani, pa je jasno da je pitanje nove crkve bilo potaknuto još pred više godina, ne toliko zbog tršnosti sadašnje crkve koliko radi nedostatnosti prostora».

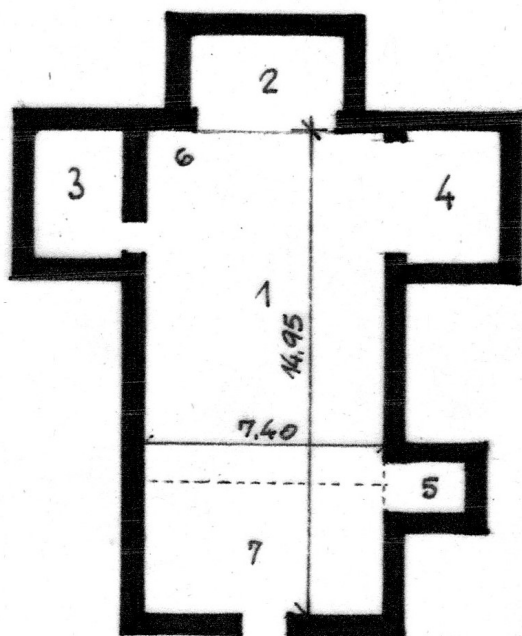
«Tako piše pok. don Ante Pirka, a 90 godina poslije bi pisao da je i ta stara crkva prevelika jer ni trećina pučanstva ne dolazi u crkvu!» dodao je župnik don Špiro Vuković u «Nadi» od 1983. g.

Benediktinski samostan sv. Stjepana u Splitu (Sustipan – st. Stephanus de Pinis) imao je više područnih samostana pa tako i na Šolti (Grohote, na otoku Stipanska i na mjestu današnje crkve sv. Jele u Donjem Selu) i vjerojatno je bio patron župne crkve u Grohotama jer se ona još u XVII. st. zove «ecclesia st. Stephani di Pinis in villa Grochote»⁹.

⁸ Živan Bezić “Povijest crkve na Šolti” monografija “Otok Šolta” 1990. g.

⁹ Dinko Sule „100. Godišnjica početka gradnje grohoćanske „katedrale“-crkve svetog Stjepana Prvomučenika Grohote

U spomenutom Ljetopisu župe piše još da je crkva bila izgrađena s tri pomoćne „riznice“ i da je dva puta bila produžavana. Dakle imamo dva različita podatka, t.j. crkvu s dvije pobočne „riznice“ istih dimenzija (don Ante Pirka) i crkvu s tri pobočne „riznice“ (Ljetopis župe). Ni u jednom slučaju se ne spominje namjena tih „riznica“, a prema Hrvatskom obiteljskom leksikonu riznica znači: „prvotno spremište za *riz*e (haljine); poslije naziv za prostoriju u kojoj se pohranjuju dragocjenosti (osobito u dvorovima, crkvama i samostanima)“. Prema ovom opisu riznica je najbliži naziv za sakristiju. Međutim kako se govori o dvije, odnosno tri riznice, a don A. Pirka njihove površine pribraja površini lađe crkve, dakle površini koja je namijenjena vjernicima, vjerojatno se pod tim nazivom misli i na prostore koje danas imenujemo s kapelama kao proširenjem crkve, u kojima se obično nalaze pomoćni oltari. Imamo i treći izvor informacija o ovoj crkvi, a to je markica crkve na geodetskom snimku Grohota iz 1830. g. su uz lađu crkve i svetišta ucrtane još tri prigradnje, ali sve tri različitih veličina. Treća i najmanja prema ulazu u crkvu i prema procjeni i mjerilu tlocrta, nije veća od 2,50 x 2,50 m² (vanjske mjere) pa uz minimalnu debljinu zidova od 50 cm dobijemo unutrašnji prostor ove „riznice“ od približno 1,50 x 2,50 m². Postavlja se pitanje, čemu je ovako mali prostor uopće mogao služiti? Uz to postavlja se i pitanje, obzirom na točno navedene mjere riznica u don Pirkinjoj molbi, nije li markica crkve proizvoljno crtana? Ako je



Sl. br. 4. Tlocrt (mogući) stare srušene crkve mj. 1:250, crtao Pavao Bezić; 1. lađa crkve, 2. svetište, 3. sakristija, 4. „riznica“ S Gospinim oltarom, 5. pretpostavka: krstionica ili stepenište za kor, 6. propovjedaonica (vjerojatno), 7. kor

markica i bila crtana proizvoljno, ipak je potvrda o postojanju triju riznica. Pitanje je i nije li don Pirka zanemario treću prigradnju kao nešto što nikako nije bilo namjenjeno vjernicima? Da li je možda taj prostor bio mjesto s krsnim zdencem, ili možda za stepenište do kora koji je dodan prilikom produžetaka crkve (bila su dva produžetka)? Don Ante Pirka u svojoj molbi, spominjući kor, naziva ga „tavan nad velikim vratima“. Produžetci i kor svjedoče da su Grohote postale prevelike (tada s više od 1000 stanovnika) za tako malu crkvu, a to je i bio razlog da don A. Pirka šalje molbu vlastima o potrebi gradnje nove veće crkve. Iako je ta molba bila poslana već 1892. g. crkva je porušena tek 1913. g. i iste su godine počeli pripremni radovi za gradnju nove crkve.

Još je jedna činjenica interesantna. Naime, porušena stara crkva je građena krajem XIV. i početkom XV. stoljeća,. Grohote su tada imale manje od 400 stanovnika, a manja je od starokršćanske bazilike koja je bila građena krajem V. ili početkom VI. stoljeća (dakle oko 800 godina kasnije) kada su Grohote su imale možda 200 stanovnika. Lađa starokršćanske bazilike imala je 126,72 kvadratna metra, a porušene stare crkve 110,63 kvadratna metra i to nakon što je dva puta produžavana, a to znači da je ona izvorno bila osjetno manja. Osim glavnog oltara crkva je imala i po dva oltara sa strana, a čak četiri oltara bila su posvećena Blaženoj Gospi, čitamo u Ljetopisu župe za 1921. g. Dakle, osim što je bila manja od 800 godina ranije izgrađene starokršćanske bazilike, u lađi se spominju još 4 oltara pa je slobodni prostor za vjernike još više smanjen. Nepoznanica je i koliko je crkva bila visoka, obzirom da je imala zatvoreni ravni strop (strop je bio i kasetiran) te ugrađeni kor. Ako pretpostavimo visinu prostora kora i visinu prostora ispod kora po 3,0 metra te ako dodamo još i debljinu konstrukcije kora, dobijemo da je podgled stropa crkve bio na visini od približno 6,20 metara. U vezi visine crkve (lađe) pitanje je i koliko je bio visok prostor prezbitarija (prostor nad glavnim oltarom) jer je glavni oltar bio današnji Gospin oltar u novoj crkvi pa je i prezbitarij morao biti najmanje toliko visok, a strop lađe na još višoj visini. Glavni oltar bio je od mramora, a u današnjoj crkvi to je oltar Gospe od Karmela. Propovjedaonica u današnjoj crkvi je također iz porušene stare crkve. Gospin oltar u porušenoj crkvi bio je na desnoj južnoj strani (vjerojatno u jednoj od spomenutih riznica).

Rečeno je, da je stara crkva porušena 1913. g. radi namjeravane gradnje nove veće crkve. Sve do vremena potpunog dovršetka nove crkve, kao privremeni bogoslužni prostor poslužio je objekt izgrađen u produžetku od zapadnog zida (somića) stare škole.



Sl. br. 5 Objekt u kojem su se održavali vjerski obredi dok se gradila nova crkva
Foto Pavao Bezić

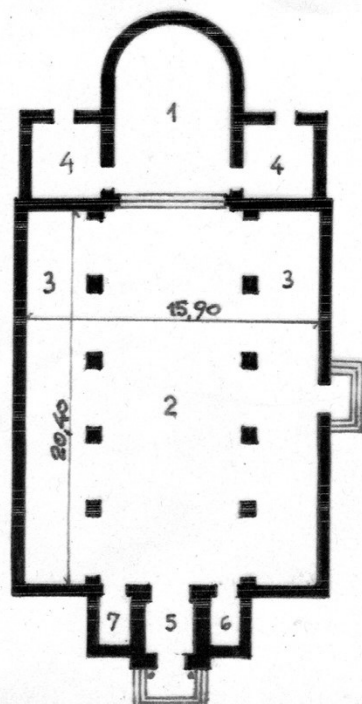
Taj objekt morao je biti sagrađen prije rušenja stare crkve, što potvrđuje i izvještaj iz Ljetopisa župe za 1921. g., a ranije je spomenuto da je taj prostor možda izgrađen nakon što je spaljena starokršćanska bazilika jer kako inače shvatiti da u selu nije bilo crkve do kraja XIV. stoljeća, tj. najmanje 150 godina.: „Služba Božja obavlja se u malenoj općinskoj magazii i uz najbolju volju veći dio župe ne može prisustvovati. I ovo žalosno stanje traje već sedam godina“. Stanje bez crkve traje do posvete nove crkve 1942. g. Danas je u tome prostoru općinska vijećnica. Rozeta na zapadnom somiću, ove prigradnje, vjerojatno je sa stare porušene crkve, koja je tu ugrađena naknadno, t.j. kada su se u njoj počeli održavati vjerski obredi.

U Ljetopisu župe za 1921. g. čitamo: „Godine 1913. bivša austrijska vlada poruši staru župnu crkvu i na istom mjestu suradnjom pučanstva, započne zidati novu, lijepu i prostranu po nacrtu g. arhitekta Ivekovića ... ali Rat, koji je počeo koncem srpnja 1914. i trajao do polovice studenog 1918., omete radnju na veliku žalost župnika domorodca don Duje Mladinova“. Don Duje 1914. g. dobiva za pomoćnika domaćeg svećenika don Antu Bezić, a 1915. g. don Duje je umro ne dočekavši završetak gradnje nove crkve. „Temeljni kamen

nove crkve blagoslovio je Mons don Frane Bulić 1914. g. Taj kamen je ugaoni kamen srednje lađe sa sjeverne strane“.

Gradnja nove crkve prekida se radi I. svjetskog rata i taj prekid traje 7 godina. 1921. g. po treći put župnikom postaje domaći svećenik don Marin Bezić, koji je bio župnik od 1921. do 1942. g. Dakle domaći svećenici započeli su graditi novu crkvu, a kako je gradnja zbog rata bila prekinuta, gradnju poslije rata nastavlja don Marin Bezić sve do njenog završetka i posvete koja je obavljena 1942. g. (biskup Kvirin Klement Bonefačić) na blagdan Gospe od Karmela. «Zahvaljujući don Marinu Bezić s lakoćom možemo pratiti događanja u svezi nastavka gradnje crkve jer je imenovani vodio župnu kroniku, a izvatke iz te kronike objavio je don Špiro Vuković (župnik od 1975. do 1982. godine) u «Nadi» - župskoj smotri sv. Stjepana. To je zabilježio Dinko Sule u brošuri izdanoj uz 100-tu godišnjicu početka gradnje nove crkve. Srednja i dvije bočne lađe zajedno veličine su 20,40 x 15,90 m² (odbivši stupove 316.40 m²). U novu župnu crkvu ponovno su ugrađeni barokni oltar, sada oltar Gospe od Karmela kao pomoćni oltar i propovjedaonica iz stare porušene crkve. Crkva nije bila u potpunosti završena jer radovi traju do kraja 1938. g., kada je postavljen novi oltar, a od građevinskih radova trebalo je još dograditi zvonik i izvesti popločenje podova (izvedena je betonska podloga sa završnom cem. glazurom 5 cm nižom, da se naknadno može ugraditi završni pod od kamenih ploča).

Radovi na zvoniku započeli su 1957. g., a završeni su 1958. g. za vrijeme dok je župnik bio don Joze Jurić (1954.-1966. g). Don Joze je 1958. g.



Sl. Br .6

Tlocrt nove crkve mjerilo 1:300 crtao

Pavao Bezić

1. prezbiterij, svetište, 2. glavna lađa, 3. bočne lađe, 4. sakristije, 5. ulazni prostor, 6. ulaz stepenicama na kor i zvonik, 7. manji prostor kao ostava

izveo i kor, koji nije bio predviđen projektom.¹⁰ U smislu završetka interijera (unutrašnjeg uređenja) domaćim stolarima Jakovu Mladinov i Marinu Ursić povjerena je izrada klupa odlukom glavne skupštine Bratovštine sv. Stjepana i to po uzoru na klupe u crkvi Gospe od Pojišana u Splitu. Na glavnom oltaru trebalo je još oslikati za to predviđene površine i to gornji dio oltara sa strana i *antipedij* (pročelje) menze (oltarskog stola). Te je radove izveo župnik Gornjeg Sela don Ante Škobalj 70-ih godina prošlog stoljeća. Izveo je to u tehnici mozaika i to šest svetaca na stranama gornjeg dijela oltara i na pročelju menze simbolični prikaz Sedam svetih Sakramenata. Crkva je izgrađena kao trobrodna sakralna građevina s apsidom i dvije sakristije, a u dnu crkve, uz centralni ulazni prostor, su još dvije manje prostorije. Iz južne prostorije penje se stepeništem do prostora kora i nastavlja se dalje do prostora u zvoniku gdje se nalaze zvona. Na koru se pjevalo sve do II. svjetskog rata, a iza rata pjevači su sišli u apsidu iza glavnog oltara. Od 1958. pjevaju na novom koru, a za vrijeme župnika don Špire Vukovića silaze s kora i pjevaju u prvim klupama ispred propovjedaonice.

Glavni oltar zaslužuje još koju riječ. Oltar je izradio splitski klesar i kipar Pavao Bilinić, a postavio (ugradio) ga je također Splitsanin Antun Frak. Ivan Meštrović je došavši u Split 1900. g. učio zanat klesarstva kod Pavla Bilinića, a o teoriji umjetnosti Meštrovića je podučavao i ing. Ante Bezić, profesor crtanja na splitskoj realnoj gimnaziji. Kasnije su dobrotvori Meštrovića poslali u Beč gdje mu je, uz ostale, pomagao i sin ing. A. Bežića Zvonimir, koji je Meštrovića pomagao, prijateljio se s njim i bio mu vjenčani kum. Sin Pavla Bilinića, Harold, arhitekt, razrađivao je Meštrovićeve arhitektonske projekte i uz ostalo projektirao je glavni oltar u našoj crkvi. Pretpostavljam da pričanja, koja sam čuo, imaju smisla kada znamo za bliskost odnosa i suradnju Bilinić – Meštrović – Bezić, naime, da je Meštrović pomogao savjetima Haroldu Bilinić prilikom projektiranja oltara za našu crkvu, a možda je, ili čak vjerojatno Meštrović napravio idejnu skicu oltara, a Harold Bilinić ga je razradio i dovršio.

¹⁰ Dinko Sule 100. Godišnjica početka gradnje grohoćanske „katedrale“-crkve svetoga Stjepana Prvomučenika Grohote



Sl.br 7 Novi glavni oltar; mozaik izveo don Ante Škobalj
Foto Dinko Sule

Prva crkva sv. Stjepana, starokršćanska bazilika, bila je prilično velika (126,72 m²) za ono vrijeme kada je izgrađena kao i za tadašnju veličinu Grohota, ili je možda točnije reći da je svojom veličinom svjedočila o veličini Grohota. Druga crkva (110,63 m²), također posvećena sv. Stjepanu, skromnija je od prve i dva puta se produžava vjerojatno radi povećanja broja stanovnika Grohota. Današnja, treća crkva (316,40 m²), posvećena također sv. Stjepanu, veličinom nadmašuje i prvu i drugu i obe zajedno, a izgrađena je za Grohote koje je tada, 1910. g., brojilo više od 1200 stanovnika. Još 1942. g., kada je crkva posvećena, selo je brojilo oko 1000 stanovnika, a godine 2011. Grohote broji manje od 500 stanovnika. Crkva djeluje i jest velika i svojom veličinom dominira nad panoramom sela. Izgrađena je kao trobrodna sakralna građevina.

Godine 2014. tiskana je brošura „100. godišnjica početka gradnje grohoćanske „katedrale“ – crkve svetoga Stjepana Prvomučenika Grohote“ (Dinko Sule), a župnik don Dražen Radman napisao je u uvodnoj riječi: „... Ova crkva spaja daljine između onih koji su morali u različitim prilikama napustiti svoj zavičaj i voljeni otok koji su uz sve nedaće i nevolje ostali čuvati svoju baštinu i njenu ljepotu. Crkva je svojom veličinom svjedočanstvo nade i čežnje graditelja da će otok živjeti i da će rasti u svakom pogledu – materijalno, duhovno i brojčano – ljudima koji će se na njega vraćati i na njemu ostajati te ispuniti ovu crkvu...“.

Predpovijesno razdoblje kao i antičko razdoblje na Šolti prepoznatljivo je po sačuvanim ostacima materijalne kulture iz tih vremena. To su oruđa, ulomci posuđa, tegule (crijepovi), fibule (igle i kopče), kao i ostaci arhitekture te grobovi. Grobovi se najčešće nalaze u gomilama, tzv. *tumulima*, pojedinačno, ili u *nekropolama* (prapovijesna i antička grobišta) ako su u manjim skupinama. Ti grobovi nisu bili zidani, već u obliku sanduka sastavljenog od više komada kamenih ploča i nisu bili pronađeni svi na jednom mjestu pa možemo zaključiti da nekog groblja, zajedničkog za sve stanovnike, nije ni bilo. To je bila jedna od karakteristika poganskog, predpovijesnog razdoblja.

Pri kopanju temelja za današnju župnu crkvu 1914. g. pronađeno je više antičkih ulomaka kamena s natpisima i dijelova sarkofaga koji se datiraju u I.-IV. stoljeće, kao i starokršćanskih sarkofaga iz V. i VI. stoljeća¹¹. Bilo je dogovoreno arheološko istraživanje jer je don Frane Bulić smatrao da bi na tom mjestu trebalo tražiti pogansko groblje stanovnika Šolte, nad kojim je, na temelju nalaza, po svemu sudeći došlo starokršćansko groblje¹².

Spomenuo sam sarkofage. To su bili nadgrobni spomenici, kamene grobnice za sahranjivanje. Sarkofazi su u upotrebi od III. tisućljeća prije Krista u starom Egiptu. U rimskoj Dalmaciji sarkofazi su prisutni već tijekom I. st., a sredinom II. st. raširila se njihova upotreba. Korištenje sarkofaga preuzelo je kršćanstvo koje im je dalo novi ikonografski sadržaj. U početku je središnje mjesto zauzimao križ, a kasnije biblijski prizori, najčešće s temom uskrsnuća i zagrobnog života. Često su se prerađivala izvorna rimska djela kojima su se dodavali novi kršćanski motivi. Na mjestu nalaza antičkih ulomaka i dijelova sarkofaga najmanje do XIII. st., kada je opljačkana i zapaljena starokršćanska bazilika, (piše Toma Arhiđakon 1240. g.) postojalo je starokršćansko groblje, ukopište (kako ga je nazvao Ljubo Karaman 1927. g.) s južne strane bazilike prema i ispod današnje crkve. S ovog starokršćanskog groblja potječu i dva

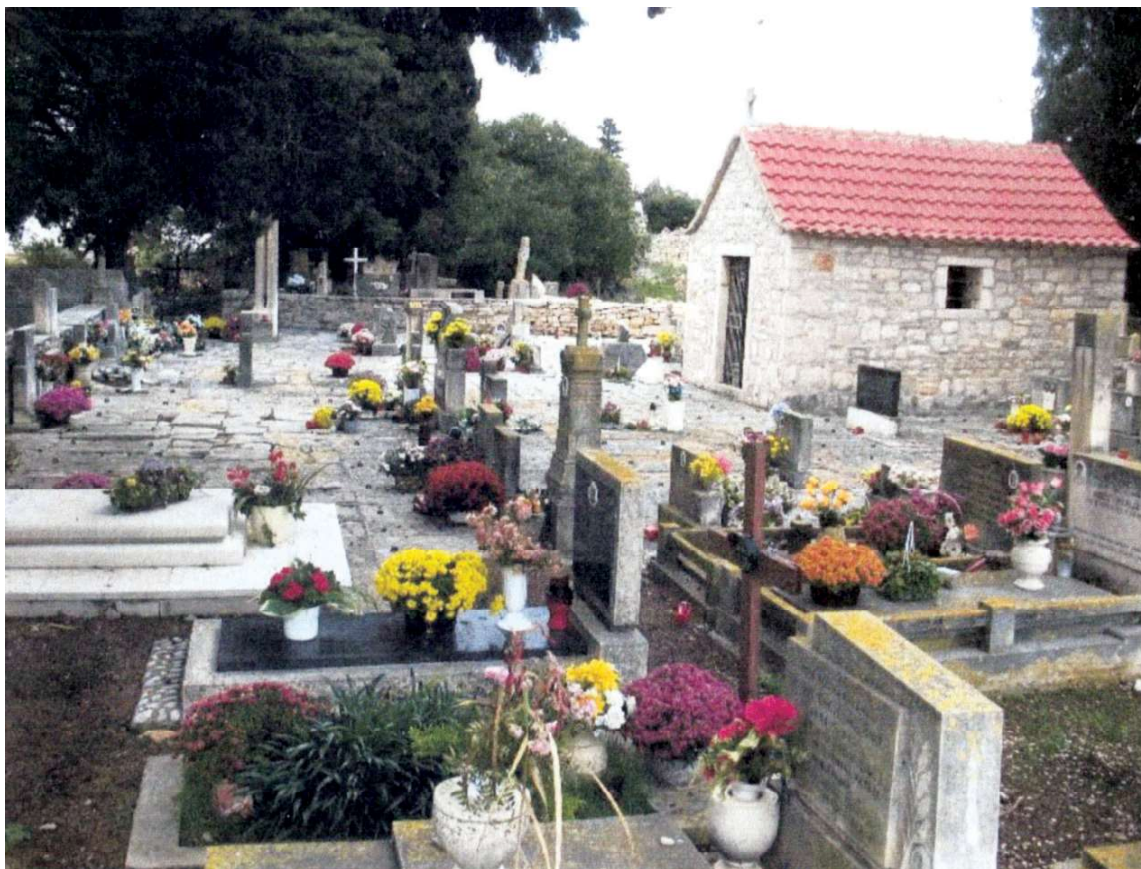
¹¹ Franko Oreb, prehistorijsko, antičko i kršćansko razdoblje na o. Šolta

¹² isto

sarkofaga koji se nalaze uz sjeverni i južni ulaz u staro groblje iza crkve. Na jednom se nalazi i križ uokviren krugom (plastika u kamenu), što je siguran znak da se radi o sarkofagu iz kršćanskog vremena. Groblje na mjestu današnje crkve moglo se koristiti do početka gradnje (nove) stare crkve (srušene 1913. g. radi gradnje nove veće crkve). Da bi se mogla početi graditi crkva, trebalo je grobove negdje prebaciti, premjestiti. To je urađeno tako što su grobovi premješteni između ostataka zidova spaljene starokršćanske bazilike, a radi malo raspoloživog prostora ponovno su ih pokopali, ali u više nivoa. O tome imamo svjedočanstvo u Ljetopisu župe za 1927. g. gdje piše: „sva nutrina ove bazilike bila je ispunjena s veoma jednostavnim grobovima (nekoliko ploča sa strana a dvije veće ploče odozgor) i bila su kao tri poda grobova, jedan poviše drugog“ i dalje: „Porušena crkva služila je za groblje dok nijesu u novoj napravili grobove“. Dakle nakon što je stara crkva bila sagrađena u nju su ponovno vratili posmrtno ostatke, a nad ostacima starokršćanske bazilike ostala je visoka hrpa zemlje i kamena (oko 3,0 m.), saspina, kako ju je nazvao tadašnji župnik don Marin Bezić u Ljetopisu župe za 1927. g., a koja se počela uklanjati u ožujku te godine. Ta saspina je bila razlog da se zameo svaki trag o postojanju starokršćanske bazilike na tom mjestu duži niz godina.

Stara crkva bila je u funkciji od izgradnje krajem XIV. i početkom XV. st. do rušenja 1913. g., tj. oko 500 godina. Sigurno je, da se u relativno maloj crkvi nije moglo toliko dugo pokapati umrle pa se moralo razmišljati o izgradnji novog groblja. Novo groblje, danas staro iza crkve, izvedeno je, ali ne znamo što je bilo s grobovima iz stare crkve. Vrlo je vjerojatno, da su ostali u podu stare porušene crkve, a to dalje znači, da su ti grobovi i danas u podu (ispod poda) nove današnje crkve. O groblju iza današnje crkve malo se zna. Na njemu se pokapalo u izgrađene grobnice i to vjerojatno tako da su zidovi jedne grobnice bili zajednički za grobnice na sve četiri strane jer su grobnice bile jedna do druge. Prema kamenom opločenju starog groblja može se pretpostaviti da se je opločenje izvodilo s prekidima, u tri puta jer su ravni prekidi vidljivi u produžetku bočnih zidova depozita. Depozit pamtim kao objekt-spremište gdje se čuvao lijes i drugi potrebni alat potreban prilikom nečijeg pokapanja. Na ovom starom dijelu groblja iza crkve ima oko 90 grobnica. Svaka grobnica pokrivena je kamenom pločom u koju su ugrađene po dvije kuke za podizanje ploče prilikom pokapanja pokojnika. Interesantno je i istovremeno zbunjujuće je da su te ploče u mnogo slučajeva jako male, tek oko 60x70 cm, a one najveće 80x95(100) cm. Sve ovo ništa nam ne govori o starosti ovog dijela groblja osim možda to, da je izgradnja groblja trajala duže vrijeme jer je iskop (vjerojatno) za sve grobnice izvršen odjednom, grobnice su zidane

istovremeno kao i popločavanje samog groblja. Što se starosti ovog dijela groblja tiče ne znamo puno, ali pronađeni križ s godinom 1818. i pogotovo 1815.g., kao zadnja godina kada se pokapalo u crkvi, svjedoče nam da je staro groblje u funkciji već između 1815. i 1818. g., a mali objekt, prikazan na mapi iz 1830.g. vjerojatno je bio u funkciji do 1913. g. kada je srušena stara crkva. Staro groblje, iza nove današnje crkve, vremenom je postalo premaleno pa su se uz centralni stari dio još dva terena počela koristiti za groblje, a grobovi su bili obiteljski i individualni. Ta dva dijela, 348 m², relativno su se brzo popunila pa je ideja o novom groblju postala ponovno aktualna.



Sl. br. 8 Staro groblje iza nove crkve foto Pavao Bezić

U ta dva dijela pokapalo se u lijesu u zemlju, za razliku od starog dijela gdje se pokapalo u zidane grobnice tzv. gusterne spuštajući pokojnika u plati, lancunu. Od dva dodatna terena jedan se nastavlja iza istočnog zida starog groblja 234, m², a drugi iza sjevernog zida starog groblja 114,0 m². 1955.g. počeo se koristiti za grobnice i prostor na južnoj strani veličine oko 70 m².

Na starom dijelu je manji objekt koji djeluje kao kapela, a zapravo se radi o spremištu, depozitu, kako se je nazivao. U njemu se čuvao lijes, *kasil* i potrebni alat koji je služio prilikom nečijeg ukopa. Lijes, *kasil*, bio je sanduk približnih dimenzija 75x200x60 cm. Imao je četiri fiksne nožice na kojima je stajao (oko 30 cm visine), a na gornjim krajevima stranice su se produžavale u četiri fiksne ručke za nošenje lijesa. U opisanom lijesu pokojnik se prenosio od kuće do crkve, a zatim do groblja i gustirne dotične obitelji. Grobnice su se zatvarale kamenim pločama (u jednom komadu) u koje su bile ugrađene po dvije kuke za otvaranje, odnosno zatvaranje grobnice, a nakon zatvaranja pločom rub se brtvio gašenim vapnom. Pokojnika se u lijes, *kasil*, polagalo u plahti, *lancunu* i u plahti ga se spuštalo u grobnicu.

Stari dio groblja nepravilnog je kvadratnog tlocrta kao i dva dijela s kojima se groblje proširilo. Veličina starog groblja (popločani dio) približno je 242,00 m², a veličina depozita 4,90 x 3,65m². Pod čitavom tom površinom su grobnice, tzv. gustirne. Grobnice su zidane i djelomično nadsvođene te pokrivene kamenim pločama, a međusobno su odvojene zidovima koji ih i formiraju. Pretpostavljam da su zidovi debljine 50 ili 60 cm, a dubina grobnica je oko 3,0 m. Sva četiri zida svake grobnice, zajednička su sa susjednim grobnicama. Grobnice su bile obiteljske, a jedan dio bile su rodovske, tj. za cijeli jedan rod. Tako su Stupini Bezići, svi zajedno, imali jednu grobnicu, a to je bilo za sedam obitelji. Na cijelom tom dijelu groblja nisu se postavljale nikakve spomen ploče, što je u novije vrijeme, kao pravilo prekršeno i danas i na tom dijelu groblja ima dosta većih ili manjih spomen ploča. Međutim, učinjena je i jedna iznimka pa je 2010. g. na ovom dijelu groblja pokopana pjesnikinja Vesna Parun. Vesna Parun po majci, rođenoj Grohoćanki vjerojatno je željela biti pokopana u grobnicu gdje počinjavaju ostatci njenog djeda i bake. Njena majka bila je Mateljan-Jukić, a kuća joj je bila na Igrališću i srušena je bila u bombardiranju sela 1944. g. Iznimka koju sam spomenuo je ta što se nad dijelom kamenog opločenja groblja i pokrovnom pločom grobnice izveo grob kao što se izvodi nadzemni dio groba kada se pokapa u zemlji.

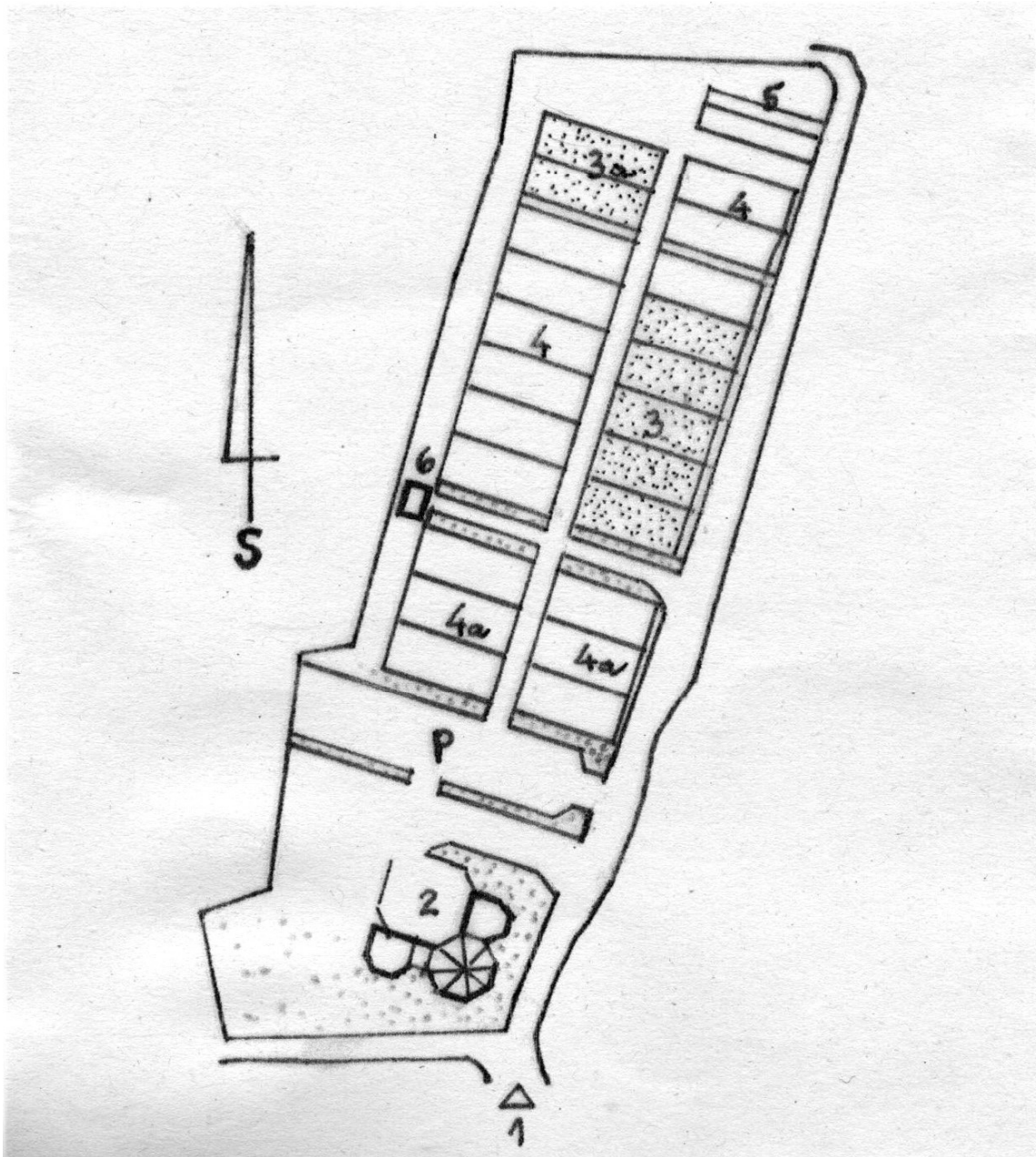
Sa ova dva proširenja nastojalo se umanjiti problem groblja, ali time problem nije riješen jer se i taj dio relativno brzo popunio grobovima. Međutim već 1929. g. na godišnjoj skupštini Bratovštine sv. Stjepana predsjednik iznosi potrebu za novim grobljem. Proći će mnoga ljeta prije nego se nešto uradi na ostvarenju te nasušne potrebe sela, a razlog takvom stanju, blago rečeno, je nejedinstvo, još bolje nesloga. U „igri“, koja je dugo bez rezultata su: crkva, Bratovština, Općina i „Pučka fronta“.

15. IV. 1937. g. – „Danas je započela radnja na novom groblju“, piše ljetopisac. Dalje nas ljetopisac izvještava kako je poslije dugih vijećanja na skupštinama Bratovštine izabran teren na „Brdu sa zapadne strane“. Teren za groblje sastojao se od čestice koju je kupila Bratovština, a drugu je nabavila Općina. I kada je Bratovština namjeravala kupiti i treću česticu jer bi tako bila zaokružena nova parcela groblja „neki su omeli ovaj posao“. Dalje nas ljetopisac izvještava o slučaju ukopa D.G. bez sprovoda i bez zvona, čovjeka koji je istupio iz Bratovštine, koji za vrijeme gradnje crkve nije htio nikako sudjelovati. Dalje ljetopisac piše: „I ovaj žalosni slučaj sili župnika da se uredi novo groblje i da se u Pravilniku groblja sve predvidi i odredi“. Iako su neko vrijeme bratimi, njih 35, pod vodstvom seoskog glavara Nikole Ursića radili na uređenju groblja, pitanje novog groblja ponovno zamire i ne radi se ništa, „ne ide naprijed“. Ljetopisac očito nezadovoljan piše: „Poslije tolikog traženja našli smo mjesto, ali umjesto da Grohoćani prionu raditi, netko smeta“.

Sljedeći prijedlog, sa svrhom pronalaženja rješenja za groblje koje nikako da krene, je da „radi sadašnjih prilika novo groblje bude na polovicu i vlasništvo Bratovštine i vlasništvo Općine tako da oni koji nijesu u Bratovštini nek se obrate Općini. Ali oni neće nego žele imati svoje groblje, koje će oni sami po svoju izgrađivati“. Župnik se obraća splitskom Načelniku za pomoć, a on za 15. VII. 37. saziva na sastanak: Načelnika, župnika, upravu Bratovštine, predstavnike Pučke fronte i prema zapisniku groblje će biti vlasništvo župske crkve u kojem će Općina imati „jedan dio za siromahe, strance i kužne bolesti“. Tako se je završila ta borba „za svoje groblje“. Bila je poslana komisija na lice mjesta i ona je naredila župniku da dade izraditi detaljni nacrt i da ga pošalje na odobrenje. Župnik don Marin Bezić posao je povjerio inž. Marinu Bezić Sokolovom. Veličina objedinjene parcele za groblje bila je približno 150,0 x 55,0 m². Parcela za groblje je na terenu koji je nagnut pod kutom od cca 20°- 25°. Na donjoj polovici (75.0 m²) izveden je bio po sredini pristup širine oko 2,0 m², a na istočnoj polovici 5 terasa svaka širine cca 7,50 m². Na svakoj terasi predviđeno je po 5 grobnica u jednom nizu ili 10 grobnica u dva reda. Na zapadnoj stran, pri dnu, bile su uređene 2 terase za ukupno oko 32 groba za ukapanje u zemlji.

Broj grobnica, na novom groblju, brzo raste pa se i izvan 2 niza terasa s po 10 grobnica moralo posegnuti za površinom i južno od pristupne staze istok – zapad (4a), a na dnu groblja, ispod istočnog niza, sagrađen je objekt dužine oko 16,0 m² i u njemu su grobne niše u dva nivoa.

Iako se broj grobnica povećao ispunivši sve slobodne prostore, na groblju još nema grobljanske kapele i mrtvačnice. Nešto slično kao za groblje i proces



Sl. br. 9 Tlocrt novog groblja mjerilo 1:1500 crtao Pavao Bezić
 1.ulaz u groblje, 2. kapela s mrtvačnicom, 3.i 3a. prva uređena polja 1937. g., 4.
 uređena polja 60-ih god.pr.st., 4a. uređena polja na proširenju groblja, 5.objekt s
 grobnim nišama u dva nivoa, P parking

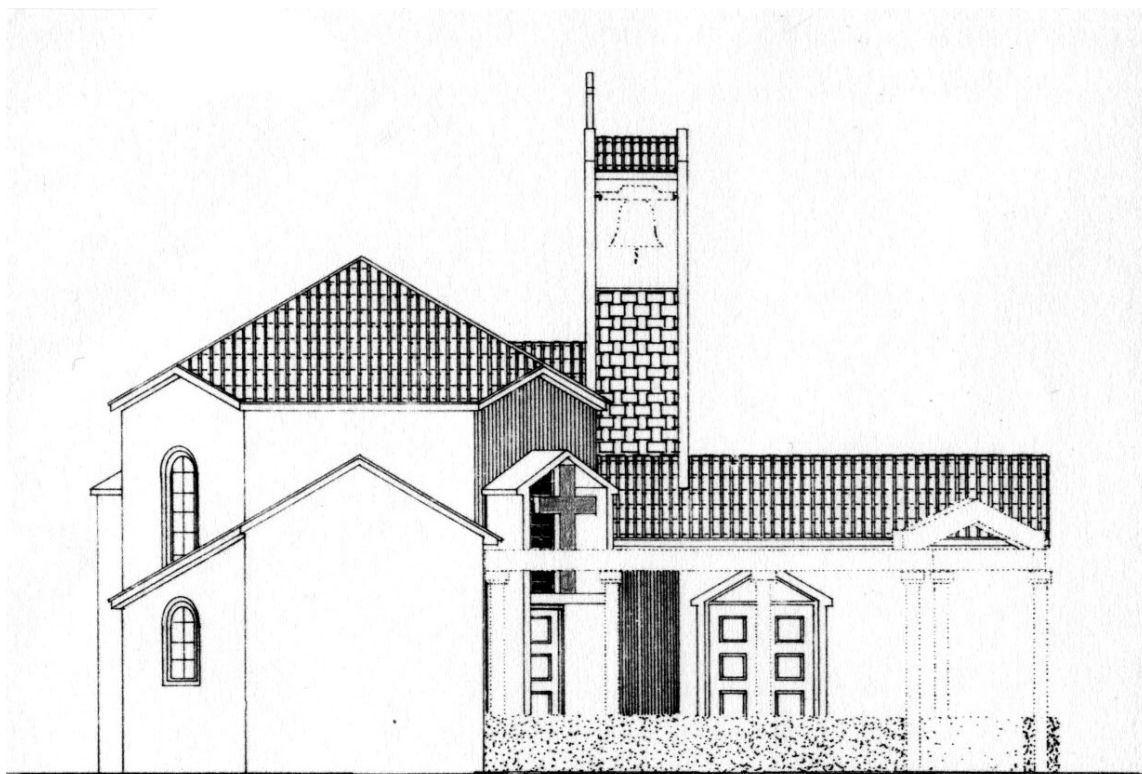
do izgradnje kapele bio je težak i spor. Za vrijeme župnikovanja don Špire Vukovića 1979. g. bio sam zamoljen da izradim nacrt za kapelu i mali crkveni muzej. Muzej je bio realiziran, a don Špiro Vuković je taj prvi nacrt kapele i mrtvačnice odnio u Općinu nadajući se da će općinsko vodstvo ideju možda

i novčano poduprijeti. Umjesto toga odgovor je bio da su na nacrtu iz naslova *Kapela i mrtvačnica Grohote* precrtali tintom riječ *Kapela*. Sve su time rekli, a od pomoći ništa! Bilo je nacrtano i drugo rješenje, bez kapele u naslovu, ali je sve bilo zaboravljeno. Don Špiro Vuković, na odlasku iz župe krajem 1982. g. u dvobroju „Nade“ (4 i 5) piše: „Bolna je stvar izgradnja kapelice na groblju“. Zatim se osvrće na prošlo vrijeme kada je s P.V.Ž. (pastoralnim vijećem župe) odlučio učiniti nešto u smislu realizacije projekta pa piše: „I sretno je započelo radom u listopadu 1981. g. Majstori Ivan Cecić p. Marina, Ivo Ursić p. Nikole postaviše ogradu (to nije bila ograda nego tzv. nanosna skela za temelje P.B.), ukolčiše pod vodstvom inž. P.Bezić, koji je napravio nacrt. Ali se dalje nije maklo sve do danas (1982. g. P.B.), drvena ograda gnjija, pijesak sitni nosi vjetar itd“. Bio je iskolčen novi nacrt kapele i mrtvačnice, ali se ništa ne događa.

Odbor za groblje Grohote koncem 1985. g. pozvao je župnika na sastanak na kojemu se raspravljalo i o gradnji mrtvačnice. O tom sastanku je župnik don Ivan Barišić u „Župnom listu“ br. 5 napisao: „Ovoj drugoj točki se prilazi hladno, ali i ovaj put su stvoreni planovi“ i dodaje „Bilo bi dobro u jednom od sljedećih ž. listova objaviti sve o toj gradnji. Zašto se stoji?“.

Vrijeme i dalje prolazi, a u vezi s kapelom i mrtvačnicom ništa se ne događa. Početkom 1991. g. šaljem Mjesnoj zajednici novo idejno rješenje koja ga prihvaća. Iz Mjesne zajednice mi pišu: „Prihvaćamo zamisao i ponuđeno rješenje, pa može te nastaviti rad do konačnog projekta po važećim propisima“. U nastavku pisma mole da se u projekt unesu još neki sadržaji, a načelnik D. Elezović mi piše: „Sve je O.K., radi dalje...“. Uskoro šaljem ispravljeno i dopunjeno idejno rješenje, a onda muk! Počeo je Domovinski rat pa je sva ova djelatnost na čekanju. Unatoč ratu početkom 1994. g. od Poglavarstva Općine Šolta dobijam pismo u kojem između ostaloga čitam: „Poznato nam je da ste Vi svojevremeno izradili projekt mrtvačnice (s pripadajućim sadržajima) za groblje Grohote. Posljednje usaglašavanje projekta obavljeno je 1990. g., no još uvijek „pod pritiskom“ tj. u strahu od slobodnog izražaja vjerskih oznaka i sadržaja“ i dalje „ostajete li pri ranijem projektu ili biste htjeli učiniti određene izmjene shodno mjestu, arhitektonskoj baštini i vjerskoj tradiciji Grohota“.

Poglavarstvo izgleda nije bilo upoznato s mojim zadnjim nacrtom. To me čudi jer je ovaj dopis potpisao D. Elezović kao i kratku obavijest od pred tri godine. U odgovoru Poglavarstvu napisao sam: „Moje je mišljenje, da poslani idejni projekt u sebi sadrži sve što je potrebno i što se tiče sadržaja i slobode izražaja vjerskih oznaka, vjerske tradicije Grohota pa i arhitektonske baštine“. U nastavku još jednom detaljno opisujem što treba još uraditi. Međutim Domovinski



Sl. br. 10 Novo izgrađena kapela s mrtvačnicom, hladnom komorom i drugim pomoćnim prostorima projekt Pavao Bezić

rat se rasplamsao pa sve ponovno staje. Poslije rata, 1996. g., ponovno se uspostavlja kontakt te na poziv Nikole Buktenica odgovaram pismom u kojem ponovno obrazlažem što sve treba uraditi. Dobivši kopiju katastarskog plana nastavljam raditi na izvedbenom projektu kapele s mrtvačnicom i pomoćnim prostorima uzimajući u obzir ranije tražene dopune projektu. Polovinom 1998. g. šaljem koncept zahtjeva za izdavanje lokacijske dozvole i nastavljam rad na izradi projektne dokumentacije za građevinsku dozvolu, trškovniku, statičkom računu i nacrtima armature. Prolaze ponovno godine i tek koncem 2008. g. početak je izgradnje grobljanske kapele s mrtvačnicom i pomoćnim prostorima od kojih izdvajam hladnu komoru koje na Šolti još dotada nije bilo.

Nešto detaljniji opis događanja oko izgradnje i crkve i groblja i grobljanske kapele s mrtvačnicom i pomoćnim prostorima naveo sam, da čitaoc shvati koji su se sve problemi našli na putu ostvarenja zamisli izgradnje tih objekata.

Izgradnja nove crkve nije išla glatko i bez problema. Trajala je od prvih početnih radova 1913. g. do posvete 1942. g. (na blagdan Gospe od Karmela) dakle 29 godina. Novo groblje, kao nasušna potreba sela, spominje se prvi put davne 1929. g.. Prijepori oko groblja traju do 1937. g., dakle 8 godina,

a izgradnja prvih grobnica i prvo pokapanje uslijedilo je tek 70-ih god., dakle prošlo je više od 30 godina. 1979. g. pokrenuta je inicijativa o gradnji grobljanske kapele s mrtvačnicom i nakon dosta prevladanih problema bi izgrađena 2008.g., dakle trajalo je punih 29 godina!!!

Istina je da su vremena bila teška, sve samo ne normalna, ali da će proces izgradnje ovih objekata, potrebnih selu, trajati i po 30-ak godina zvuči nevjerovatno, ali je istina. Međutim, u narodu se često čuje ona izreka: „*Sve je dobro što se dobro završi*“.

Vjerujemo da je tako!